

Marijan Grakalić

ARKADIJSKI BREVIJAR

Uvod u osobnu mitopoetiku i ostale senzacije čula i uma

(dijakronični kaidani)

FANTASTIČNA ČITAONICA

Knjiga 1.

MARIJAN GRAKALIĆ: ARKADIJSKI BREVIJAR

Nakladnik HIPNOTIKA D.O.O.

Za nakladnika MILE ŠMITRAN

Urednik BORIS PERIĆ

Lektura/korektura DOROTEA PEČARIČ TRUNTIĆ

Dizajn/layout HIPNOTIKA.HR

Ilustracija MILICA KESIĆ KIŠ

Tisak DUGAPRINT D.O.O.

Copyright ©2011 Hipnotika d.o.o. i Marijan Grakalić

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja nositelja copyrighta.

ISBN 978-953-56926-0-7

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 786019

Printed in Croatia 2011

Tiskanje dovršeno u studenom 2011.

Naklada 500 komada

Marijan Grakalić

ARKADIJSKI

BREVIJAR

Uvod u osobnu mitopoetiku
i ostale senzacije čula i uma

(dijakronični kaidani)

Zagreb 2011.

Nicolas Poussin: Et in Arcadia Ego, 1638-1640,
ulje na platnu, Muzej Louvre, Pariz.

*Ja se zovem El Muhamed
iz plemena starih Azra
što za ljubav glavu gube
i umiru kada ljube.*

H. Heine (1797 – 1856); Azra.

*Magdaleni koja dočekuje i ispraća brodove,
pjesnike i mornare u posljednjoj luci*

Sadržaj

Vesna Krmpotić: Riječ o Arkadijskom Brevijaru	1
I. Intimni kaidani	5
Artur i njegov labirint.....	7
Zamotuljak unutrašnjosti.....	10
Jebo Picassa	13
Korto i karmički razboj	16
O Nastasji Filipovnoj	20
Prva legenda o Udovici Maglenih Lanterni	24
Arkadije ili Minotaur	27
Pod Garudinim krilom.....	32
Kozmičke blizanke	34
Bašča misterije	38
Povratak u zaboravljenu luku.....	40
Zeus: Otac i Sin	44
Druga legenda o Udovici Maglenih Lanterni	46
Kameno srce	51
Uzvišenje ljubavi	55
Dijalog s Neusnulim	58
Priroda tjelesne molitve.....	60
Pjesme ljubavi i smrti	63
Java sanja, san se budi	66
Svetkovina karnevala	69
O tužnom mornaru	71
Mostovi Neretve	73
Artur i Nepomična Gospa.....	75
Jutarnja molitva	77
Leptir i svijeća.....	79

Legenda o Ototačibani	82
Zlatni cvijet	86
Lađa nošena vjetrom	90
Smrt Arkadija.....	93
Priča s Onoga svijeta.....	95
Oproštaj od Arkadija.....	96
Veliko ogledalo ljubavi.....	98
Nebeska lutalica	102
Istinita riječ.....	104
Put u središte svijeta	106
Svijet sjena	109
Drina	112
Prorokovo žalo	114
S ove strane ogledala	116
Riba i more.....	118
Ognjište.....	121
Gospodar obzora.....	123
II. Ključevi čitanja Arkadijskog brevijara.....	125
O autoru.....	162
Index	166

Riječ o Arkadijskom Brevijaru

Ova gusta, samosvojna proza ležerno se šeta kroz povijesne znamenite, vremena i imena. Odnosno, u toj se prozi miješaju znanja i stanja najčešće istočnih kultura sa svakodnevicom zagrebačkom - primjerice, s nedjeljnim popodnevnim nirvanama na Trešnjevki, ili vidikom Medvednice koja je nalik na "praiskonski humak". Ova neobičnost najprije ošamuti čitatelja, te je spreman pomisliti da se radi o zabuni jednoga od dvojice - pisca, ili njega, čitatelja. Ležernost kojom se pisac odnosi prema tom "miješanju" stvarnosti, svakako je izazov. Djeluje kao poziv na ples, čije smo korake zaboravili, odnosno, čije su nas korake učili zaboravljati.

Ovo se štivo doimlje poput spoja meditacije i eseja, pa bi mu pristajale čas oznake razbira, a čas ton sanjarije, jedno u smjeni s drugim. U istom odlomku prepleću se životopisni trenuci i sjećanja sa iskustvima i vidicima iz davnine i nedavnine, koji se doimlju kao predživoti, ili kao metempsihotična stanja. Te slike i ono što bih nazvala monodijalizima, u susretu jedni s drugima nude drukčiji dojam i pojam vremena - vremena koje nije prepoznatljivi tijek i priča, već vibracija sadašnjosti. Markantan je u tom pogledu završni odlomak poglavlja "Bašća misterije" - no još i mnogo štošta. Nekoliko završnih poglavlja "Brevijara" bajkovito i poetično ne razlučuju odlazak od povratka, sada od uvijek, kraj od beskraja.

Kroz cijelu knjigu traje tiha, intenzivna potraga za ucjelinjenjem, zapravo za ljubavlju; no moglo bi se reći i obratno - da je ta ista potraga za ljubavlju uistinu bila potraga za ucjelinjenjem. Simbol toga žuđenoga stanja, te harmonije

sfera, ovdje je najčešće božanski ženski princip, žena, koja je opisana čas prostodušno, a čas poklonstveno, čas riječima svakodnevlja, čas riječima mita.

Dojam koji ostavljaju ova štiva jest dojam samosabiranja, samosagledavanja, putovanja u vlastitu Arkadiju, odakle mami špilja s još neotkrivenim rukopisima.

Vesna Krmpotić

I. Intimni kaidani

Artur i njegov labirint

*Zacrveni dlanove i obraze svoje svakidašnjice
Milošću prosječno crvenog sumraka
Što se nazire ispod tvojih očnih kapaka
Koji sliče slavolucima nekog prošlog doba.*

(Prvi ajet Kortove sure «O (pre)poznatim licima»)

Duhovi predaka mogu nas odrediti i snažnije nego što bismo to ikada željeli. Općenito se misterij rodbinstva često povezivao s osobnim i kolektivnim žrtvama u plemenitim obiteljima gdje je takav postupak pretpostavljao ritualnu inicijaciju ponekad predstavljenu i stvarnim ili simboličkim ubojstvom kralja, oca cijele kuće ili plemena, još u najstarijim vremenima. Nedavno pismo nećaka Artura podsjeti Valerija na taj čitav zatvoreni krug jednog posebnog i izgleda nasljednog svijeta mašte, ali i života Arkadije jedne posebne osjećajnosti i njima uvriježene obiteljske kulture svojstvene snovitim argonautskim tradicijama predaka, čak i onom u književnosti uvijek značajnom i bitnom vremenu koje se odnosi na početak svih stvari, dakle, na samo počelo priče. Čitajući Arturove retke, Valerije shvati da je mladić uzrastao do razine saznanja tmine i banalnosti svakodnevnih peripetija, i da razumije kako labirint njegova života predstavlja zamku u koju mora ući svim svojim bićem kako bi na sebi svojstven način proživio njemu namijenjenu i posvećenu pustolovinu, i uronio, ako bude sreće, u ono čudesno i prekrasno iskustvo koje će ga, pod uvjetom da ne sagori u tome žaru, uzdići do pravih svojstava života koja otvaraju horizonte i putove prije skrivene i nevidljive, ali posve udaljene od pustih mimikrija

profanih ceremonija radosti i zadovoljstva. Artur je živio u Zapruđu. Bio je urbano dijete velegrada i pravi sin ovog podneblja, s izgrađenim i osebnim kolopletom snova oko Novog Zagreba, koji je predstavljao njegovu skrovitu Međuzemlju. Bio je to prostor ili kult njemu svojstvenih i u biti fantastičnih simbola koje je prepoznavao u vlastitoj okolini kao predznake snova, ali i kao mjeru neke očekivane i možda jednom ostvarene budućnosti. Uistinu, talentiran dječak. Najpustolovnija Arturova maštanja, zasad, odnosila su se na rođaka Korta, Valerijeva polubrata, i bila su povezana s njegovim davnim posjetima Japanu. Posebno ga je zanimala priča je li Korto ikada vidio Posvećenje proljeća, kada se mlade djevice u hramu vežu uz lik nekog poljodjeljskog boga uz zabranu udaje, i je li jedna od tih djevojaka ona, u obitelji legendarna Udovica Maglenih Lanterni u koju je Korto od vječnosti zaljubljen, i za kojom je poduzeo bjelosvjetsku potragu? Artur je predmnijevao da i on sam, kao i ostali muškarci u obitelji, ima u sebi skriveno ali i snažno istaknuto androgeno počelo, onaj nadrealni agens koji ga veže za neku možda i nedohvatljivu ali svakako jedinu pravu i istinsku ljubav. Oduvijek je sanjao jedne posve određene oči i jake obrve iznad njih, osjećao je i kad je bio posve budan nedostatak te prilike i podatnosti tog glorificiranog ženskog ideala iz sna. Misli su mu propitivale teme izbora i usuda, čežnje i iskustva, ljubavi i smrti i cijelog zamršenog labirinta bačenošći i stradanja ljubavnika od vlastite sudbine, a odblijeske tih iskustava ponekad bi nazrio u očima Korta ili Valerija, pa i djeda Arkadija.

Za Valerija su pak te priče o obiteljskoj povijesti i osobitim zbivanjima bile uvijek aktualne, kao i njegov odnos prema

vječnoj i jedinoj ljubavi, Nastasji. Razmišljao je o jedinom pravom odgovoru Arturu. Kako opisati ljubav? Kako reći da će ga srce odvesti od Istine, i da mrak i žrtva nisu rješenje, jer život u ljubavi daleko nadilazi svaku ideju milosrđa ili tek pukog rituala spasenja? Zamišljen, Valerije otvori prozor, a vlaga i hladnoća jesenjeg gornjogradskog popodneva ispuni sobu. Jesenja melankolija tek je, bilo mu je jasno, samo prostor ograničenog pogleda na svijet i poslije nje dolazi proljeće i karnevali koje je volio jer donose dašak promjene i otvaraju misli i osjećaje za onaj drugačiji svijet, ispunjen živim bojama, gdje svijest lakše nadomješta nepoznanice gotovo magičnim znamenima prepoznavanja kada započinje ono vrijeme ljubavi svojstveno onima koji su dovoljno živi i sretni da bi to prepoznali. Osim toga, pitanje je postoji li uopće onaj mistificirani tabu vezan za tajnu ostvarenja nekog vječnog sna? Ili se on pak oduvijek ističe tek u nekoj obitelji ili možda gildi i ljubavnom cehu, u nekom staležu kao što je onaj koji Japanci nazivaju imbe? Sva je prilika kako je došlo vrijeme da i nećak Artur pođe u potragu za odgovorima na ta pitanja. Labirint je ponovno otvorio svoje tajanstvene dveri.

Slika 1. Labirint, tlocrt katedrale u Chartresu.

Zamotuljak unutrašnjosti

*Moja mi draga kaže
Moja mi draga kaže
da mene jedinog voli,
da bi i samog Jupitera
odbila, da joj dođe.*

*Kaže; al' što žena
u strasti kaže čovjeku,
to zapiši na vjetar,
na val brze vode!*

(Gaj Valerije Katul, oko 87-54. pr. n. e., rodom iz Verone)

Oduvijek je bilo nešto što je Valerija tjeralo propitivati neke već gotove stvari ili misli koje slove kao ono što se samo po sebi razumije i što, zapravo, ne bi ni trebalo imati neko dodatno objašnjenje. Možda je tome kriva klasična i filozofska naobrazba koja ga nikako nije mogla zaobići u onoj posve bezobraznoj i ludačkoj mladosti sada već uglavnom nametnutoj kao snažan mit s početka životnoga puta, kao jedan poseban znamen ideala, uzora i biti svega postojećeg. Nasljeđe tog stvaralačkog nagona bilo je u njemu gotovo elementarno prikazano. Općenito, osobna ikonografija njegove svijesti predavala se izvornim slutnjama, vodi i zemlji, zraku i plamenu, nadahnuću kao onom metafizičkom elanu koji ga je u mislima i osjećajima vodio u sfere duha daleko od svake profanosti i dokinuća. Često je o svom položaju mislio kako se odvija pod pečatom sa znakom palače i slikom prastaroga egipatskog labirinta koji ga je oduvijek asociirao na neki znamen Nebeskog

carstva, i na potrebu da se u takvom naslijeđenom ili pak poklonjenom životnom mjestu ne bude sam, da se uzdigne silom strasti i ljubavi prema težnji koja je njegov usud i osobno uskrnuće. Valerije je u mislima poštovao izvorni princip da ono "što je gore mora biti i dolje", i da jedino u harmoniji svih sfera njegova svjetskog putovanja može izgraditi dostojan život bez stida pred samim sobom i svojom ljubavi. Često je raspravljao s Kortom o tom pitanju jer je on također imao krajnji udes s fatalnim bićima, i onim nevjerojatnim stanjem koje se naziva ljubavlju. Zato se i pitao postoji li ljubav iznad strasti, vječnost bez odmaka i san koji možeš živjeti u javi? Zanos, to je izvorni element te radosti i, zapravo, ono stanje bića u kojem bi svatko želio vječno boraviti. U njemu čak i nesavršenost svijeta nije povezana ni s kakvim nerješivim problemom, a konačnost ljudskog bića tek je treptaj oka u vječnom zagrljaju ljubavnika.

- Sjeti se Arijadne, Valerije - reče mu Korto za jednog susreta - Ona je rješenje svakog labirinta. Od bogova je dobila "dar neumrli, usred neba zvijezda krunu".
- Ponekad se pitam, kada razmišljam o tebi i onome što čekaš, nije li to samo dijalektika čovjeka i zvijezda, poznata tek pjesnicima i maštaocima. Mudar bijaše pjesnik Katul odgovori mu Valerije.
- Nema okova ili sila koji mogu zadržati sudbinu i promijeniti kozmički ritam - zaključio Korto nevoljko razgovor, i ode se pripremiti za skoro putovanje.

Valeriju se činilo da njegov rođak Korto nosi sa sobom uvijek isti "zamotuljak unutrašnjosti" i slični vlasniku onog simboličnog posmrtnog artefakta, malenog glinenog labirinta u kojem živi duša pokojnika kako ne bi mogla doći do svijeta živih. Misteriozofija tog stanja, tog lutanja i pronalaženja, odbijanja i

prihvatanja, bijega i nemira, tako je karakteristična za Korta i njegovu željenu androgenu polovicu. Ipak, divio se njegovoj upornosti i snazi, iako mu je njegovo traganje govorilo o ponavljanju one bajke o djevojci Psihi, koja je podvrgnuta ne-svagdašnjim iskušenjima prije no što joj duša dospije do čiste empirije. Hoće li će on ikada stići te oči i njihov sjaj koji sanja, koji ga privlači i za kojim žudi kao što duša umrlog teži ponovnoj regeneraciji i hrabro kroči izvan svakog svetogrđa k ponovnom rođenju. Valerije slegne ramenima pa ode putem Gornjeg grada i njegovih rascvjetanih proljetnih vrtova, starih zdanja i nekad bogatih palača s osobitim kaligrafijama na reljefima, simboličkim monogramima i ukrasnim spiralama koje su možda nekad i nekome danas posve nepoznatom otvarale vrata u jedan drugačiji i sada nedostupan svijet.

Jebo Picassa

Čak i u snovima Arkadija je mjesto koje se teško sagledava, koje oduvijek prati dilema postoji li svugdje ili nigdje i što je zapravo njezino izvorište osim pjesničkog i mitopoetičkog nadahnuća. Za Artura ona je predstavljala i nešto više od pukog sna, davala mu je osjećaj beskonačnosti, mogućnost osobne mnogostruke ličnosti i nostalgiju za davno izgubljenom domovinom u koju se stalno nadao vratiti. Taj svoj složeni i nikada do kraja shvaćeni odnos prema tom mjestu u snu ili pretpostavljenom i željenom "čistom umu" često je uspoređivao s istraživanjima samih osvita pismenosti, ranih logograma zabilježenih na posmrtnim glinenim figurama iz Vinče i njihova zamišljenog jezika stvorenog za obraćanje nadnaravnom. Kao što su simboli i jezik bili tada, a još su i danas nužan alat za mitske poruke i vijesti koje kolaju slikom svijeta, tako je on izgrađivao gramatiku vlastitih snova i lingvističkih pravila svog arkadijskog habitusa. Za njega je taj unutarnji obzor bio postavljen daleko iznad svake dogmatske misli, i on je živeći svoje snove u njima pronalazio motive koji su mu samo potvrđivali prirodu dijakroničnosti svetog i uzvišenog iznad ponora koji su gutali maštu i obezvrjeđivali čovjeka i njegovu bačenost na razboje Sudbine.

Moguće je i to da istinska potreba za Arkadijom nastaje nakon titanskog pada Tartara i legendom o završetku onog pretpostavljenog ali slabo zabilježenog Zlatnog doba u kojem je sve bilo savršeno, a ništa profano. Zato je Artur vjerovao da posjeduje jedinstveni senzibilitet tog primordijalnog sjećanja, pa za njega i nije neobično da je taj predio svete geografije svijesti tumačio uvijek i iznova posve idealistički i krajnje uz-

višeno. Mjesto je to povezano sa svim kasnijim sudbinskim nitima koje dovode do androgenih vibracija i žrtve koja ih prati. Sanjao je svete gajeve u kojima žive kraljevi karnevala i koji se u ime zajedničkih ideala žrtvuju u čudovišnim predstavama na kraju svake zime i početku buđenja svježih sila prirode koje nude i donose plodnost i viziju obilja. U njegovoj mašti bio je to temelj na kome je izrastao jedan gotovo mitski poluotok na kome su izgrađeni kiklopski kameni hramovi drevne Europe, ali čije odjeke bilježimo i dalje, sve do kraja mašte i svjetskog ponora. Bio je to onaj isti rubnik svijeta na kojem će Prometejevo mjesto zauzeti arkadijski kentaur Hiron kako bi zatvorio krug vječnosti i omogućio da se voljom, ili kasnije označenom "kaznom božjom", Kentauri pretvore u ljude kakav je bio arhetipski pastir Noemis. Artur je vjerovao da je i on potomak tog svog sna, pa je zato užurbana obnova starih pročelja u srcu njegova grada njemu nalikovala na neki atribut vječnog posla vezanog uz maske i lica, sanje i nedostatak sna.

Te je noći prespavao kod strica Valerija, koji je bio na putu. Ujutro, još snen, vidio ih je kako idu i nose boje. Kamion stiže s daskama i pijeskom. Ritmičko drndanje lomi ravnu crtu jutra, a on upali pljugu, iako je još jučer tvrdio da više ne puši. Kolut dima samo provocira ideju prolaznosti. Otvori kapke i čuje - Danas će nabacit plavu - mrmlja netko ispod prozora, a lastavica napravi kolut u zraku pa nestane iz vidokruga. Okrene se na stranu. Njezino tijelo ocrtava se ispod plahti i sjena koje ga pokrivaju. Ne postoje drugi slikari i ne treba imati Picassa na zidu. Definitivno, ukus je stvar počela i erosa.

Gledajući svoju Nepomičnu Gospu kako sniva, diše, i kako joj se pri tome grudi ravnomjerno pomiču gore-dolje, sjeti se svoje tetke s Juga, Nastasje. Bila je to duša zaljubljena u karnevale i opsjednuta vizijom tog ludog princa koji svakog proljeća nestane u dalekim prostranstvima, da bi se onda, početkom ludovanja, vratio s pregrštom priča i snova o najnevjerojatnijim događajima i temama. Mnogo godina poslije saznao je zapravo kako je Valerije nekad radio kao karnevalski princ po seoskim priredbama diljem svijeta. Najluđe je bilo to što je, da bi zaveo Nastasju, hinio kako će upriličiti vlastito ritualno samospaljivanje. Već se zamišljao kako radi svjetiljku od svog tijela, po uzoru na jednog legendarnog sljedbenika uzoritog Ničirena, Yakuo-bosatzua, koji je prepustio svoje tijelo plamenu u znak poštovanja prema Buđenju, kada se u sve to uplela tamna institucija sudbine ili nešto još gore. Spasila ga je sama Nastasja lucidnom providnošću, kako bi tek tada shvatila da ima posla s onim znamenitim dijelom vlastite duše, s čovjekom za kojeg je i kao dijete znala da će biti dio njezine obitelji i njezin vječni muž. Nakon toga Valerije ju je doslovno oteo i odveo na put prema Orijentu i to vlakom kojeg je vukla jedna od posljednjih parnih lokomotiva koje su polako nestajale čak i na Balkanu.

Artur se odmakne od prozora, pa opet pogleda ženu koja je spavala na niskom krevetu i čiji oris boka potvrdi da je ljepota dokumentirano uvjerenje svačijeg života, a njemu ovoga jutra dok se budio novi dan i ostvarenje sna.

- Fakat, jebeš Picassa - zaključí Artur, pa upali novu cigaretu.

Korto i karmički razboj

Molitva ljubavi

*Sjedni u Dvorište želja
 Gdje pase crvena krava Rohini
 I zaželi da te nema
 Da me nema
 Zaželi da odletimo putem nekog sjaja
 Novom nebu ususret
 I ono nama u naručje da se daje.
 Da se u njemu kupamo
 Poput ptica u vjetru
 Poput sjaja u pogledu
 I odzvanjamo spokojno
 Kao lutnja u pustinji dugačka dna.
 Zaželi da si bez želja
 Kao puni sok some u punom biću
 Zaželi bez želje
 I čuj svirale u blizini uha
 Kako zovu
 Kako igru nude.*

(Molitva iz hrama Lotosa s tisuću latica)

U jednom od svojih snova koji je često snio i proširivao gotovo u nedogled, Korto je putovao Indijskim potkontinentom istražujući naznake i priče o vječnom androgenom biću koje je bilo njegov osobni ideal, uvjet života i mjera pronađena u drevnim molitvama koje su mrtvima branile

da se vrate u svijet živih. Ako u toj cijeloj pustolovini ništa nije bilo slučajno, onda je najmanje slučajno bilo to što je gornju molitvu (sada dio ovog jedinstvenog brevijara) pronašao u hramu Lotosa s tisuću latica, smještenog dvjesto kilometara istočno od upanišadskog Sialkota. Bijaše to predio gdje je nekada vladao "najbogatiji kralj bez očiju" i bez nasljednika za svoje kraljevstvo, i gdje se zahvaljujući njegovim molitvama najprije u snu prikaza svijet koji obasjava tisuću sunaca, a potom se u jezeru iz cvijeta lotosa rodilo dijete, Padma Sambhava, i postalo nasljednikom i učiteljem samome kralju. Iako nije podvlačio crtu rastavnicu između doslovnog odnosno bezuvjetnog i običnog značenja stihova molitve, Korto je bio upoznat s legendom koja ga je osupnula i zabrinula upravo zbog slutnje da je na neki njemu posve nepojmljiv način povezana s onim ženskim počelom, osobom i ljubavlju koju je tražio i kojoj se nadao. Ta se legenda odnosila na kasnije učenje Padma Sambhave o milosrđu i samožrtvovanju princeze Mandarve. Tijekom jedne molitve Padmi Sambhavi ukazaše se zvijeri koje žive na groblju hraneći se strvinama. Kako su sve pojele, bile su gladne i na izdisaju. Sažalivši se nad njima, Padma Sambhava ode na groblje i ponudi svoje tijelo zvijerima, ali ga zvijeri ne mogaše niti okusiti jer je njegovo tijelo bilo božansko. Potom se on obrati princezi Mandavari kazavši joj da, ako želi postati duhovnom ženom, treba razumjeti i patnju tih zvijeri. Mandavara ode na groblje i prepusti se zvijerima koje su nakon nekoliko života postale njezini učenici, kada se ona ponovno rodila u snježnome kraljevstvu kao kralj i učitelj Srong Tsan Gampo.

Curenje čaja iz šalice po hlačama trgne Korta, on otvori

oči, sada posve siguran kako su svi razgovori koje se nadao voditi s Onom koju traži bili do sada zamišljeni posve neuvjerljivo. Tekli su periferijom umjesto da se bave bitnim pitanjem, smislom legende koja mu se obznanila u snu. Usto, njegova nemirna priroda štipala je stolicu na kojoj je sjedio, i najrađe bi ustao i preskočio čitav dinarski brijeg kako bi promijenio sudbinu i približio njezine oči svojim, vezao njezinu sudbinu za svoju i odagnao maglu straha i neizvjesnosti. Sanjao je da živi za one sitne trenutke odmaka, za čas kad će ona stići lepršava i oslobođena i veselo mu poljubiti dušu koja će se potom nasmiješiti jer će joj to goditi i potvrditi njezinu istinsku prirodu. Tako mu je biće razdrto između zebnje i iznenađenja tonulo u pustolovinu vlastitih sanja i s vremenom poprimalo posve neočekivane oblike. One koji su rasli i bujali s usudom te fantastične mandale željenog bića, zamaštane u snenoj vizuri dijagramskog kozmosa kao slike svetoga grada zaboravljene na nekom prastarom zidu.

I više od toga. Ta je slika u snovima ponekad oživjela kao stvarna java, i tu je Korto pronašao sebe, i plesao po ulicama zamišljajući da je Ona s njime, vjerujući u neporecivost istine kako široki rukohvati svijeta postoje samo zato da ih Ona može milovati voleći njega samoga i njegove priče. Istina je bila također i to da je i Korto živio u njezinu snu. Doduše, taj je pak Korto bio ponešto različit od onog kakav je stvarno bio. No, ona kao jedna osebujna pojava u kojoj se ogledavala iskrena patnja jedne pretpostavljene i gotovo simbolički svjetske udovice u kojoj je ljubav oduvijek prožeta s boli, i nije previše marila za te sitne nedosljednosti snova. Pateći u zamišljaju o sudbinskoj odi-

jeljenosti od ljubavi, ona je sva ta nagomilana iskustva i strasti prepoznavala tek kao oblik boli, kao elementarni usud patnje njoj navješten pretkazanjem iz davnih dana koji je veže za zbivanja iz nekog prošlog svijeta. Ipak, u osobitim trenucima, taj Korto iz sna izdigao bi se iznad prosjeka tog bezizgleda, pa je s vremenom postao i nekom vrstom njezina tajnog i posve snovitog amuleta, netko za koga bi voljela da se pojavi ili da ga ona, ako je to moguće, pronađe i upozna.

Tko je zapravo Korto? Na to pitanje nema odgovora ako san traje prekratko i ako lađe buđenja pristanu prerano, i na pogrešan dok. Nedavno se, usprkos svakoj mašti, počeo spremati na novo putovanje. Brod je porinut u more i pripravan, te sad čeka odmak proljeća i povoljne vjetrove koji će ga odnijeti preko Sredozemlja. Želi istražiti daleki otok na kome urođenici navodno sviraju odličan jazz, a zanosna crnoputa pjevačica svojim glasom leluja čak i školjke u dubinama mora. Baš tipično za njega. Sasvim je siguran da će s njime putovati i dio duše One koju istodobno traži i oplakuje, kao i onaj izgleda naslućeni ali njemu za sada i nedostupan androgeni san.

- Ili je možda u pitanju tek njegov odbljesak? - reče gavran koji proleti iznad Valerijeve kuće, prema prvom oblaku koji je odlazio na Istok.

O Nastasji Filipovnoj

Valerije je na sebi svojstven način bio razdvojen od svijeta. Nastojao je u njemu sudjelovati tek u onom omjeru u kojem ga je zanimao, a maštu i snove posvetio je Putu ljubavi kao otkriću koje nadilazi svaku životnu filozofiju i Sudbinu. Otišavši iz onog groznog rata u Galiciji, oputovao najprije vlakom daleko na istok, a onda se iskreao ovdje, uz obale golemog Kaspijskog jezera, te krenuo čamcem prema jugu. Jučerašnje nevrijeme slupa mu čamac, ali se on ipak dokopa obale i sada korača dalje nošen svojim bićem i vizijama koje su mu život značile. One su bile posvećene izuzetnoj ženi koju je sanjao od svojih najranijih dana i koju je on prepoznavao kao neku mističnu točku ili os vlastita života i svojih misaonih uvida. Sve ono što je radio i što mu se događalo prihvaćao je kao put kroz labirint koji ga vodi k njegovoj Afroditi, Radhi, Dombi, Saba-dža-Surdari odnosno samoj Kundalini i stanju nedvojstva s prvobitnom stvari istinite ljubavi, s onom mitskom Velikom željom stvaranja i rekonstrukcije sebe i svijeta prema kojoj uobičajene "male želje" predstavljaju tek sjenke prolaznosti i nebitna kopiranja višnjih simbola i njegova smisla. Bio je posve siguran u riječi pjesnika Rumija da je žena ta koja svojim žarom rastvara otrove što napaćuju tijelo i duh i oslobađa mjesto bitnih doživljaja čovjeka i svijeta, izvornog identiteta bića.

Bio je posve siguran kako usud tog susreta nije bio nigdje zapisan, do u rečenicama i pjesmama, s pravilnom interpunkcijom i bez nje, i sve to više lirski nego epski. Prisjetio se da mu je to bilo najavljeno, posredno i zagonetno, jer baš kada

se spremao na odlazak iz vojske, susreo je onog Rusa, časnika s bradom punom ušiju koji je bio zarobljen zapadno od La-wowa na rijeci Poltvi. Prolazeći u koloni zarobljenika pokraj njegove bitnice, vješto je izbjegao stražarima da ga ne uoče, pogledao Valerija prodornim ali izbljedjelim očima i dodao mu neki papir. Potom je požurio za svojima i ovaj ga više nikad poslije nije vidio. Smeten, kakav je svaki izvorni poeta u strahotama rata, spremio je papirić u gornji džep uniforme i nastavio ratovati. Nekoliko tjedana poslije, odlazeći iz tog paklenog i bijednog svijeta rata i umiranja kako bi ponovno obnovio potragu i tajnu svoje vlastite Arkadije, slučajno ga je pronašao tražeći papir za umatanje duhana. Umalo ga je isko-ristio, kada uoči da na njemu piše neka pjesma. Bila je to ba-lada i putokaz koji mu je osvijetlio budućnost u koju je hrlio i prvi put dozvao u svijest ime njegova bretonovskog nadah-nuća, androgenog vimena kojem se nadao i koji je svim srcem želio. Sada on zastade, izvadi taj papir, pa još jednom pročita stihove koji su na njemu pisali.

O Nastasji Filipovnoj (predati Valeriju)

*I ona najljepša i najčuvenija od svih jabuka
koju je Eva dala Adamu
sigurno se zvala Nastasja Filipovna.*

*Nit u licemjerju
jabuka nije znamen zle pošasti
već to božja ćud bijaše sudila
o iz tla iznikloj ljepoti.*

*U sudbini Nastasje Filipovne
Plam Prometejeve vatre
gori i razdire.*

Svjetlo u sumraku podsjeti ga gdje je, pa spremi papir nježno u kutijicu s uspomenama i ubrza korak kako bi čim prije stigao do nekog trgovišta i kupio nešto hrane i, ako je moguće, našao konak. Vidio je kako se mala koliba uzdiže na hridi ponad vode, i tek jedna lanterna obješena na nadvratniku pozivala je gosta da uđe. U polumraku, među sjenama i tek usput osvjetljen njezinim svjetlom, sjedio je oronuli bjelokosi starac zamotan u neki pokrivač, očiju svijetlih kao sunčan dan. Sklopljenim rukama u nekakvoj umirujućoj mudri odavao je dojam onih naizgled vječnih likova izgubljenih u bespućima azijskih brda i ravnica koji su oduvijek dio nekog lokalnog mita. Valerije uđe pa sjedne preko puta njega. Iz čiste ljubavnosti, jer se starac nije ni pomaknuo, on sada sklopi oči te savije ruke i složi prste u istu takvu mudru. Već idućeg časa, svijet naraste i on je bio negdje posve drugdje. Ukaza mu se lice Nastasje koju je tražio cijelog života. I baš kao što je snio, ona je bila predivna, njemu posvećena, radosna i sretna. Uze ga za ruku i povede kroz noć uz obalu nekog dalekog grada. S terasa dopirala je glazba, ljudi su se šetali i lizali sladolede, bučni noćni život vrvio je mirisima Sredozemlja i tijelima pocrnjelim od sunca, šarenom odjećom i nekom nestvarnom bezbrižnošću. Ona ga odvede dalje od gome, pa se spuste u neku kamenu uvalu koja se nije mogla lako uočiti s obližnjeg puta. Poljubi mu najprije oči, potom uši a zatim usta, skine mu košulju i sve drugo, odmota i svoj sari pa ga držeći za ruke povede u morske valove. More se pjenilo a oni su ostali sjedinjeni u tom trenutku.

Valerije se trgne, otvori oči i pogleda ispred sebe. U trošnoj kolibi negdje u nekoj zabiti daleko od svoga doma bio je sam. Starac više nije bio ovdje. Uzme zdjelicu s rižom koja je stajala na stoliću u kutu i baš kad je počne jesti prstima, na prozor sleti gavran i reče:

- U dalekom gradu, u zadnjoj luci, ona te čeka. Tamo ćeš je naći u vrijeme karnevala.

Prva legenda o Udovici Maglenih Lanterni

*Vjetrogonju ako ne znaš
sudit o njemu ti ne možeš.
Ljubav - to je samo pusta riječ
malo tko joj smisla znade.
No pojmit ako možeš
bit te riječi, srž tog čuvstva,
Onda možeš srca sasvim laka
vjetrogonjom zvat junaka.*

(Pjesma iz priče: «Du Deseta baca
iz srdžbe u vodu kovčeg s blagom»)

U Zagrebu se oduvijek naslućivao duh toga izazovnog azijskog prostranstva, daleke i čudesne zemlje iza brda i gora, koja leži iza sedam mora, i dalje. Kortu je volio te sitnice koje su opijale egzotikom Kine i njezinih priča. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća upoznao je onog simpatičnog i sitnog Engleza, dr. Keatsa. Bio je taj svat predani poklonik tajnih nauka orijenta, rođeni pregalac okudenskih sila i sveti ratnik neke njemu znane i samo za njega prave prirode svijeta i Istine zapisane u drevnim sutrama ili obilježene svevišnjim koanom što stoji iznad znaka sudbine. Provodili su noći u pijanim razgovorima i nadmetanjima. Poezija je Kortu, iskonskom romantičaru, i dalje bila put do Boga i samoga sebe. Njegov novostečeni frend to je nastojao doseći preuređujući svoje tijelo i duh prema nekoj tajni koju je naslućivao i koju mu je u snu u zavjetu ostavio neki od vrckavih bodhidarmi s one strane zemaljske kugle. I upravo je prva slutnja o Udovici Maglenih Lanterni izrečena jednog

popodneva uz čaj na obroncima Medvednice, koja grad povezuje s nebom.

- Nju ti tražiš. Ona skrivena je u svetoj svetkovini lanterni, ali magla zastire njeno lice, pa je još ne vidiš - reče mu dr. Keats na odlasku, i doda: - Doći će jednog dana, susrest ćeš je na obali mora, na jugu Poluotoka koji toliko voliš.

U kasnijim Keatsovim pismima s Faklandskih otoka gdje je ratovao služeći Kruni, i iz Tibeta gdje je inkognito obilazio prastare hramove tražeći ulaz u mitske svjetove prošlosti, više nije bilo niti jedne riječi o Udovici maglenih lanterni. Korta je to pitanje dugo mučilo. Osjećao je da je to možda smisao njegove potrage. Tajna koju treba riješiti ili ljubav koju će osjetiti a neće moći steći. Zato mu se njegova potraga često činila suvišnom ili uzaludnom, premalo istinitom i možda tek običnim bijegom od nekog zadatka kakav rado prihvaćaju pustolovi i mornari.

Koga je izgubila, čija je to udovica bila? Može li udovati bez gubitka, bez sreće i vizije, ili je to tek pjesnička igra riječi, dio mita iz prastara sna, dok je Helada još bila mlada i dok su se božanska nadanja ukazivala u snovima u osvit zore? Je li ta Udovica ona vizija koja nadahnjuje rano jutro i čija je sestra i blizanka uistinu skrivena u onoj slutnji čije vrijeme dana predstavlja prvi sumrak? Radi li se o tim maglovitim i nedohvatnim gospodaricama pukotina među svjetovima što očaravaju duše nemirne, sudbinski zaljubljene i odlutale u daleke predjele vječnog sna? Jesu li one te što onkraj ovog i onog svijeta mrežama mašte nedaleko od otoka koji nosi ime po nimfi Kreti, koju je oženio jedan legendarni kralj u srcu Sre-

dozemnoga mora, hvataju snove dječaka i lualica? Kortova potraga za odgovorima postala je dio njegova osobnog labirinta u kojem se često tješio baladama s juga i zbog kojeg je putovao tražeći kovčeg s blagom, tajnom koja bi ga približila tom idealu iz davno nagovještena sna.

Za jednog ljetnog beogradskog popodneva, prolazeći kroz ustalasala i znojna tijela ljudi dok su zrak parale trube svirača iz gostioničarskih bašči, vođen više nekom slutnjom no svojom voljom skrenuo je na Trg Nikole Pašića. U Muzeju istorije naroda sada bivše i sve zaboravljanije otadžbine pronašao je "Kinesku sobu". Gledajući simbole zmajeva čvora, tapiserije s oblacima i bijeli krug Tao u sredini sveg tog crvenila, shvati da je isto tako mitska kao i ona "Crvena soba" opisana u legendarnom romanu Cao Hsie Kina iz ranog doba za vrijeme dinastije Cing. I tada na toj lepezi ugleda tvoje oči i snovi se vrata u stvarnost, a zvuk trolejbusa prene ga kao udar groma i Korto teturajući iziđe opet na ulicu svoje vječne potrage.

Kao što mističan red i poredak te prostorije predstavlja kraj Zemlje i vrata neba, znao je, tako i Udovicu Maglenih Lanterni krasi ta uzvišena hijerarhija. Ona je svojevrsni simbol i cilj vječnog Putovanja, iako to možda sama nikada neće shvatiti uspinjući se stubama na katove kuća čiji vlasnici i tako ne mogu pojmiti njezinu prirodu. Zato je njezino udovištvo posve osobna vrsta neprolaznosti.

Arkadije ili Minotaur

Nastasjin djed, general Arkadije, oduvijek je bio fasciniran ubojstvom Minotaura i izlaskom iz labirinta. Po njegovu mišljenju to je bila najveća pobjeda koju je čovjek mogao izvojevati kako bi ne samo stekao slobodu već stvorio pretpostavke, mogućnost doživljaja prave ljubavi. U njegovu snu parkovi i bašče Kalemegdana predstavljali su, doduše opustošenu i posve daleku, ali ipak njemu značajnu klicu one vizije koja u svojoj biti kao i svaki lijepo uređen vrt pretpostavlja tajni put koji vodi u Sveti Jeruzalem, odnosno u neki drugi idealan i sveti grad kakav je zasigurno bila i Troja koja sama stoji kao putokaz sanjarima još od doba zalaska mita iza velika sunčana diska u zapadna mora. Za vojnika i ratnika koji se borio u neprojenim bitkama u revolucijama dvadesetog vijeka, Arkadije je bio ipak posve netipična razmišljanja o tome pitanju. Posjedovao je gotovo nagonsku crtu da odmah i direktno odvagne, o čemu god se radilo, dolazi li to od onoga u nama samima što se prikrada s nesvjesne i gotovo animalne i tamne strane ili je pak riječ o principima one skrivene svjetlosti i svetosti što postoji u ljudskom biću i koju, prije ili kasnije, plemenit čovjek želi u sebi osloboditi i u njoj živjeti sretno. Bio je uvjeren da ima ljudi koji su na neki način opsjednuti nižim principima i banalnošću i kojima je nemoguće ostvariti taj bitan cilj da pobijede sami sebe. Sjetio se svog susreta s drugom Jozefom u Krajowi, negdje u jesen 1944. godine, odmah uočivši da se ovaj posve predao toj minotaurskoj prirodi i kojemu je put života postala opsesija neke tajne ili zabrane koja postoji tek radi glorifikacije vlastite taštine. Gotovo ništa nije ostalo od one osobnosti kakvu je poznao iz 1917-tih ranije i koja je

bila nadahnuta vizijama i idealima, u čiju snagu su se neki pouzdali čak i zbog gotovo samih mističnih znamenata imena Vizarionovič. Očito, i poradi posve pogrešne procjene da se radi o osobi s onom čudesnom unutarnjom svjetlošću koja može mijenjati lice svijeta i čitavih naroda - kontinenata. Od toga sada nije bilo baš ništa, pred njime je stajao pali anđeo oholo tražeći da mu se pjeva "Konjuh planinom" jer je to jedina naša pjesma koja ga podsjeća na balalajke, pa je eto, to za njega ustvari i jedina vrijednost. Razmišljajući o tome događaju mnogo godina poslije, Arkadije je shvatio kako je ustvari osobni Josifov labirint bio posljedica zamršenih ideala namjerne samoće, zloćudni koloplet stroge askeze mašte i mržnje, te propasti koju je sam potencirao odbacivši svaki drugi glas, čak i onaj vlastite svijesti. Postao je nepatvoreni Minotaur, izraz mitskog i osobnog užasa koji ga je ispunjavao zloćom. Zbog tog osobnog prezira, Arkadije je ubuduće odbijao sve pozive da u vojnim školama Crvene armije izvodi nastavu za njihove kadete i uostalom, ponovo putuje u Rusiju.

Arkadije zađe za ugao pa se uputi svome domu u Ulici kneza Mihajla. Njegov život bio je uglavnom oslobođen od dosadnih i iscrpljujućih metafora stvarnosti, samo je maštu i čisto srce prihvaćao kao putokaz vječnog putovanja. Iskreno se predavao jedinstvenoj avanturi vlastita života vjerujući pritom, unatoč poznim godinama, još uvijek u svoje sada već davne dječjačke sanje u kojima su neke stvari imale moć drevnih totema kakve su nekada izrađivali vračevi i šamani ili majstori tajnih i zaboravljenih nauka. Među njegovim osobnim totemima najprestižnija je bila lula. Fino izrezbarena od bizonovog roga i posvećena krvlju planinskog lava. Ukrašena

gavranovim perom i napunjena travom koja otvara oči, čak i ono treće po redu. Izradio ju je posljednji od šamana iz plemena Cheyenna kojeg je sreo kada je nekoliko godina nakon Oktobarske revolucije rezignirano lutao bespućima Sjeverne Amerike. Čuvao ju je na posebnoj polici i tek u nekim samonjemu znanim prilikama koje su mu iz tko zna kakvih razloga bile svete, zapalio bi je i pušio. Za jednog takvog događaja dodao je Valeriju lulu i rekao mu nek lagano uvuče dim. Istoga trena Valerije je postao gavranovo oko i preletio planine i dolove. Vidio je goleme teretne brodove u solunskoj luci, i minarete koji se uzdižu iznad Carigrada i njegove čaršije. Hodža mu je zapjevao u uho, i već idućega trena, kada mu je na neki tajanstven način lula i njezina magija izmakla iz ruku, sjedio je sam u dobroznanom starinskoj porodičnoj biblioteci i gledao suton koji je razdvajao svijet od nadolazeće noći Samobora i njegovih snijegom okovanih brda. Ne vjerujući, Valerije opipa oko sebe, pa uzme album sa slikama i uspomnama iz nekog davnog doba. Dugo je promatrao slike s jednog ljetovanja u Varni šezdesetih, na Crnome moru. Dječak u mornarskoj majici verao se po avionu iz II. svjetskog rata smještenom u parku kao neka vrsta općedostupnog tobogana. Taj dječak, kratke kose i plavih očiju, bio je on. U kutu slike nazirala se njezina prilika, djevojčice s kirkama i u kariranoj haljini s volanima. Sjetio se da joj je pružio ruku i da su popevši se u pilotsku kabinu sjeli kako bi uzletjeli u visine. Okrenula se i pogledala ga tako da su ga, ne znajući zašto, prošli trnci. Hrabro je rekla: "Nebo je naš zavičaj". Je li moguće da je ta djevojčica baš ona toliko tražena, u raznim vremenima okićena i sanjana žena, koja je nadomjestak izgubljenim zavičajima i preporuka prepoznatih znamenja?

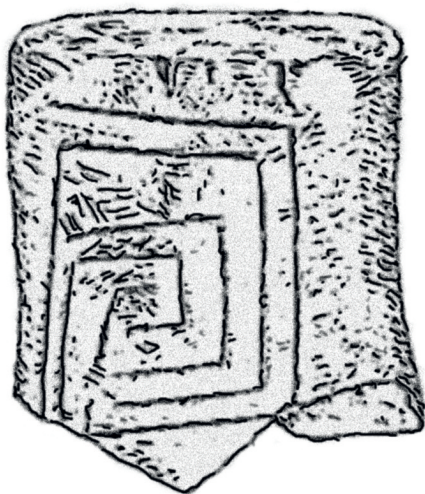
Valerije se prene iz svojih snatrenja, a Arkadije mu doda čašu s votkom, pa reče kako je vidljivo da je opet sanjao taj izgubljeni san. Valeriju je to bilo više nego zagonetno, a te noći, kasnije, kada je opet sklopio oči, vidio ju je u nekom posve drugačijem svjetlu. Bila je u bijelom i vrlo polako, koncentrirano, podigla ruke između mjeseca i sunca. Iznenadni nalet vjetra kroz čemprese čije grane zalelujaše od siline vjetra razodjenu joj jedan kraj odjeće. Dojka se ukazala na tren, i mliječna staza uzdrhta žedna sokova toga tijela i blizine čiste i bogate duše. Primakne usne kozmosu tražeći njezin njemu poznati okus među zvijezdama koji mu davno bješe obećan, tad iznenada pukne dan i sna nestade pred svjetlima jutra.

Odlazeći kasnije vlakom prema Zagrebu i ostavljajući Arkadija sa svim tim njegovim divnim čudima i tajnama, Valerije se pitao postoji li u svakome od nas ona dublja i skrivenija točka, onaj intimni gordijski čvor koji predstavlja bitnu stvar u našem vlastitom odnosu prema univerzalnom i samima sebi, onaj svakako gnostički motiv koji teži proniknuti tajnu i smjestiti je u relevantni kozmos naših vlastitih pretpostavki i nadanja, svega onoga što uopće znamo o svijetu i životu. Uostalom, ubojstvo Minotaura, kako je vjerovao Arkadije, početak je putovanja k samoj biti stvari, k ljubavi koja svaki labirint čini tek protezom onog idealnog jedinstva kakvo je naslikano u palači Sforza ili u gotovo naturalističkoj ideji hodočašća s preprekama. Postoje još uvijek dostupna svjedocanstva o izvornim primanjima u radnička i revolucionarna bratstva koja su se odvijala u šumama, na morskoj obali ili u pećinama. Sličila su više ritualu ili posvećenju no proklamiranoj klasnoj borbi. Uistinu, svašta je potrebno da se savlada ta snažna i opaka zvijer, taj animalni dio koji vuče čovjeka

preko rubova Donjeg svijeta u bezdan bez nade, u život bez ljubavi i smrt bez oprosta.

Slika 2. Crtež labirinta, pronađen na figurici idola iz Vinčanske kulture, oko. 4500. g. pr .n. e.

Pod Garudinim krilom

U svom sjaju sunčeva svjetla Nastasja je stajala na rubu žala, a more joj umivalo stopala, pjeneći se na samom kraju one crte koja ga razdvaja od zemlje i predstavlja vječnu granicu između dva svijeta, dvije polutke, dva stanja kakva uostalom u sebi nosi svatko tko razabire san i javu. I upravo tu, na tom toliko privrženom i naizgled gotovo običnom graničniku svijetova, bosih nogu na oblucima, prepuštala se maštanjima i užiticima duha koji je tako lakše prožeo tijelo istom onakvom lepršavom svježinom kakvom su kapi morske vode doticale njezino biće. Digne ruke i svjetlost sunca ovi još više njezino tijelo i toplina joj prože prste ruku pa se, kao da se sunce s njom rukuje, spusti sve do te čarobne međe na kojoj je stajala. Ona sama uzdrhta od tog pozdrava Neba, pa se zahvali u sebi na tom poklonu. Potom zapuše povjetarac noseći miris bora i soli, i njime opi njezinu dušu koja se sada uzdignuta vinu pod oblake. I tamo, pod vječnim svodom, njezina duša ugleda tu čudesnu sjajnu pticu kako kruži između Zemlje i dalekih nebesa, lepršava i gorda, uzdignute glave kao u junaka nakon dobivene bitke.

- Vidim, dušo, čekaš onog koji će doći i donijeti sreću u tvoj dom, za tvoj stol - reče Sunčana ptica Nastasji leteći sada paralelno s njezinom dušom.

- Čekam svog obećanog vječnog muža, nadam se da će mi skoro doći, ovdje na ovo žalo, u posljednju luku, iza koje samo plavo more stoji - odgovori Nastasja.

- Poznaješ ti njega. Srela si ga još kao dječaka, i on tebe traži sada, kako vidim, u zemljama dalekim. No znaj, na kraju puta bit će tu i bit će tvoj zauvijek - rekavši to, Sun-

čana ptica napravi sveti krug oko njezine duše, pa se vinu u daleka prostranstva i uskoro nestade s vidika.

Otvorivši oči, Nastasja se protegne i kroz krošnju bora pogleda obližnji žal, more i sunce, i svu radost u smiraju tog ljetnog popodneva koje je privodilo dan kraju. Prisjeti se svog sna, pa vedro ustane vjerujući kako samoća nije pokora vječnosti i da njezine nade nisu tek mašta i slika uzaludnosti. Baš kad je željela dohvatiti ašuru s poda, ugleda zmiju koja se sklupčala nedaleko od mjesta gdje je spavala. I ona, sada probuđena, piljila je prema Nastasji i njezinoj ispruženoj ruci. U taj čas s obližnje se grane strelovitom brzinom vinu gavran i uhvati zmiju kljunom odmah iza glave, pa se dok se ona još koprcala i motala ponovo digne visoko u zrak daveći svog smrtnog neprijatelja u tim visinama.

Preneražena, Nastasja opet sjedne, a jedan tračak svjetlosti zalazećega sunca padne joj na lice i osta tu kao suza. Negdje daleko, Valerije se trgne iz sna, pogleda preko ramena i ugleda u tami noći zvijezdu nalik na suzu. Zvijezda zatitra pa se ugasi, a u njegovo krilo pade gotovo niotkud maleni komad ćilibara. Baš u obliku suze.

Kozmičke blizanke

Dvogrba Deva

*Trkom hrleći kroz planine, gudure, polja i šume,
kruži dvogrba Deva.*

*Prva je grba Divna bjeloputa Ušina
a druga je njena sestra – Ratri*

Noćna, zvijezdama okićena kćerka Neba.

I Savitar,

taj pomni ljubavnik svjetla bez sjena

u more se spušta

i iz njega diže

kako bi svojoj ljubavi

bio bliže.

(Kortova mandala o prirodi Ljubavi)

Postoje posebna ljetna popodneva koja se čine tako dugačkim kao da traju nekoliko dana i kao da nikada neće proći. U njima se sakupila sva toplina i dužina ljeta, pa ona onako zaostalo vrebaju neusnule sanjare da ih zadrže u sebi, i igrajući se, ispunjavaju ih jednim finim osjećajem komocije i neprolaznosti. Takva popodneva Korto je najčešće doživljavao u Končarevoj ulici na terasama kafića smještenim na zamazanu pločniku. Rijetka buka nedjeljnih tramvaja, izduženo nebo prema zapadu i oblaci ulične prašine davali su Zagrebu tada pečat spokojnog grada, a to su upotpunjavali i pogledi na kuće s balkonima na kojima se sušilo bijelo i šareno rublje, ispijala mrzla piva i naravno, sanjali snovi. Kako bilo, trešnjevačka nedjeljna popodneva bila su i ostala dio one

osobne nirvane koju nipošto ne bi propustio nijedne godine, stvar osobnog rituala i meditacija o počelu svih stvari i pojava što su se ikada, od početka svijeta pa do danas, pojavile u tom podneblju u kojem je odrastao i koje je smatrao domom. I gdje god da je odlutao u potrazi za vječnim i neprolaznim odlikama duše, ljubavlju i maštom, uvijek se vratio tu u to davno popodne one sada daleke 1984. godine, kada ga je iskustvo tog fenomena prvi put istinski strefilo. Nije to bio dio nikakve posebne furke, već samo sjedenje uz pive i vječnu Azru u jukeboxu mladosti koju danas mnogi više ne prepoznaju i ne smatraju svojom. Korto se nije dao, sentimentaln kakav je bio, držao je do dostojanstva odrastanja i svježine onih ideala koji su i tada krasili njegovo biće.

Njegova prva slutnja o tome da se radi o vječnim blizankama, sudbinskim sestrama kozmičkih mijena i njegovom osobnom udesu u čitavom tom kozmosu čula i htijenja, dogodila se baš pri kraju jedne takve poslijepodneve nedjeljne sesije kada je pogled na rumeno sunce na odlasku donio k njemu klicu veličanstvenog uznemirenja. Oduvijek je sanjao njihove kose i oči, osjetio u njima trag plamena vječne ljubavi i shvatio da je njegov život tek ulazak u neki skriveni svemir, čisto predavanje zagonetci koja nema nikakva jednoznačnog ili površnog rješenja. Svi kasniji događaji u kojima je sudjelovao kao istinski Argonaut Arkadije i lutajući pustolov u potrazi za čudima i srećama davno izgubljenih velikana i njihovih snova tek će biti, kao što su uvijek i bili, dekoracija, fragmenti ove tajne i sudbinske igre, tog uzvišenog života isposnika one najveće svetinje ikada od Boga predatu ljudima, Ljubavi. Činilo mu se da su uzaludni svi putovi logike kojima bi nastojao objasniti svoju spoznaju o prirodi žena koje u sebi imaju onu ko-

zmičku i zavodničku dimenziju, onaj odraz smaragdne boje koji se nazire na nebu u zviježdima Oriona ili u blizini Vodenjaka, i koji takvom dalekom i kozmogonijskom sudbinom svjedoči kako oni koji su zaljubljeni ne mogu baš nigdje, pa ni na nebu, biti dugo vremena odvojeni od svoje ljubavi. Dvojio je kako je u tom nebeskom znamenju tajna, i da su žene koje fatalno određuju njegov životni put ali isto tako i Valerijev, svojevrzne kozmičke sestre, blizanke izrasle iz tog jedinstvenog i očitog a opet skrivenog počela što stoji iza svake pojave ili privida kao znamenje unutarnje istine koja daleko nadmašuje i prekoračuje svijest.

Nedjelja popodne. Ono je baš onakvo, dugačko i znamenito kakvo treba biti. Korto se jučer, nakon produžih lutanja vratio u grad koji je toliko volio pa sjeda za onaj isti stol. Sada je 2006. godina, a ona dobroznana prašina i dalje je tu. Ona nigdje ne ide iz Končareve iako ulica sada ima novo ime, ali vizure sjećanja i sjete još su otprije, stare i poznate. Progoni ga pitanje o karmičkoj prirodi blizanki iako fizički i mentalno uopće nisu slične. Postoji li neko obećanje, udes, zebnja, neki trag koji bi mu pomogao da nađe tu konačno posve kozmičku uvjetovanost i pomogao da skрати sam ciklus preporadnja kako bi došao do prave biti predanja? Do onog ključa koji bi njoj, jednoj od njih, omogućio da nađe opsesiju vlastitog udovištva kao sudbine? Razmišljajući o tom pitanju, Korto je sjedio u popodnevju tog dugačkog dana i zamišljao iza neba skrivenu nepreglednu kamenu ravnice gdje je jednom neki pisac bez imalo šale smjestio Poncija Pilata i njegovo pom-

poznio ali beskorisno kameno prijestolje. Promatrao je sve to kao stvari izvan svake dvojbe i sumnje. S istim onakvim mirom i zrenjem uma kakvo se pokazuje u onoj predaji naslijeđenoj u snovima u kojoj su jutro i noć dvije sestre istog ljubavnika, Sunca uzavrelog i vječnog. A ono samo, to Sunce vječno, tek je jedan od braće koji vladaju svjetlom i nebeskim prostorima.

Kako bilo, sada je Korto već posve uronio u goleme prostore mašte i bez imalo nestrpljenja odisao onim čarobnim mirom i spokojem kao kakav svetac koji također poznaje tu iskrnu koja s neobičnom lakoćom može pregorjeti onu tako tanku liniju između sna i jave. Smak svijeta za njega bi, da se tada dogodio, i tako bio tek usputan događaj. Sitnica u kozmičkim prostranstvima vlastite osjećajnosti, iskrenih nadanja i snova o jednoj i jedinoj vječnoj ljubavi.

Bašča misterije

Ima negdje mjesto gdje počinju putovi koji idu u sve ono što postoji, a ponekad i u ono što ne postoji. Ta čarobna mjesta najčešće su posve osobna, ali to ne znači da se nalaze izvan atlasa čula i svijesti, niti da su prolazna onako kao što je vrijeme prolazno ili da se okreću kao kotač na kojem se redaju čovjekovi životi. Moguće je i to da su ta mjesta posve mentalna i da simbolički korespondiraju s onim primarnim poljima, prvima koja su se pojavila početkom ratarstva i gdje je osim hrane uzgajano i prvo cvijeće, ukrasi prirode i same boginje. Vrtovi su po svemu podjednako mistično sakralnog podrijetla kao i ljudski jezik i bilo koji sveti znak, ponekad se predstavljaju svetim šumama, a drugi put više umjetnički kao neka organska izvedenica ljepote. Zsigurno u sebi sadrže pečat onog istog nadahnuća koje je odredilo i onaj zaboravljeni prvi labirint kao univerzalni motiv tajnog i svetog određenja. Već kao djeca Korto i Valerije su imali svoju jedinstvenu bašču u svim životima u kojima su živjeli i u kojima su se družili, ona je bila počelo iz kojeg se kretalo u svijet i kojem se vraćalo kada su nemiri njihovih bića tražili smiraj i utočište od kozmičkog udesa.

Premda jedinstveno i njima sveto, postojano i trajno, to se mjesto, bašča, ipak mijenjalo iako u biti ostajući uvijek istim. U prvom navratu Valerije je znao kako njezina pojavnost tom prilikom svjedoči o nasljeđu koje dolazi iz vremena neke davne monarhije i ide dalje sve do naših dana. Kao dječak tu je čekao djeda koji je nedaleko od parka igrao na balote. Tu su započele prve igre i maštanja, njegova i njegova rođaka Korta dok su se natjerali među pinijama i ukrasnim gr-

mljem, gledali drevnu pulsku arenu i verali se po njezinim golemim zidinama. Često bi sjedili skriveni od pogleda ispod Amorova kipa koji su u zlatnoj školjci vukle dvije morske nemani i na komadu voštana papira crtali zemljovid budućnosti što dolazi i koji je bio osnovna tema njihove dječeačke mašte i gdje je ovaj Valerijev perivoj bio prikazan kao središte svijeta. Bila je to ona točka univerzuma u kojoj su se usijecale životne sile s krvlju koja je strujala njihovim venama i gdje su zbog tog izvornog osjećaja života stekli samosvojna nadahnuća.

Mnogo godina poslije kada je dječeaštvo već odavno prošlo, Valerije je stajao na tome istom mjestu. Vojnici u crnim košuljama pucali su najprije u zrak a zatim u gomilu koja je nosila golemu crvenu zastavu. Krv je oblila nebo i poškropila kip Vučice koja doji Romula i Rema. Valerije zapali bocu s benzinom i baci je na najbliže vojnike. Metak je samo fijuknuo i Valerije bijaše kao gromom odnesen u crninu. Dok je padao na travu začuje Kortov glas kako viče:

- Živjela smrt!

Uistinu, u tom pokliču još je toliko života, jer nebo je zavičaj duše, putokaz snovima i tlaka vladarima s dna svijeta.

Povratak u zaboravljenu luku

*Ili u selu ili u šumi,
u dubinama ili na čvrstom tlu,
gdje god borave usavršeni,
to je tlo radosti.*

(Dhamma-padam, 99.)

Valerije nikada nije bio sklon žrtvovanju zbog nekakvih nejasnih i mutnih orisa ili navodnih nagrada koje bi mu se mogle možda dogoditi u budućnosti. Njegova je narav glede toga bila posve praktična, gotovo epikurejska. Štoviše, uživao je u promatranju i razmišljanju o samoj biti htijenja, namjere, koja se pojavi ponekad u svijesti posve nagonski i po prirodi stvari, daleko od svake misaone ili racionalne odgovornosti. Sasvim suprotno Abelardovoj nauci ili praksi koja veliča žrtvu tjelesnog i čulnog, on je vrlo osviješteno mnio o izvornoj nepojmljivosti sveukupnosti sudbine i njezinim nepredvidivim ishodištima. Njegova potreba, žed i volja da se gotovo simbiotički posveti svom drugom (androgenom) polu nadilazila je pitanja okruženja i neke opće društvenosti, a u njegovim je snovima bila povezana s predstavama i strahovima gotove mitske prirode. Sličila je avanturi boga Izanagija koji je svoju sestru i suprugu Izanami, koja je na ovaj svijet donijela čaroliju vatre, tražio u podzemnom svijetu kako bi je spasio i iznio na svjetlo sunca. Našavši njezino mrtvo i trulo tijelo, vidjevši užas same smrti, vratio se na površinu svijeta i predao obrednom očišćenju. U portugalskoj legendi koja također govori o vječnoj ljubavi, jednog dana u godini stanovnici nekog grada iznose iz kamene grobnice mumificirana

tijela dvoje ljubavnika, kako bi, noseći ih okolo u procesiji, ustvari pobijedili smrt i veličali ljubav. Kod zaljubljenih dok je ljubav prema životu vječna a smrt za njih tek banalnost, primjer nekog prostodušnog i bezazlenog pojma koji baš ničim ne može zasmetati onim znamenima vječnosti koji leže u izvoru ljubavi.

Tijekom godina odvojenosti od uzdanice svoga srca on se s vremena na vrijeme prepuštao zaboravu, sve dok ga dašak poznatog nemira ne bi natjerao da započne novo lutanje i potragu. Obilazio je luke i trgove, hvatao daleke vidike, tražio se u mnogim očima, ulicama i kućama. Ponekad ju je vidio u pogrešnim licima, pogrešnim tijelima i duhu koji nije bio dio njegova sna, ali je svejedno bio siguran da njegova potraga neće završiti do onoga trena dok je ne pronade. Za njega je to lutanje vremenom postalo pitanje vjere, i što je bio bliže cilju nije imao zrno sumnje u to da je Nastasja ona zvijezda obećana iznad kolijevke u času rođenja, njegov jedini mogući usud, ljubav, kraj i početak svega koji nadilazi pitanje života i smrti.

Vlak se približavao zadnjoj postaji. Grad na kraju svijeta, obala u koju oduvijek udaraju valovi mora, i jata ptica u zraku toga popodneva. Njegova slutnja rastrzavala je dušu i tresla tijelo. Bio je mokar od znoja, udarila ga je vrućina i stisla žed u grlu. Bio je to dan povratka u Istru, u mjesto odrastanja, u onaj predivni perivoj koji je njemu bio prava pravcata bašča misterije, a sada, izgleda, i mjesto tog toliko željenog i sanjanog susreta. Popije vode pa nasloni glavu na pregradu kupea. U snu mu se ukaza njezino lice, ali tek na tren. Krupne oči i veo ispod njih. Ustane sa svog mjesta uzevši svoj kofer s kar-

nevalskim maskama, jer bio je pred vratima svog sna. Sličila je onoj znamenitoj kraljevni oblaka kakva se pojavljuje samo u mašti i u kojoj je njezin dvorac od soli uz more krasio zadnji rt Zaboravljene luke na vrhu poluotoka. U tome mjestu dječčastva u kome prestaje željeznička pruga i otvara se plavi vidikovac mora sve u beskraj, eto, nalazi se ona, sanjana i obožavana žena zbog koje je prošao ratove i revolucije, propješačio kontinente i preplivao mora. A sada je opet ovdje, na početku svoje potrage, tu su brodovi što odlaze u daleke luke, pjesme mornara i žena naviklih na piće, ciganske čerge, cirkusi i mješavina jezika. Sve to odzvanja kamenim ulicama i odbija se od zidova vlastelinskih palača ili drevnih antičkih zdanja i zanosi dušu iznad svake stvarnosti u one daleke visine u kojima nema ograda koje se ne mogu preskočiti ni želja koje snovi ne ispunjavaju. Strujanje krvi i uzbuđenje koje je pritom osjetio daleko je nadmašilo ono koje je, kako grčki izvori navode, obuzelo Klimenta iz Aleksandrije kad je lutajući susreo samu Demetru.

Ljudi su odlazili, a on ostaje sam na pulskom peronu uzdignut ushićenjem ali i izboden zebnjom da sve to ne prođe na pogrešnu stranu. Sada krene prema perivoju nedaleko od postaje. U njegovu je središtu sada stajao kip mornara. Sjeti se svog ranjavanja, i mjesto gdje ga je metak tada pogodio zavrbi ga na tren. Spustio je kofer i čekao, gledajući smiraj sunca i prepuštajući se snatrenju i uzdasima. Nepozvan i brutalan nebeski eunuh koji je ponekad u okolici vrebao žrtve, uoči Valerijevo posebno stanje pa navukavši na svoju svijest koprenu sivila i boli, polako počne usisavati prve znake tame oko Valerija uvlačeći ih u pukotine sumraka. Valerije zanesen i ne primijeti te događaje, a tijelo mu je bivalo sve svjetlije,

vatrenije i toplije, i mogao se svakog časa pretvoriti u pravu buktinju. U taj čas zaustavi se kočija i Nastasja istrči van veselo ga i razdragano pitajući je li on taj čovjek s koferom punim maski koje je sanjala jer sve one baš njoj trebaju i pripadaju. Oči su im se susrele i ona shvati da je pred njome onaj kojeg je cijelo vrijeme sanjala i željela. Magija mraka razbi se u tom trenu i nebeski eunuh bi odbačen u neprozirne katakombe ispod ruba kozmosa među Rudhre i druga đavolska bića, a njezina ruka stopi se s njegovom i vječna ljubav pronađe svoj dom baš na onome mjestu gdje su se nekada davno o njoj pojavili prvi snovi.

Zeus: Otac i Sin

*Zvijezda misli crnu kaplju toči
da let leptira suzama smoči,
zatim suzne, briše si oči.*

(Osmi ajet Valerijeve sure "O djeci")

Zeus, sin Valerija i Nastasje Filipovne, jedne od blizanki pukotina između sna i jave, nikada nije bio dijete. Čak ni dok je odrastao u kamenim kućama koje su okruživala polja crvenih makova, a na horizontu more lomilo čemprese i svijetlo nebo snagom svoje prirode. On je ostavljao dojam već odrasle osobe, zavodnika i princa svijeta u koji je iznenadno i odjednom došao na svijet pun snage i životne radosti. Svijet gdje se promjene događaju tek voljom njegovog vladara. On je djelovao kao da u njemu živi moć starog boga čije ime nosi Zeusa, to je jedna oduvijek dovršena priroda, povijest koja nadilazi samu sebe a opet ne odlazi u nepoznato jer sve prepoznaje kao dio osobnosti koju posjeduje. Tako ga je i kao dječaka, koliko god mu se majka trudila, bilo posve nemoguće razmaziti. Imao je onaj pomalo spartanski štih definitivnosti i lakonske kratkoće, muške odrješitosti i poslanje istinskog gospodara svake moguće pustolovine. Korto ga nikada nije pobijedio u dominu, i bio je strašno nesretan zbog toga, tako da je čak neko vrijeme izbjegavao igru. Često je razmišljao o Zeusovom poslanju. Nije bio siguran radi li se o rekonkvisti duha prastarih obećanja, ili je posrijedi neka druga posve kozmička zagonetka. Samog Zeusa takve dvojbe nisu brinule, niti su ga mogle pokolebati. Njegov je svijet bio uporište u kojem je volja nadilazila anemičnost slučajnosti,

a snovi otvaraju prostore u kojima se ispunjavaju želje. Najviše je volio roditeljske priče, ma iz kojeg njihova života one bile, jer sve su one bile ode ljubavi koja je vječna, neprolazna i lijepa, i koja je njega donijela iz dalekih prostranstava u ovaj svijet čežnje i slutnji. Uživao je u pričama generala Arkadija, kojem je bio unuk. Ovaj, vojnička nastupa i manira, obožavao je pak Zeusa i u njemu gledao nastavak junačkih podviga i avantura svoje mladosti. U proljetnim šetnjama Tašmajdanom pričao mu je o ratovima i revolucijama, pobunama, suvremenim konkvistadorima i gusarima i dalekim prostranstvima gdje je služio i vojevao, naravno i o ljubavi i Putu sna i odrastanja daleko od jave svakodnevlja. Od svega toga Zeusa je najviše mučila tajna vlastita začeca i poslanja, mjesta u svijetu i svemiru, jer to je za njega bila potvrda izuzetnosti njegova bića.

Zima. Hladna zagrebačka noć uoči prvog snijega i cesta što brdom vijuga kroz Medvednicu prema Sljemenu. Rapsodija strasti rastrzavala im je tijela pod debelim bijelim pokrivačima u postelji sobe Tomislavova doma. Krici i šaputanja, nježnosti i milovanja, a daleko ispod sjaje i žmirkaju svjetla velegrada koji se prostirao duž obje obale rijeke.

Otkrivenje obuze Zeusa, i on trgnut iz sna, sada i kao sin i kao otac, predano položi ruku na prvu zvijezdu padalicu, a majka njegova uzdrhta od sreće i radosti, jer sin, muž, otac i djed bili su tu, u njezinu snu.

Druga legenda o Udovici Maglenih Lanterni

Oči stranca

*Što pokazuješ očima
Koje nude povratak, prenuće
Korak otkoračalog pijetla?*

*Odgovor strancu, tih u samoći.
Nova zvijezda, novi ljudi,
reci dušo: Tko što nudi?
Trgovci, mešetari, neki strani mornari?
Reci dušo, i smiraj ure pokaži,
zavičaj od perja, ljusku jajeta,
nema tu kraja ni početka.
Rijeka sam pri izvoru
I čežnja mora u daljini.*

(Osmi i deveti ajet Kortove sure «O (pre)poznatim licima»)

Udovica Maglenih Lanterni živjela je lutajući simfonijom snova prema mogućem razrješenju dileme koja joj se kao kotač karme nadvila nad njezinu sudbinu u samom začetku samosvijesti o iskonskoj potrazi. Što je to iskrena i istinska nadopuna njezina bića, onaj sanjani ures izvorne muške prirode koji bi ispunio pretpostavljenu i na početku sna obećanu viziju androgenih ideala. Postoji li tajni i po svemu posve uzvišeni demijurg koji može nadići osjećaj tragičnosti koja se veže uz njezino biće slično onoj tužnoj glazbi koja je prečesto sjetno odzvanjala u palačama i dvorcima prošlosti njezinih života? Ponekad je bila na rubu da posve izgubi vjeru

u svetost poslanja, i ostane prepuštena razlomljenim svakodnevnicama koje u sebi ne nose nabreknuce uzdizanja prema uzvišenoj i plemenitoj Istini. Odlutavši u svijesti i zadržavajući se prečesto u pukotini svjetova u društvu sjena, igrala je tamo tek neobavezne partije domina s usputnim i nesvjesnim prolaznicima kroz doline vječnosti i patnje. Skupljala je različna raspoloženja svojih odnosa kako bi kasnije, prebirući po sjećanjima na te prošle živote i događaje koji su često bili tek odraz one neutažive svjetske boli, za svako od njih palila lanternu drugačije boje. Nakon sumraka, u bijeloj spavaćici i u onoj prekrasnoj ali ozebloj ljepoti, bila bi opet sama i obasjana tek treperavim svjetlom lanterni svoje prošlosti.

Udovištvo nedosanjanih snova tako bi obasjalo prostor života šarolikim svjetlima ostavljenih lanterni, a njezina priroda uzdignuta mišlju i mirnim otkucanjima bila lutala je među zvijezdama i pitala Sunce i Mjesec: gdje je On, postoji li uopće, kada će doći i izbaviti je iz okova samoće? Upita se ima li uopće u sebi hrabrosti za taj tako važan i tako snažan pečat poslanja, pa dvojna između obećana sna i tragičnosti onog što je već minulo ali je veže uz svijet i karmu, nastavi propitivati sukus svijeta i temelje same želje života da se oslobodi prokletstva osobne uvjetovanosti. Što je pak Nebo koje ju je oduvijek zvalo k sebi? Je li to mjesto posljednjeg oprosta, vizija ocrtana u onom dalekom otoku koji postoji u moru vječnosti iznad pustinja prolaznih i zaboravljenih dana, ili je tek još jedna dvojba, iluzija utjehe i klopka koja zatire mogućnost istinske pustolovine? Znala je da penjući se kroz živote ipak dolazi sve bliže svome cilju, unatoč onom utegu neispunjene sudbine ocrtanom u osobnosti koja nameće vječno udovištvo. Ipak, njezina je slutnja o posve neokaljanom isposniku istin-

ske ljubavi još bila prisutna u nadanjima o jednom budućem karmičkom razrješenju.

Kortova navika sanjarenja bila je posebna životna vještina. Jedino s njom mogao je biti siguran da je ustvari budan i da mu se snovi ne pričinjavaju. On je bio istinski isposnik svoga vječnog sna o lutanju do kraja svijeta, izvorni pastir mitske Arkadije i zaljubljenik zvijezda koje trepere u daljini i šalju mu poruke i vijesti koje su drugima posve nezanimljive, dapače, čak i neprimjetne. Nije tu bilo nikakvih sumnji ni od-maka u neku drugu dimenziju života, jer taj je život za njega bio prava i neponovljiva pustolovina, onaj gvirc koji zauvijek opije dušu i predstavlja nepreglednu cestu nadahnuća svake povijesti i svih nadolazećih budućnosti. Koraćao je širokim pošljunčenim brdskim putem i gledao u dolinu ispod sebe. Crveni krovovi kuća, miljokazi putova i cesta i mala rijeka koja se vijugavo probija kroz male klance i pitome udoline Samobora. Bilo je to mjesto posebno po tome što je u njemu, jednom prilikom, vječnost bila zastala na tren, potom je onda opet nastavila svoj daljnji put. Korto je još davno prepoznao taj znamen koji posjeduju tek malobrojna mjesta ovoga svi-jeta, ona koja te mogu nadahnuti dobrom riječju, posebnom snagom ili nenadanom ljubavlju, i njemu se tu, u tom gorju, vraćala ona izvorna svježina i radost kakvu poznaju dječaci rumeni nakon rane školske utakmice, trčanja ili nekog dru-gog pročišćenja.

Tu, pri vrhu, zastade, jer pogled je sad pucao i dalje prema istoku, pa pokloni u mislima jednu drevnu mudru vjesnicima

dobrih vjetrova i uzdrhta cijelim bićem. San mu šapne da njezin brod dolazi s daleke obale kako bi Ona na nekom prikladnijem mjestu odbolovala sva svoja udovištva i riješila sudbinski čvor osobne patnje. No, vidio je on dobro u tom prizoru kako je po jedan žižak u svakoji lanterni isti, pa bile njezine papirnate stjenke crvene, plave ili bijele.

- Uistinu, boja vatre njenu moć i čud ne mijenja, ne mijenja! Dobaci mu gavran s obližnje grane, zatim nešto krvrene kljunom, pa odleti dalje.

- Mudre li ptice, no možda ipak postoji nada - zaključi Korto, pa obriše čelo maramom, a oči mu zasjaje nebeskim plavetnilom.

Zvuk vesala duge lađe bio je jednoličan. Noćno nebo pucalo je popola i blijeda stupa jutra najavljivala je da je noći kraj. Udovica Maglenih Lanterni stajala je na ogradi uz pramac lađe, a njezina se visoka i vitka figura ocrtavala na horizontu kako kakav nedodirljiv ali prekrasan kip kojem tek jednom u godini hodočaste vjernici iz udaljenih planinskih sela. Nikakav pogled nije mogao nazrijeti nemir koji se skrivao u tom biću, niti pojmiti od kuda dolazi zebnja što pritišće joj skute maglama snovidenja. No iskra nade pojavi se s prvim galebovima koji nagovijeste blizinu Obale.

- On u snovima živi, ali na javi krasne oči ima. Vidjet ćeš ih jednom, na obali mora - dobaci joj galeb, pa odleti za svojim jatom.

Slika 3. Kineski ideogram za čaj. Prema legendi, učitelj Bodhidarma sebi je otkinuo očne kapke kako ga san ne bi prevario u meditaciji. Na mjestu gdje ih je bacio iznikla je biljka čaja, te se zato taj napitak smatra umirujućim.

Kameno srce

*Iza praga dar što poda
Samo šutnja zavodljiva
Znade stati
Nijemom slikom okićena
Sestra glasa
Što ga pozna.*

(Prvi ajet Kortove sure «O Tajni ljubavi»)

Aleksandrijska luka brujala je životom goleme košnice. Bilo je tu svakojakih ljudi, ponajviše lučkih radnika i mornara koji su dolazili parobrodima iz udaljenih zemalja radi pamuka i drugih blagodati Egipta. Čovjek je stajao pod palmom u hladu i promatrao taj košmar i vječnu graju, teglenice koje su vukle tek pristigli jedrenjak, znojne nosače pamučnih bala i često ohole strance u bijelim odijelima i sa šeširima koji su ih štitili od žarkog sunca predvorja ovog južnog i snovima prebogata svijeta. Bila je to slika uzavrelih boja koja se sudarala i kidala s plavim morem i niskim bijelim oblakom koji se nazirao daleko na kraju sjevernog zrenika. Svijet drevan i pogled vječan, kao da je upravo sada, eto, ispred nas izronio tu iz nekoga sna.

- Mene očekuješ? - reče mu Korto, pojavivši se iz jedne go-mile glasnih Talijana koji su se nadmetali u neukusnim prostotama opisujući noćni provod u lučkim krčmama.
- Tako je - potvrdi ovaj, pa ga povede prašnjavim uličicama dalje od luke.

Kuće od trstike i blata pružale su se unedogled. Gola djeca igrala su se u dvorištima, a nekoliko je žena u glinenim posudama mijesilo tijesto za bijedne pogače ubogih. Zrak je odzvanjao cikom i povicama te klatarenjem nedalekih lučkih dizalica, istodobno pun onog smrada karakterističnog za siromašne slamove obespravljenih, prezrenih i u svakom pogledu siromašnih ljudi, univerzalnog naroda svake velike luke, tih vječnih prosjaka.

Toliki su znameni izgubljene vječnosti prosuti na takvim mjestima da ih je teško pobrojati. Korto je oduvijek štovao poslanje onog simpatičnog engleskog lorda, pjesnika i pustolova, koji je škunom plovio Mediteranom tražeći upravo te sitne znamenene nekad presvijetle slave i zanosa, a onda ih vještinom očito darovanom od nekog svevišnjeg bića ugradio u svoje pjesme i balade, ne bi li im na taj način povratio makar odblesak davno minula sjaja. I njegov je osobni nagon i lutalački nemir bio ispunjen strašću za time da pogledom miluje njezine obraze, ljubavnom pustolovinom koja se nadahnjuje pravom i ničim okaljanom izvornošću osjećaja i ideje sreće.

Hodali su u tišini i luka je sada već bila daleko od njih. Obronci pješčanih brda bili su već bliže, a periferija velegrada opustjela je od ljudi i vreve. Sad su stigli u kraj gdje su živjeli kljasti i gubavi, odbačeni ili oni izvan svakog zakona. Bio je to predio kojeg je samog po sebi tištala tjeskoba i gdje je malo tko od stranaca ikada zalazio. Prvi znaci sumraka nagovještavali su skori kraj dana i početak pustinjske noći u kojoj zmije izlaze iz svojih jazbina tražeći plijen, a šakali u daljini svojim lajavim smijehom upozoravaju da ima

tu bića kojih se i vrag boji susresti. Taman kada je crna linija neba nagovijestila mladu noć, došli su do drevne mastabe čiji su se kameni orisi nazirali iza sjajnog i okruglog mjesečeva lica.

- Ti si taj koji je došao po srce kameno, po znamen Njen, nekada, s njome pokopan da joj daruje život zauvijek? upita ga Bijeli starac, koji je u prnjama čučao u podnožju tog grobnog zdanja, krezub i škiljav, oslanjajući se pritom na suhi štap.

- I onda sam je znao, i onda sam poznavao te oči. A sada, ako uistinu imaš to što kažeš, mogao bih je možda ponovo sresti? - reče mu Korto sjednuvši nasuprot njega, dok se njegov vodič odmakao i zagledao se u daljinu preko ruba pustinjskog svijeta.

- Dvije su Ma'at na ulazu u taj čudesni svijet vječnosti - odgovori mu starac, pa dodao: - One su sestre, blizanke i majke još nerođene, sestre nespoznate, one koje božansko dijete svojim mlijekom hrane i suncem svjetla kupaju. E moj Korto, velika je ljubav koja te vodi u te daleke krajeve drevnih duša, vječne su oči koje će te pogledati onog trenutka koji će se u budućnosti tek zbiti i kojeg se sada sjećaš iako ga, kako slutiš, još od onda zaboravio nisi.

- Nikad nisam mogao upoznati ono čega nije bilo i što zato tek će biti, nit sam počinio ikakvu nepravdu protiv svoje ljubavi - odgovori mu Korto.

Bijeli starac izvadi pamučnu pregaču i iz nje odmota maleno srce od tvrda kamena pa ga preda Korto. Na amuletu je pisalo: "Moje srce moje majke, srce mojih promjena, nemoj

ustajati kao svjedok protiv mene, ne okreći se protiv mene pred Sudom. Ne čini da se nagne jedna strana vage pred onim koji je nadgleda."

Mnogo godina poslije Korto se uspinjao Skalinskom ulicom koja povezuje Grič s Kaptolom, i baš tada njezin znamen zabljescne na fasadama oronulih kuća, a kameno srce koje je uvijek nosio na lančiću oko vrata pretegne i on posrne iznenađen pridržavši se za drvenu ogradu nekog restorana. Dok je povratio dah, mistična vaga već se bila vratila u normalno stanje, a on, kao Argonaut intimne psihostazije, znao je da je Ona sada tu u blizini, gotovo susjeda njegova sna. Otvori oči i krene dalje, a bjelina katedrale zaslijepi sva čula njegova uma, i on, posve tronut, prinese kameno srce ustima i poljubi ga, a odmah potom bio je izbavljen iz tog labirinta i vidio suncem okupanu morsku obalu i žalo, gotovo tjelesno prihvatio slutnju susreta i nadu u konačnost stvarnog prepoznavanja. Čas susreta bližio se i njegova svijest naraste i oživi do neslućenih razmjera, zvijezde mu pokazaše put kojim mora ići, i on zahvali na tome prigrlivši kozmos svojih strepnji i želja kao svaki izvorni vjernik ljubavi.

Uzvišenje ljubavi

Ljubav duše

*Grlio sam te pod plaštem
noćne plime
izbrazdanog vjetrom
sanja i tišine.
Pomno, nježno i polako
svirkom snova mjesečine
ukrasio ti lice
perjem crne ptice.*

*Njedra bljesak
čula prasne.
Kao poklon dan
što nosi,
dušo moja
i dušo moje ptice.*

*Bez dvojstva uzdrhtala
tijelom si legla,
milovanja trepet,
igra svjetla, i igra sjena,
znamen duše
polako
ko' more se ljulja.*

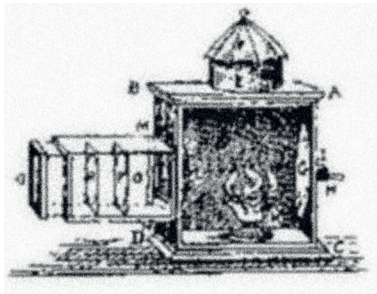
(Drugi, treći i četvrti ajet Kortove sure «O Tajni ljubavi»)

Krletke svakodnevice nisu bile mjesta Kortova obitavanja. Njegova duša letjela je prostranstvima na rubovima sna i jave, s one strane oblaka, i nadahnjivala se dalekim horizontima u kojima su tajne i pustolovine bile jedini istinski zadaci. Nesputan u ljubavi i pun čežnje tražio je u njima davno obećano znamenje onog idealnog, vječnog i tajnog a opet bliskog i njemu posvećenog zavjeta koji uvijek zasja nad kolijevkom budućih Argonauta Arkadije. Slutio je kako postoje tegobe koje more Udovicu Maglenih Lanterni i vidio izvor njezinih sumnji i poraza, istodobno se nadajući da će ih jednom, nekako, moći prevladati i pokazati joj put k uzvišenom i jedinstvenom stupnju ljubavi. Onom mjestu u svijetu ili svijesti bića gdje više nema podijeljenosti između duše i tijela, i gdje tijelo nije tek istrgnuti fragment prolaznosti, već zajedno s dušom tvori ono sjeme vječnosti i punog sjaja nadnaravne ljepote. Proučavao je slutnje, male igre oblaka, nadahnjivao se dalekim magijama nošenim vjetrima i snovidenjima mora. Tog mora predivnog i plavog, te obale kršne i zelene gdje bit će jednom taj dan, taj pogled i sunovrat svijeta u jedno novo, istinsko rođenje. U duši već je živio taj nepodijeljeni život koji tek dolazi žestinom izvornog posvećenika, nadajući se kako je taj obećani susret tek nastavak iz nekog sada već prošlog života koji će se s vremenom osvijestiti i postati dio svakodnevnog saznanja i rituala. Prošlost budućih događaja Korto je promatrao kao vrijeme koje nadahnjuje snove i koje je već bilo izraslo do prvih mladica, pupoljaka velikog Vremena mita što stoji iznad svake prolaznosti. Znao je da i Ona naslućuje isto bilo Kozmosa pa se tog popodneva vratio u svoju kuću gdje je nacrtao zvjezdanu kartu njezina bića, ne bi li joj takvom molitvom označio zavičaj.

Slika 4. Igra svjetla i sjena dijakronični je motiv kulture. Još 1420. godine Giovanni de Fontana, mladi naučnik iz Venecije, fokusirao je svjetlo svoje lanterne kako bi na staklima prozora kuće u Padovi gdje je živio dobio demonske prikaze i slike. Ipak, tek u knjizi "Ars Magna Lucis et Umbrae" iz godine 1671., isusovački učenik Athanasius Kircher (1601 - 1680) opisuje upotrebu ogledala u projekciji slika na zidu pomoću "magične lanterne", tog danas gotovo mitskog aparata koji je označio početak kulture fotografije i filma.

Dijalog s Neusnulim

*Prvorodeni,
nema puta u ostanak svanuća
jer svjetlo dana raskida tamu.*

(Prvi ajet Kortove sutre «O ranom jutru»)

Zvuk sandala od bambusa prene ga iz sna. Valerije otvori oči i pogleda niz kameni hodnik na kraju kojeg je pridrijemao sjedeći naslonjen na zid. Obrijane glave i zdepast, prilazio mu je monah noseći lanternu u ruci kako bi si osvijetlio put.

- Je si li ti taj koji došavši iz daleka traži moju milosrdnu poruku koju bi prenio na drugi kraj svijeta? upita ga obrijani.
- Možda. Otkud da znam kakva je tvoja poruka, no u lanterni koju imaš u ruci isto je svjetlo kakvo sja i u mom domu. Dakle, nismo ni mi ljudi baš toliko različiti, pa ma od kuda bili odgovori mu Valerije.

Monah sad sjedne preko puta njega. Valeriju su bile fascinantne oči. Plave i velike, kao da uopće nije imao kapke na njima. Lice grubo, kao osobe koja je iskusila sve vrste bolova i patnja, a onda ih jednostavno odbacila snagom vlastita bića. Možda je ta trpnja bila tako izražena zbog velikog i snažnog prisustva sveopće praznine koja guta maštu, snove i ljude, i koja je u ovom zabačenom kamenom zdanju prodirala u tijelo i duh skroz do kostiju.

- Malo je ljudi koji dolaze k meni, jer Istina i tako nije odgovor koji većinu zanima reče monah bez neke prevelike zabrinutosti.

- Ustvari, moj posjet možeš ponajprije zahvaliti mom rođaku Kortu - odgovori mu Valerije, pa dodaje: - Kad je čuo da će prolaziti ovom stranom Zvezdana puta, rekao je da te potražim i pitam za onu priču koju on sniva i voli u svojoj boli.
- Priče su jedno. One su dio snova i često posve prolazna svijeta, a Istina koju ja živim nešto je posve drugo - ustvrdi monah, pa se nagne više prema Valeriju. Ovaj primijeti da su mu oči blijede i gotovo izlizane od prodornosti.
- Priča njegova je priča o Vječnosti koju sniva srce a um sluti - opovrgne mu Valerije kako ne bi bilo nikakvih nedoumica.
- Ne znam na što misliš, pa ti ne mogu dati odgovor na to pitanje - reče monah.
- On voli svjetlo lanterni i toplinu tajnog tijela, nada se u uzvišenu prirodu toga svog poslanja - rastumači Valerije.
- Ako je tako, onda trebaš znati kako je to poslanje od posebne vrste, i da isto svjetlo pregnuća, uistinu kako ti reče, svijetli u svakom kraju svijeta, iza različitih prozora u udaljenim mjestima i domovima isposnika svjetske čežnje - izvrši Neusnuli razgovor, pa tromo ustane i napravi sveti znak rukom u zraku.

Potom ga više ne bi na tom mjestu, i Valerije ostade sam. Nije ustvari bio na čistu s tim ima li ikakvu poruku koju može prenijeti Kortu, ali je Neusnuli na njega ostavio snažan dojam osobe koja je prekoračila onaj uzvišeni prag do kojeg se ne dolazi tako lako. Bez žurbe iziđe i krene prema Zapadu svijeta. Iza sebe ostavio je kamene stepе i čemprese s vedrim znakom mira i Istine. Krlетка ljudske spoznaje oduvijek hiti putem neba, jer gle, sva je prilika da se baš radilo o posve nebeskim stvarima.

Priroda tjelesne molitve

*Prianjam frulu usnama
i dugo sviram u vjetar slutnje
koji puše u slavlolu u ispod duge
zazivajući tvoje sjeme.*

(Peti ajet iz Kortove sure «O Tajni ljubavi»)

- Svi moji snovi sanjaju o sreći reče Korto, promeško-
ljivši se. Potom se uspravi na laktove i potraži cigarete na
ormariću pokraj kreveta.

Vani je pucalo jutro i sunce veliko i sjajno već je nemilice
peklo kamen, ljude i obalu.

- Ponekad mi se čini da je tvoj san neka nedostižna bajka,
nešto čega nema. Ono mjesto koje svi traže, a svakom iz-
makne i koje postoji samo u mašti neusnulih dječaka.
Onih čije odrastanje nikad nije bilo na dnevnome redu.
iznese mu svoje dojmove Udovica Maglenih Lanterni.

Stajala je na vratima koja su izlazila na terasu, a njezino vitko
golo tijelo ocrtavalo se kao tamna kontura u sjaju sunca.
Sada miris njezinog tijela ispuni cijelu sobu. Uskoro se po-
miješa s dimom cigarete, a Korto se nagne da dohvati pepe-
ljaru. Promatrao ju je tako nagu i lijepu kao san. Postojala je
ovdje kao izraz nečeg posve stranog s čime ga, unatoč tome,
povezuje nepodijeljena bliskost, osjećaj koji nije tek onaj lju-
bavni i mnogima dobro znani, već više ispunjen nepoznani-
cama i upitima, tjeskobom budućnosti i nostalgijom za

dobom neke mladosti davno nestale i nikada ponovo oživljene.

- Zar snovi nisu dio tvoga svijeta, Puta koji sanjaš? upita je nadajući se kako će se prisjetiti da su u nekom takvom snu, koji je izgleda zaboravila već bili skupa i dijelili postelju i radosti svakodnevice na nekoj zaboravljenoj mapi s one strane svijeta i svijesti.

- Snovi, maštanja, nade, čežnje? Što je to drugo do radost uzaludnosti, stranputica onkraj Vječnosti i čistog komada neba. Moj je put usmjeren prema Zemlji gdje nema ni sreće ni nesreće već onog čistog i nepatvorenog mira koji naslućuješ kad promatraš nebo i koji je svima nekad bio iskonski obećan govoreći, dignula je ruke ponad glave i istegnula se, a dojke pravilne i lijepo zazibane, ne prevelike, iskočile su prema svjetlu sunca. Smiješak joj proleti licem jer joj je godio njegov pogled, strast i buđenje tijela.

- Draga moja, da mi je znati tko je ustvari taj Amida čiji Put sudbine slijediš? Što više slušam, to se više pitam što je s ljudima koji sanjaju, čiji ideali božanstva mogu da ljube i mrže, koji savršenstvo ne vide bez smijeha i bez plača, i koji ne odstupaju pred Udesima što ih nameće navodno nepromjenjiva i na neki način apsolutna kob svemira i volje Uzvišenih. Korto se sada pomakne u stranu i njegov već nabrekli ud pokaza se ispod pokrivača.

Ona pride postelji pa sjedne do njega i ruka joj dotakne njegova prsa, njezina dojka njegova usta, dok joj noge potraže njegove.

- Svi smo mi od iste biti, od istih struna sazdani – reče mu ona ubrzano dišući i predajući se dodirima koji su je uzbuđivali i od kojih joj se koža ježila i tijelo trzalo.
- Nirvana, to je postojanje na ovom svijetu, a svi smo, kao i ti, dio njega – odgovori joj Korto ulazeći u nju, svjestan svakog pokreta, željan svakog dodira, poljupca i trenutka.

U dalekim visovima kamene doline, Neusnuli pogleda lanternu koja je sama od sebe zadrhtala, i potom se ugasila. Polako joj pride pa kresne krijesom, i svjetlo ponovo bi tu. To je svjetlo i lampa, baš kao i cvjetanje cvijeća ili opadanje lišća, stvarnost cijelog života. Što uraditi s onima koji misle da u svijetu Istinitog toga nema? Neusnuli tek slegne ramenima jer svi snovi svijeta bili su dio njegove jave, pa se odmakne k nekoj drugoj zvijezdi.

Pjesme ljubavi i smrti

Kao i svi istinski revolucionari i uvjereni ljevičari, i djed Arkadije nadahnjivao se cijeloga života snažno proživljenim mitovima mladosti. Za razliku od onih tek snovitih i romantičnih, ustvari nikada zbiljski prisutnih u životima većine ljudi, njegovi su oduvijek bili djelatni dio njegove osobite sudbine. Oni su postojali posve u skladu s njegovim vojničkim bićem i pustolovnim nagonom, koji danas neki nastoje opisati tek fragmentom u svijetu obojenom komercijalnim reklamama i određenog vrijednostima nekakvog izmišljenog filmskog superspektakla. Zeus je obožavao njegove priče o dalekim podnebljima i nevjerojatnim događajima koji u svemu nadilaze usud običnih ljudi i uvriježenu svakodnevicu ljetnih beogradskih popodneva rezerviranih za šetnje na Adi, po kejevima i uz rijeku. Bili su to za njega važni, možda i presudni trenuci u kojima su priče i legende postale dio stvarnosti i obiteljskog nasljeđa koje pripada njemu, i koje on baštini s puno većom radošću i značenjem nego njegovi vršnjaci, uglavnom pretplaćeni na slatko kod djeda i bake za praznike.

Rano sunce Meksika pržilo je pijesak i pokoji busen spaljene žute trave. Oblak prašine u daljini govorio je da se približavaju vojnici. General Villa okrene se i pogleda prema nekolicini prijatelja koji su ostali uz njega ovu noć da bi dočekali crvenilo jutra. Jutra u kojem slijedi novi obračun protiv plaćenika Victoriana Huerte i u kojem neizvjesnost života ponovo propituje i kuša sudbinu svijeta, daje neki novi usud kozmičkoj pravdi i ljubavi prema životu.

- Zašto si ti ovdje, Arkadije? Misliš li da je ovo tvoj rat, tvoja revolucija? upita Villa čovjeka koji je sjedeći s njegove lijeve strane, orlovskog nosa i pogleda, čistio pušku i priređivao metke za okršaj koji će se zbiti.

- Generale, svaka je revolucija moja, nalik na onu vječnu pravdu koja je zapisana u počelu svijeta. Možda je to ta, istinska ljubav odgovori mu Arkadije, gledajući gdje je doña Marija, žena u koju se zaljubio odmah nakon što je prije tri tjedna stigao u uzavreli pijesak Meksika, a koju je, kako je vjerovao, već ljubio i znao u jednom snu sanjanom na dalekom Balkanu na obali plavog mora, pod nekim drugim suncem.

- Ljubav ne priznaje granice, niti kontinente izgleda! zaključio general Villa prateći Arkadijev pogled i vidjevši kaplje znoja koje mu orosiše čelo od brige za nju i neizvjesnosti koja tresu biće prije svake kobne bitke. Pa dodao:

- Ona je udovica, i u njenoj kući već godinama svjetlo noću daju lanterne pastelnih i mliječnih boja koje se inače pale tek posljednjeg dana karnevala, onda kada se slaveći smrt slavi život i sve sveto na ovome svijetu.

Metak fijukne i oni se skutriše iza kamenja. Uzvratilo paljbu. Brežuljak je odzvanjao zvucima rata, hropcima umirućih i jaucima ranjenih. Arkadije je pucao, punio pušku i borio se za svijet kakav je želio, za ljubav koju je sanjao i koja ga je dovela u ove daleke strane predjele uništene bijedom i napaćene svim vrstama krvoprolića. Daleko iza podneva i posljednji od Huertinih vojnika nestade iza horizonta. Mrtvi su ležali posvuda. Arkadije ustane i krene potražiti svoju ljubav. Doña Marija bila je pogođena ravno u srce. Ležala je kraj velikog kamena, i njezine otvorene, krupne smeđe oči smiješile

su se još uvijek, kao da prkose smrti. Arkadije sjedne do nje i njezinu ruku stavi u krilo. Tupost čula i promašaj Sudbine obuze ga na tren koji se pretvori u vječnost.

- Jutro je, Arkadije, družo moj i prijatelju reče mu general Villa, gledajući sunce kako se uspinje na istoku. Potom doda još nježnije: Moramo je pokopati.

Mnogo godina poslije, general Arkadije još uvijek je svakog petog u svibnju, u svome domu u Knez Mihajlovoj, palio malenu lanternu koja je za njega imala posve osobito značenje. Bio je to znamen i pokora, simbol izgubljenog sna i ljubavi od koje je bio tako surovo odvojen i zbog čega je san o sreći prenesen u neko drugo, vječno područje svijeta kojeg se bojao, ali koje je istodobno priželjkivao. Njegove oči pratile su na zidu igre sjena, a duša težila onom miru i spokoju kakve pruža tek sjedinjenje sa drugom zaljubljenom dušom, s onim osjećajem uzvišenosti i časti koji nije pronalazio u drugim ženama koje je volio i s kojima je živio, ali ne tako i ne na taj način kako bješe obećano u onoj davnoj poruci ispisanoj na Nebu, a koja kaže da je ljubav vječna i neprolazna i da od nje nema ni uzmaka ni odmaka.

Java sanja, san se budi

Zbog nekih razloga koje je tek slutio, zagrebački Gornji grad bio je Valeriju snažno nadahnuće. Spoznao je da su njegovi često uskovitlani i snažni osjećaji ovdje među starijim zidinama još izraženiji, te da mu misli tu na lak način postaju prozračne kao neka magija pomoću koje u potpunosti sagledava vlastitu nutrinu i njezine relacije prema kozmičkim fenomenima udesa svijeta i života. Koračajući tog jutra kaldrmom prema vrhu tog svog intimnog duhovnog praktikuma zanesenosti i snoviđenja, dok je sivo i plitko nebo stiskalo grad koji se u ravnici pružao prema rijeci i preko nje, obuze ga ona fina i posebna samoća koja se kao slutnja ponekad javlja u trenucima posve izuzetnim i jedinstvenima.

- Zavičaj je tvoj, kao oblak moj. Visoko. Na brijegu on sniva, i znaj, taj san nema kraj - reče mu gavran koji je iznenada sletio na zid bedema na vrhu Radićeve, potom se tromo okrenuo, i odletio na vrh krova obližnje kuće.

Valerije skrene kroz Kamenita vrata, tu poetičnu udubinu svjetla gdje tek jedna voštanica svjedoči o trojstvu žiška, nutrine i svijesti. Bilo je to mjesto gdje si se mogao pomoliti na svim il' nijednom jeziku, i svetišće u kojemu navodno stoluje ona ponegdje zaboravljena svjetlost što izlječuje i tijelo i dušu, prolaz koji kao da ponekad posjeduje samosvojnu inicijaciju u onaj drugačiji svijet, tako blizak nebeskim snovima i ljudskom srcu prepunom uspomena, slutnji i vizija. Bilo je to kao da s vremena na vrijeme prolazeći tuda dotakneš žal one obale čudesnih mora koja se inače ne vide na ovome svi-

jetu i za koja ne zna svatko, koja se naslućuju tek kao postojbina najdubljih i najdražih sanja i početak mosta koji vodi u svjetove tako divne i fantastične kao da su zazidani od niti savršeno čistih misli i odmak od ranjive i trošne jave.

Jutarnje nebo je pucalo ponad Novog Zagreba rumeneći svojim sjajem nebodere u kojima je Artur sanjao taj san koji mu se stalno ponavljao. U njemu se pojavljivao stric Korto i prelijepa, vitka i pomalo egzotična ljepotica, kojoj on nije znao ime, ali je slutio da se radi o tajanstvenoj Udovici Maglenih Lanterni. Tu ono dvoje na neki način obećanih bića lutaju pješčanom plažom u magli i stalno prolaze jedan pokraj drugoga, ali se ne dotaknu i ne susretnu. U tom bespuću pijeska i magle njihov je glas nadglasan valovima koji zapljuskuju obalu, i sva ta dozivanja nemaju nikakvu svrhu. Vidi Korta kako na nekom čudnom i njemu posve nepoznatom pismu zapisuje poruke u pijesku i Udovicu koja gradi pješčane kule, a onda naiđe neki sudbinski veliki val i sve to odnese u more. Pa onda od poruka za budućnost ne ostaje ništa. Znao je da je nakon svakog takvog sna tužan, pa se okrene na drugu stranu ne bi li uronio u neku drugu, veseliju priču.

- Tezej je ubio Minotaura, ali mu je Dioniz preoteo voljenu Adrijanu kvocao je crni gavran na prozoru Arturove sobe na 16. katu.

Artur se uspravi u krevetu, a ptica već odleti nisko dolje prema Savi. Svejedno, nije bio siguran je li to baš java il' je tek nadopuna poznata sna. Kako bilo, sada već razbuđen, odluči posjetiti strica Valerija. Možda on ima neki lijek za snove koji se ponavljaju? Ili zna nešto o tome kako oni po-

staju hodnici i ogledala koja vode u javu s one strane jave, u onaj svijet mističan i neobičan, o kojem su čak i neki matematičari pisali dječje romane. Stavi kapu na kuštravu kosu i krene putem Gornjega grada.

- Gle, nije li to moj sanjivi nećak uranio? - dočeka ga Valerije, koji je u svojoj radionici svakojakih čudesa brusio olovku s kojom je zapisivao stihove u bilježnicu na koljenima.

- U doba kompjutora i interneta, ti pišeš na koljenima? začudi se Artur pa sjedne na klupu do njega, znatiželjno bacajući oko prema stihovima.

- Ne viri. Moje su pjesme dio mojih snova od kojih se neki ponavljaju, a neki ne. Ustvari, služe mi kao spas od zaborava - objasni Valerije.

Uvijek se može pomisliti da je neki san olako postao java, ali je isto tako sigurno da postoje mjesta gdje je java postala san. Već idućeg trena Artur je stajao pred kućom i kucao na vrata. Nakon dužeg vremena, pojavi se Valerije u pidžami, pa mu onako pospan otvori vrata.

- Gle, to si ti Arture! Hmm! A baš sam te sanjao.

Svetkovina karnevala

Svetkovina karnevala mjesto je gdje se križaju putovi koji vode do onog neizrecivog i čistog središta bića kroz odraze njegova lica u ogledalu Sudbine. Valerije je karneval doživljavao kao prizivanje vlastite duše, koja tom prilikom dolazi iz nutrine i druži se i zabavlja s njime i drugim dušama oslobođenim u tom gotovo posvećenom trenutku prepoznavanja i nadilaženja uobičajenog lica svijeta i njegove prozaične kolotečine. Stavi na lice masku ptice, a njegova svijest istog časa poleti i svijet se uskovitla, a duša nošena vjetrom okupa se u zraku koji prodre u njezinu nutrinu i očisti je do onog jasnog stanja duha u kojemu je on sam bio dio cijelog tog kozmosa i jednog uzvišenog logaritma čula. Nenadana sreća prože njegovo tijelo i ono kao da pleše, prođe ulicama i trgovima grada, a glasan smijeh odzvanjao je i odbijao se od pročelja kuća miješajući se sa zvukovima glazbe, riječima, povicima i napitnicama koje su ispunile prostor i vrijeme.

- Duša je pravi ljubavnik. Savršen. Poznaje te savršeno, i pruža savršeni užitak ljubavi – reče Nastasja Valeriju, pojavivši se odnekuda s venecijanskom maskom na licu, pa ga uzme za ruke i zapleše s njime veselo i radosno nasred gradskog trga.
- Nema tu neke velike provokacije, jer naše su duše blizanci koji su se sreli i prepoznali nakon duge i teške samoće – odgovori joj Valerije, pa je obujmi cijelim svojim bićem, a glazba ubrza sve do onog posve nenadanog i nestvarnog treptaja oka koji ih poveže s plesom zvijezda na nebu koji traje vječno.

Njezino golo i puteno tijelo igralo se sa sjenkama polumraka sobe u koju je tračak svjetla dolazio od plinske lanterne što je bila na zidu kuće preko puta ulice. Valerija je zabavljalo promatrati sjene na njezinim dojčkama, oblom trbuhu i vagini, nogama, posvuda. Ukazaše mu se čitavi prizori, lica i maske, a on zaroni glavu u njezina njedra ljubeći je i istražujući tijelo, kao da otkriva neke nove, do sada neviđene zemlje i predjele, kao da prvi put sluša uzvišene i divne priče i prepušta se muzici i ritmu koji ga uzdiže na same vrhunce sna i jave, potpuno se predajući njezinom biću kao prirodnom dijelu vlastitoga. I onda opet, sjedinjujući se u jedinstveno i divno stanje, bez ikakva dvojstva i ostatka, padoše i posljednje maske kao zvijezde padalice, a oni zagrljeni prepustiše se svetkovini ljubavi.

O tužnom mornaru

*"Sve se dogodilo kao što uvijek biva u snu,
kad preskačeš preko prostora i vremena,
preko zakona postojanja i razuma i zaustavljaš
se samo na točkama o kojima sanja srce."*

(Fjodor Mihajlovič Dostojevski, «San smiješnog čovjeka»)

Srce je oduvijek bilo najbolja Kortova uzdanica. Put ljubavi, ostvarenje snova i sam žar života i svake radosti. U snovima ono mu je bilo pouzdan vodič kroz nepregledne svjetove mašte, svjetionik svjetskog lutanja i osobni zavjet ljubavi. Koračajući niz Radićevu ulicu prema srcu grada toga kasnog popodneva, naizgled posve snovitog i zbog magle pomalo nestvarnog, obuze ga slutnja već odsanjana sna, i onaj prepoznati osjećaj već prije završena zbivanja koje ne može promijeniti snagom svoga duha, a niti mogućnošću uozbiljena nadanja koji je nosio u srcu.

Zastane uz rub pločnika, dok mu pogled snatreno odluta u neko prošlo vrijeme. Iz obližnje kuće dopre do njega zvuk violine i riječi neke sada već odavno zaboravljene sentimentalne pjesme, ljubavne i tužne, o mornaru koji je nekad davno krenuo putem plavog mora, tražeći za svoju ljubav najljepši cvijet koji je rastao u dalekim i divljim krajevima juga. Kada ga je pronašao i ubrao, vrati se kući sav sretan jer je ispunio zavjet i radovao se budućem životu, no njegova je draga, dok je on lutao, bila već otišla iz ovoga svijeta i tek sjećanje na nju mu tada osta. Potresen i shrvan tugom., mornar se vrati u luku, opremi svoj brod i krene u potragu za tim otokom iz legende, za tom dale-

kom drugom obalom na kojoj duše vječno žive, jer i njegova je ljubav bila vječna i neumrla.

Pjesma završi i Korto se vrati u vlastiti trenutak dana, u maglu Zagreba i siluete prosjaka koji su se uspinjali prema Kamenitim vratima. Koračajući prema dolje upita se gdje su, konačno, te obećane oči, taj pogled uznesenja i taj ljubavnički žar za kojim žudi svako biće, ta vječnost što nadilazi svaku patnju i sudbinu usuda. Prizor njezinih očiju ukaza mu se na tren pred licem; očiju koje su tražile njegove, ili možda svoje?

Mostovi Neretve

Netko je nekad rekao da su mostovi duše koje spajaju obale, da su to nijemi svjedoci susreta rijekom vremena odvojenih lica i spomenici koji omogućuju ljudima drugih obala da budu susjedi. Da pješaci postanu lađari. Neretva je rijeka koja vijuga između planina, kao da izvire iz samog mita i onda opet utječe u isti. General Arkadije bio je dio iste legende kao partizanski general koji je srušio mostove na Neretvi da zavara neprijatelje, a poslije preko na brzinu sklepanog pontona poslao u juriš I. dalmatinsku brigadu. Zacrvenjevši drugu obalu pridao je tim mostovima svoju zavjetnu hitobashiru, i njegovi suborci, snovi i ideje otišli su dalje iz kobne klopke, u budućnost revolucije i slobode kakva se željela i snivala. Arkadije je bio taj istinski vojskovođa iz sjene, partizanska inkarnacija Sun-Tzua, kako ga je kasnije zadirkivao njegov friend general Eisenhower, dok su trusili viskije, pričali sada već zaboravljene priče u vojnom baru nedaleko od čuvenog arlingtonskog groblja, pjevajući tugaljive balade o putovanjima i vojevanjima iz kojih nema povratka u zavičaj. Ipak, ni sve pobjede i genijalne vojne ideje nisu mogli nadomjestiti onaj u Arkadiju tako prisutan osjećaj gubitka, fatalnu i naprasito prekinutu ljubav i svojevrсни kraj intimne mašte koji ga je pogodio smrću done Marije. Ni u godinama koje su uslijedile taj osjećaj gubitka nije ga napustio, i sve što je radio i postigao nije ga moglo spasiti boli od izgubljene ljubavi.

Mnogo godina poslije, u jednom drugom krvavom ratu, Korto se skutrio iza zida razrušene kuće. Granate su zasipale mostarske ulice i bilo je očigledno da će neprijatelj krenuti preko starog mosta na drugu obalu. On je tu bio jer je išao tragovima pretkazanja o Udovici maglenih lanterni koje mu je kao zavjet

nadošlo u snu i koje ga je dovelo u središte ovog podijeljenoga grada. Prošao je pokraj prevrnutih ciganskih kola koja su gorjela i čiji su konji u paničnom galopu pobjegli ravnim ulicama što dalje od zvukova i grozota bojevanja. Sada je bio na starom kamenom trgu, kad mu neki od vojnika dovikne da se skloni. Korto zađe za kuću, kada snažna eksplozija potrese grad, i most koji ga je vjekovima spajao, uzdrhta od siline udara, puče i obruši se u Neretvu. Kamenje je letjelo posvuda, a oblaci prašine zastriješe drugu obalu kao da je ljudske oči i duše neće vidjeti još desetljećima. Nije više bilo nade da prijede na drugu stranu i ondje potraži zapis koji mu je nagoviješten u snu. Sjedne na pločnik i upali cigaretu. Sunce je već bilo pri svome kraju, a teška tišina pritiskivala je nebo nakon svih tih rafala, eksplozija i pucnjeva.

- Tvoja nesuđena sestra zvala se Drina, kažem ti to sada dok sjediš ovdje na tvrdom kamenu uz obalu Neretve - reče mu lastavica proletjevši mu tik iznad glave u pravcu juga.

Korto ustane i pođe u istom smjeru. Zvalo ga je more i snovi o dalekim otocima, jugu i tuzi koja na kraju svake prave iskrenosti prema sebi i svijetu koji voliš prati muškarce u njihovoj životnoj pustolovini.

Artur i Nepomična Gospa

Noć posjeduje svoj tamni svijet u kojem se tek sporadično reflektiraju topline i svjetla sunčanog dana i snova nedosanjanih i prekinutih njihovim prvim zrakama koje bude jutarnje snivače. Ona je zagonetan pokrov svijeta, izvor bajki i područje u kojemu strahovi pronalaze osobite zakutke naizgled posve samostalna postojanja. Arturov odnos prema noćnoj tami oduvijek je bio obojen njegovim vlastitim osjetilnim sagorijevanjem, težnjom da nadraste granice i pronikne i u zadnje kutke vizija koje su ga ispunjavale i u kojima je nazirao mitske obrasce prošlosti koji su mu predstavljali sanjanu i nadanu budućnost. Sanjao je Nepomičnu Gospu još od najranijih dana u snovima koji su se ticali njegove osobne askeze srca, i upravo je ona bila ta koja je nadilazila tu trpnju tijela koja se javlja noću u udaljenim predjelima ispod svjetla zvijezda koje izazivaju drhtavicu i bude usnule drevne bojazni skrivene u svakome biću. Ona je bila za njega onaj putokaz koji se nadvio iznad samog života ili smrti, nešto što posve osjetilno uzdiže njegovu svijest iznad toga i predstavlja trag istine i ispunjenja. Bio je posve siguran, iako je tek prešao dvadesetu, da jedino na taj način može ostvariti najdublja osjećanja koja će biti puna čistog spokoja i vedrine.

Stajao je na rubu pločnika, a noć se nadvila nad zagrebačko nebo svom tamom koju je imala. Artur to shvati kao izazov i iskušenje, pa prijede preko ceste do terase kavane. Ugleda je gdje sjedi i razgovara s nekom starijom ženom. Plavih krupnih očiju i puna onog izvornog bića i snage koja je predodređena da rasplamsa najžarkija sagorijevanja u mističnoj ekstazi ljubavna prosvjetljenja. Na neki način bio je siguran

da ona zna da je on ovdje, a njezine oči iz sjene pratile su ga i kada je okrenuo leđa i prošao dalje. Imao je osjećaj da se njezino biće omotalo oko njega i da će, gdje god sada da pođe, ono biti tu, u njemu samome.

U neko doba te večeri čiju je težinu razbijao jedino taj susret, pogled, Artur svrati do Kluba među slikare i lokalne boeme, gdje se volio nadahnjivati pričama o istinskoj biti umjetnosti, originalnim djelima koja su proizvod izvornog i posebnog života nekog lika i inim doskočicama. Sjedila je za stolom u kutu, a kad priđe tome stolu, uze ga za ruku i reče:

- Noćas. Do sada. Ja sam pratila tebe, a ti sada otprati mene.

Pošli su dalje nijemi ispod neonskih reklama, slijepi od siline noćne tame i gluhi od buke tramvaja i kasnih automobila koji su hrlili domu. Zvuk flaute iz nekog visokog stana dopre do njih kao primjer neke žilave čežnje koja se muči u svom porođenju, u želji da u svom kratkom trajanju preobrazi svoje i tuđa lica. Tada odjekne i ritam bubnja koji cijeloj toj sceni daje još žara, zvučeći kao vulkan koji se budi nakon dugog tisućljetnog sna. Njihova je igra nadišla surovost tame, onaj stravični dah mrtvog svijeta bez ljubavi i čežnji bio je nadiɡnut i posve nepomičan pred istinom koja odvajkada boravi u ljudskom srcu.

Jutarnja molitva

*Snovi moji
tako sneni u tragu radosti
položite svoje krajeve
plodovima dana
kojeg jutro porodi.*

(Molitva bogu Ahuramazdi koju je
Valerije pronašao u Perziji 1931. godine)

Kroz koprenu sna, malo pomalo, nazirao se sam osvit jutra koje neumitno dolazi. Jutro je prva kozmička sila koju čovjek iskusi ako se probudi dovoljno rano i izađe iz svojih snova u surove i tvrde hodnike jave, u ono stanje svijesti o kojem su napisane tolike knjige i studije tek zato da bi mu bile opravdanje. Valerije ustane i krene do prozora, razgrne zavjese i zagleda se u pučinu mora koja se daleko na kraju horizonta stapala s crtom neba i označavala putokaz svih daljina i smjer uzmaka zvijezda s neba.

Na krevetu mirno dišući ležala je Nastasja. Dojke s još nabreklih bradavicama govorile su o njezinom požudnom snu u kojemu su oboje proveli noć. Vratolomija čula i dijalektika tijela, sintaksa poljubaca i gramatika vođenja ljubavi, sve je bilo sklupčano na tom krevetu. Čulnost zaljubljenih duša i njihovih tijela vječna je. Ostaje zapisana među zvijezdama i može doslovno promijeniti sve one onostrane uzuse i pravila koja počesto ljudi okrivljuju kao zle sile ili fatume koji upravljaju njihovim životima i sudbinom. Valerije pomiluje njezinu dojku a bradavica se od toga još više učvrsti, potom klekne pa je stade ljubiti. Katarzičan trzaj prođe Nastasjinim tijelom,

i ona ovi ruke oko njegova vrata predajući mu se ponovo, u jutru rascvjetanih boja i osjećanja.

- Hoćemo li ikada shvatiti smisao ljubavi? upita Nastasja kada su poslije sjedili na terasi i ispijali kavu.

- Samo osjećaj? Možda trenutak vječnosti ili empatiju duša? Ono dobro znano sladostrašće ili katarzu tijela?

Valerije odgovori pitanjima, pa iz vrča nali još crne tekućine u šalice ukrašene svjetloplavom bojom svojih očiju.

Ptice, ti glasnici Neba pojave se u jatu u kutu horizonta. Letjele su prema njima i kreštale, ali tromost njihova jutarnja umora nije im dopuštala da razumiju poruku koja je stizala onkraj sna i jave. Tako jato isprate pogledom. Zavjete višnjih bića i sila već su mnogo puta sanjali, pa im ovaj trenutak svijesti ostade samo njihov, kao dio nekog više isposničkog tjelesnog zadovoljenja kojem su se predali nakon godina uzaludnih pokušaja da se pronađu onkraj smrti i života. Svakako, bili su oni ljudi koji su se očekivali, slutili, poznavali i ljubili, kako u ovom tako i u prethodnim ciklusima svijeta i njegova prolaska kroz svijesti o vlastitom postojanju. No misterij prepoznavanja zauvijek im ostade tajanstven iako je ljubav plod njegove utrobe i nadahnuća. Komad vječnosti koji stoji nad njima još od kolijevke, od prvih noćnih zvijezda pa do smiraja dana što neumitno dolazi.

Leptir i svijeća

*"Ranije bijaše muftija: postade pjesnik;
Ranije bijaše asketa: sada se otrova Ljubavlju.
To nije bilo vino iz grozda:
Prosvjetljena duša pije jedino vino Svjetlosti."*

(Mevlana Dželaludin Rumi, 1207-1273)

Ocean čine bezbrojne kapi, pa čak i ove što prolaze rijekama kroz Beograd odlaze u more i ono se u nekoj nevidenoj daljini spaja s drugim morem, i posve fantastično, ta kaplja koja izvire iz bregova i njedara izgubljene Kadmove Europe tako postaje jedinstvena sa svim drugim kapima, s prirodom i božanstvom koje pokreće morske struje i svijet. Korto je volio kejove i mirise obala ovoga grada, čamce i kućice na vodi, šlepove što su odlazili u daljine i nosili u sebi znamen nade i pozdrav svijetu i njegovim brojnim čudesima. On sam osjećao se baš kao jedna takva kap koja kroz svoj Put i druge ljude istražuje vlastita nadanja, mogućnost da iskusi onu sreću koja nadilazi obične prilike i čini ga istinskim bićem, koja pruža pravi patos pustolovini koju nazivamo životom.

- Je li prošla ona tvoja kap, onaj dio tebe koji te nosi kao što voda nosi kaplju u nepregledna prostranstva? upita ga gavran sletjevši na obližnje stablo.
- Velika su tvoja znanja crna ptico, no moj put je Put srca, vječne i svete riječi Ljubavi. odgovori mu Korto, a ptica potom odleti put Neba.

Nekoliko godina poslije pijuckajući piće u aleksandrijskoj luci promatrao je brod kako horizontom uzmiče prema Zapadu svijeta, tako različitom od svakodnevice i topline ovih južnih obala Mediterana, kao da ih ne razdvaja tek jedno more.

- Ona je ovdje. Tvoja kaplja pronašla te kao što te niti sudbina ne može mimoići – reče mu ptica koja se opet iznena stvori u njegovoj blizini.

Korto ustade i ode do keja pa se stepenicama spusti prema moru. Uze ga u šake i umije lice. Osjećajući se čišći od sunca na nebu ili od jasne svjetlosti u ljubavnom pogledu, potraži biće da mu zahvali na tome neponovljivome iskustvu ravnom mističnoj katarzi, ali ptice više nije bilo u blizini. I baš kada je htio ponovo sjesti za stol, ugleda duboko u svojoj mašti njezine oči. Gledale su ga kao da su žive i tu pred njim. Sada i ovdje Korto im se nastojao približiti svojom voljom, ali što im je bio bliže to ga je jače prolamao osjećaj da nestaje iz ovog svijeta, njemu jedinog. Na kraju iscrpljen i znojan padne u stolicu, a vizija nestane negdje u daljinama svijesti.

Uistinu, kao što leptir snagom svoje ljubavi ide prema luči svijeće, da bi na kraju u njoj izgorio, tako i čovjek kojemu je ljubav usud, za nju umire da bi imao ljubav vječnu. Da bi iskusio ono neizrecivo prenuće vlastita bića i postao ono što je ona sama – ljubav, put i avantura duše.

Slika 5. Kortov crtež derviša Mevlevijeva reda, poznatijeg pod nazivom derviši koji se vrte, odnosno plešu i tako dovode do sjedinjenja usredotočenje, tijelo i zvuk višnjih sfera.

Legenda o Ototačibani

Udovica Maglenih Lanterni koračala je putem uz morsku obalu tog toplog ljetnog popodneva koje je na ta mjesta izmamilo gomile kupača. Tijela su se bjelasala na suncu, a zvuk rasonode i cika djece razbijali su pjev cvrčka iz obližnjih vrtova kapetanskih kamenih kuća sagrađenih ovdje prije stotinu godina kao neki možda i usudbeni dom lutalicama i mornarima, ljubiteljima pustolovina i putnicima u daleke krajeve gdje su i zvijezde na nebu u noći drugačije nego ovdje i gdje je Pelješac tek malo poznat kraj, samo jedan od rtova drevnog Balkana s malim i nepoznatim lukama u strašnom bespuću svjetskih pomorskih putova. Melankolija sreće bilo je njezino stalno raspoloženje, stanje duha koje je nosila u sebi kao što redovnici odnose svoje molitve u udaljene hramove gdje se mole i gdje nikakvi vanjski utjecaji nisu dovoljni da, kako su vjerovali, naruše spokojstvo Blaženog koji je kao kamena ikona stolovao u arboretumu predviđenom za meditaciju. Je li u pitanju bila tek kob osobnih zavjeta ili je njezina sudbina bila određena teškom ambicijom u kojoj njezina žrtva, da služi starijeg učitelja, bila temeljem takva osjećanja, nije bilo posve razvidno. Ono što joj je bilo izgledno, možda i ono što bi ona uistinu željela, prerastalo je okvire u kojoj joj se i sam svijet u cijeloj svojoj veličini i raznovrsnosti iskazivao tek kao mjesto odvojeno od njezine srži. Bezbričnost ljeta izlila se po njenom biću kao neki melankolični melem koji unaprijed otupljuje oštre strelice svih izazova i zebnji, diže je na neki drugi nivo stvarnosti gdje čak i sreća, eto, postoji tek da se može konstatirati, ubrojiti u svijest kao posve kalendarski događaj.

Korto je sjedio na terasi i raspravljao s jednim putujućim redovnikom o vječnoj temi dostupnosti spokojstva svim bićima pod kapom nebeskom, kad Ona zađe za ugao, i trepne očima prepoznajući njegove i primajući taj znak duboko u sebe. Svijet koji je taj čas nestao iz njihovih svijesti, polako se obrne pa im se vrati, a taj trenutak, pogled, ostade zabilježen i traje i dan-danas još uvijek u nekom od zaboravljenih ili manje vidljivih snova koji nadahnjuju sve ljudske težnje i nadanja vezana uz androgena bića iz ovih i prošlih života. Uzlet čuvstva isprva pokoleba, a zatim slomi fatum melankoličnosti i Udovica Maglenih Lanterni postade svjesna da sreća predstavlja i ovo izravno i izvorno ushićenje. Korto je odmah znao koga je tako iznenadno pronašao, i svi njegovi snovi skupe se u neki nevideni čvor životnih sila, jer udes predodređenog ipak bijaše za njega posve fatalan i nenadan.

Redovnik ustade sa svoga mjesta, pogleda upućenog više u sjenu svijeta nego u ovo dvoje bića, i promrmlja nešto o žrtvama koje se u nekom dalekom i stranom svijetu prinose bogovima mora i jezera, pa upita Udovicu Maglenih Lanterni je li ona ta čuvena Ototačibani koja je za volju kralja i učitelja prinijela svoju žrtvu kada je za oluje ušla u vodu kako bi se brod i njezin vladar spasili i sigurno stigli do ruba zemlje.

- Ako sam ikada i bila Ototačibani, ako sam i sada žrtva istog ili sličnog principa, sva je prilika da će sada arhipelag moje duše i njezinih osjećanja produljiti spoznate životne strane jednim posve drugačijim služenjem osobnoj kreposti - odgovori mu ona još uvijek zbunjena, osjećajući polet koji je obuzima i remeti dotadašnji nivo spokojstva.
- Shvaćam da nećemo moći izaći na kraj s voljom koju je

udario znamen neizvjesnosti u našu svijest, i razumijem da je nebo uvijek nevino ma o kakvoj da se žrtvi radi, ali ti znaš gdje pripadaš, jer pjesme posvećene tebi nikad nisu prestale odzvanjati putovima koji su te nadahnjivali sve do ovoga mjesta. A neće ni kasnije prihvatiti Korto njezine riječi svom srži svoga bića, dlanom dotičući toliko voljene a nikad viđene obraze.

Redovnik je otišao do obale, pa mirno i spokojno, kao da ne postoje čempresi na padinama ni galebovi u letu, ušao u more i u njemu nestao. Korto ga je sreo tek nakon više godina kada je ovaj propovijedao daru kao snagu osobnog žrtvovanja za vrhunce umnog buđenja u jednom dalekom i stranome gradu. Istog popodneva odveo je Udovicu Maglenih Lanterni do svoga broda usidrena u luci. Darovao joj je svoju zbirku zavjetnih glinenih figura koju je odavno dobio od seljaka u nekom japanskom selu u kojem su držali kako je on kami - moćni stranac kojeg valja poštivati, čuvati i umirivati. One su bile zamišljene ne samo kao nešto što nadraste odnos sluga i gospodara, učenika i učitelja, ratnika i cara, već i kao mogućnost da se u snovima preskoči s jedne obale na drugu i da se žrtvujući njih, te nesumnjivo posve čarobne predmete, stekne toliko željena sloboda u sudbinskoj amplitudi svjetskog toka.

Odlazeći iste noći putem kontinenta i čuvajući poklon u maloj kožnoj vrećici u blizini srca, Udovica Maglenih Lanterni znala je da je put prema kraju njezina udovištva počeo. Melankolija sreće počela je blijedjeti kao i ravnodušnost istovjetnih snova koji su joj se često ukazivali. Stranac kojeg je poznavala, kojeg je voljela i čije se sudbine istovremeno pla-

šila, konačno ju je susreo. Koloplet prijašnjih života, osjećala je, sada se iskristalizirao u jedan novi udes i uzdignuće, u motiv pobjede od koje bi rado pobjegla u ma čiji zagrljaj. Pustolovina konačnih sudbina za nju je bila teško pitanje, problem osobne predaje i povjerenja koje onda više ne može uzmaći dalje u onu već sasvim prežaljenu, poznatu i tako dosadnu melankoliju sreće.

Zlatni cvijet

*Biti svjestan muškosti,
odobravati ženskost,
znači Brzicom carstva biti.
Tko je Brzica carstva,
vrlina ga vječna ne napušta.
On se djetinjstvu vraća.*

(Lao Tse, «Knjiga Puta i Vrlina»)

Udovica Maglenih Lanterni u početku nije bila svjesna svoje uloge u kozmičkom poretku stvari. Ona joj se polako razotkrivala kroz više života ili sudbina, nikada potpuno ne otkrivši svoje lice ispod koprene tajni. S vremenom njezina se uloga izrazila u neobičnoj vještini vođenja ljubavi s eunusima Nebeskog Carstva, pustinjacima i prosjacima, mertonovskim "psima iz nebeskih predvorja", koje je sretala u kontemplacijama o nadilaženju dvojstva hsianga i minga, o sjedinjenju koje nema nikakve dvojnosti (wu yi) i koje se zbiva u mističnom vrtu gdje cvijeta legendarni Zlatni cvijet odabrane sudbine i dovodi do prožimanja bića kueiom, tajanstvenim i uzvišenim božanskim apeironom. Nadala se da će ostvariti taj posve nadnaravni užitak koji dovodi do oslobođenja od uzusa što ih nameće svijest i sjećanje, da će u sebi pronaći zametke one izvorne Eve ili okultne Hebe, onu toplinu koju tibetanski mistici nazivaju tumo i koja služi da se probude usnule sile i ostvari nebeska dužnost. No, problem koji se prolamao kroz sva njezina nastojanja da dohvati taj ideal, ustvari, nije bilo pitanje njezine osobne karme ili određenja, već odnosa prema eunusima izgubljenima u

labirintu sebičnosti vlastita samorazvoja. Stoga se u njoj s vremenom iskristalizirao simbol udovice kao svjedočenje onog stanja koje predmnijeva kontinuiranu razdvojenost od Jednog, nekad prije prepoznatog ali i zaboravljenog ideala za kojeg je mislila da je možda zauvijek nedostupan. Na neki način to je značilo i put silaska s uzvišenih visina hijerogonije, u niži put dijalektike ide i pingala, put kojem nedostaje sanjana i potrebna snaga mitskog vadržahadare, nosioca žezla, što otvara vrata poretku stroge čistoće i principa apsolutnog.

U njezinim snovima, Korto je bio događaj elementarnog iznenađenja, ali i svjetskog udesa. Isprva nije bila svjesna značenja te snage koju u sebi nose odabrani i sudeni onostrani ljubavnici, iako ju je susret s njim temeljito uzdrmao. Šećući te jeseni Zagrebom stalno se prisjećala ljeta i Korta, njihova susreta i razmijenjenih riječi. Nije više bilo zaborava ni u najmanjoj pojedinosti. Snovi su joj otvorili put u maštu i zamišljanje božanskih ljubavnika koji se vole i miluju, sjedinjuju i teže velikom oslobođenju, nekoj transcendentnoj reintegraciji vlastitih bića koju posjeduju tek odabranici istinske ljubavi i koja u njima budi ili im daruje nadčulne osjećaje. Bila je sigurna da su se već sreli u nekom od prošlih života, ali i puna zebnje, straha od konačnosti njihova životnog ishodišta. Osjećaja da ustvari i nije sigurna želi li se odreći onog dijela sebe koji bi on onda zauvijek primio, želi li se uopće toliko predati nekom muškarcu, ili joj je bolji i izravniji put očijukanje s nebeskim eunusima, pri čemu je ona ta koja kontrolira svijet i njegove pojavne oblike, želje i strahove i pri čemu nema iznadaujuće izvornosti koja može razoriti biće, srazniti viziju

svijeta i izaći s one strane neba gdje se ne vide tornjevi katedrala i ne čuje pjev redovnika u hramovima ili pagodama.

Susret se zbio slučajno, na Cvjetnom placu, gdje je Korto kupovao cvijeće. Okrenuvši se ugleda Udovicu Maglenih Lanterni. Promatrala ga je širom otvorenih očiju, kao da vidi sam dar s neba, kao iskreno iznenađenje.

- Ovo je za tebe – reče Korto dajući joj tek kupljeni cvijet kojem latice istog trena, kao u mašti ničim neopterećenoj, u njenim očima pozlatiše.
- Nemoguće – promrlja Udovica vidno zbunjena, držeći neobičan poklon u rukama.

Cijelog popodneva šetali su se bučnim zagrebačkim ulicama, pričali o suncu i zvijezdama, raspravljali o temeljnoj izvornosti karnevala i putu ljubavi koji se ukazuje ljudima s one strane jave i snova, iza zadnjeg vidikovca, pa čak i u tami u kojoj nema nikakvih svjetionika niti zvijezde vodilje.

- Što je za tebe Eros, Korto? – upita ga Udovica, gledajući ga napola spuštenih vjeđa.
- Prijatelj. Najbolje ga osjećam, dajem i primam, kada ga u misli ili mašti povežem sa smrću. Onda je on kao san koji se izdiže iznad života jer na taj način svaki izvorni i istinski blud postaje nešto što nadmašuje svaku krajnost
- iskreno joj odgovori Korto, iznašajući svoje najskrivenije misli.
- Ne šališ se, zar ne? – upita ona.
- Nikako. Nema tu prikrivenih stvari jer se radi gotovo o

misteriju buđenja i sjedinjenja, a on je nemoguć bez žene tvog života, one koja u sebi nosi naboj koji otvara vrata jednog novog svijeta. potvrdi Korto svoja razmišljanja.

Udovica Maglenih Lanterni neko je vrijeme izbjegavala Korta i mjesta gdje je mislila da bi ga mogla susresti. Potom je u jednoj prilici susrela lutajućeg nebeskog eunuha, i kao mnogo puta do tada, otišla s njime na dugo putovanje obalom. Kortu je poslala razglednicu u kojoj piše da joj je svijet sada upravo fantastičan i da ne treba preskočiti preko neba jer je to, dakako, posve uzaludno. Smiješak na Kortovom licu govorio je više od riječi. Sada je bio siguran da Udovica Maglenih Lanterni ne može zanemariti sudbinu koja ih čeka i da će vrijeme koje dolazi samo potvrditi davna obećanja, znamenje koje joj je poklonio darovavši joj zlatni cvijet.

Lađa nošena vjetrom

Živjeti iznad oblaka bila je slutnja, možda i namjera, kojoj se često u mašti prepuštala Udovica Maglenih Lanterni. Igre i ceremonije koje su je ipak dosta čvrsto povezivale s vrtlogom njezine osobne povijesti i svjetskog udesa ipak su bile previše čvrste i ona je sada ostavljena od svog nebeskog eunuha tavorila između osjećaja propuštenosti i krivnje, između nadmeno lažnog spokojstva i straha od prave osjećajnosti. Šećući Zagrebom te jeseni koja nije bila odviše kišna, ali je zato bila turobna i siva, gledala je svoj lik u izložima koji je ustvari i nisu bog zna kako privlačili, okretala glavu k Zapadu gdje Sunce zalazi, i nadala se da će joj od tamo stići dašak one Čiste zemlje kojoj se predavala u svojim maštanjima, onaj mali znak blaženstva uzvišenog Amide, tako potreban njezinu biću u tim trenucima osamljenosti i samorazočaranja. Sama je sebi nalikovala na lađu nošenu vjetrom na sinjem moru, a klupko njezinih ženskih vrlina bilo je gotovo bespomoćno u toj plovidbi pa je stalno vlastitu ljupkost okrivljavala za taj bitni nedostatak sreće i hrabrosti. Žudjela je da se prepusti onom stanju koje bi nadiglo cijelu situaciju i uputi je na neki makar kratkoročan ali dohvatljiv cilj koji bi joj povratio samopouzdanje. Usto, progonile su je njegove oči, koje bi joj se kao bljesak svjetla u nekim iznenadnim trenucima ukazale u svijesti, oči koje su je podsjećale na prijašnje dane i svjetove koji su odavno prošli i više ne postoje u ovom dobu iznova rođenom i dalekom od izvora iz kojih je potekla.

Baš kada je pomislila da ništa ne može narušiti njezinu samouću, na njezino biće spusti se povećá sjena nadošla iz prijašnjih dana. Shrvan žudnjom, nebeski eunuh gotovo magijski prikaza se u njezinim mislima, a ona uzdrhta od tog strahovitog zlopaćenja koje je na trenutak iščitala iz njegová bića. Nemir i bojazan obuze je u potpunosti, i gdje god da je pošla, kako god da je lutala ulicama ili tražila spasenje u čavrljanju s prijateljicama, sjena tog nagona pratila ju je u stopu. Svoje misli okrenula je prema Neusnulom, koji je dobro razumio problem koji je tištao Udovicu Maglenih Lanterni. U jednom snu on se prikaže Kortu.

- Gdje su ti glinene figurice, oni zavjeti iz davnih dana?
upita ga.

- Poklonio sam ih Udovici, da joj se nađu pri ruci kad joj
zatrebaju - odgovori mu Korto, i ode u snu u neku drugu
priču.

Idućega jutra, ni sama ne znajući zašto, Udovica ispred glinenih figurica koje su krasile jednu policu njezina stana upali tri male svijeće. Potom sjedne u stolicu za ljuľanje i stade promatrati igru sjena koju je plam vatre bacao na te neobične predmete. Činilo joj se da na trenutak poneka od tih glinenih figura naraste i postane golema, da lovi nešto po zraku a onda se opet smanji, kako bi idućá započela novu igru. Sjena nebeskog eunuha borila se sa zaštitnicima Puta, a teret što ga smrt tovari životu polako ali sigurno nestao je s pleća Udovice Maglenih Lanterni. Obred umirenja bio je završen, a sjena nebeskog eunuha upokorena i odmaknuta u donje sfere. Bio je to istinski činakon, kako je poslije Udo-

vica i sama saznala. Rasterećena, otvori prozor baš u času
kada je zapuhao zapadnjak, a ptica koja preleti pokraj pro-
zora dobaci joj:

- Ne zaboravi. Njegove su oči tajna koju snuješ!

Smrt Arkadija

*"Odrecite se tijela. Ali odrecite se i srca
koje hoće da se odrekne tijela"*

(Ippen Shonin, XIII. stoljeće)

Arkadije je znao da njegov život, bogat pustolovinama, ratovima i svakojakim nesvakidašnjim događajima nije bio put savršeno promišljena bića, za što ga ustvari i nije bilo nešto previše briga. Na neki je način slutio da smrt koja mu se bliži dolazi kao neka vrsta dopune njegova iskustva, kao jedno neizrecivo ali ipak konačno jedinstvo suprotnosti. Volio je šetnje po bulevaru koji je vodio prema Zvezdari, mirise, boje i živost Beograda, maglu iznad rijeke i onu neporecivu neposrednost domaćih ljudi koju je ovdje osjećao još od onog dana kada je sa svojim partizanima započeo oslobađanje grada od Nijemaca. Došavši kao pobjednik, zauvijek je tu i ostao. Sada, na kraju svoga Puta, nije imao namjeru podvlačiti crtu radi ikakvih kalkulacija. On i grad pronašli su jedan drugoga na neki čudesan i otpočetka zaljubljeni način i on je neopterećen čekao da sudbina odredi kada će osvanuti dan njegove smrti. Kada će, možda, ući u onu ravan u koju je prije toliko desetljeća ušla i njegova ljubljena doña Marija. U njemu je tinjala nada da će možda prijeko, s one strane svake žrtve i spoznaje, oni opet biti zajedno u nekom drugačijem postojanju rezerviranom tek za nesretne ljubavnike koji si za života nisu stigli reći sve ono što su imali. Ako su mudraci i sveci zaslužili nagradu svojim spokojem i umjerenošću, i ako je njihov savršeni mir ustvari oslobođenje od ovoga svijeta i njegovih patnji, tada ljubav koja nikad nije preboljena mora imati istu neumrlu vrijednost. Mislio je tako zato što njegov život bez

doñe Marije i nije bio drugo do žrtva konvencijama, društvu i vlastitim slabostima. A i samo Sunce koje se hrani tim često nesvjesnim žrtvama ljudskih bića, i zato što samo zbog njih i dolazi sjati s Neba, kako su vjerovali Marijini indijanski preci, kazuje mu kako ima nade da podčini konačnu sudbinu svome snu. Znao je da odlazeći s ovog svijeta ustvari umire od izgladnjelosti za ljubavlju od koje je davno i surovo razdvojen i da između njega i redovnika koji gladuje kako bi smrću tijela ušao u ravan utruća i nema neke bitne konačne razlike. Sjedeći u prašnoj fotelji svoga prostranog stana, Arkadije zazove njezino ime isto kao što je redovnik na umoru na drugom kraju svijeta spomenuo Amidu, i vrata se Nove zemlje otvore, oni preminuše istog časa iako se nikada prije a ni poslije sreli.

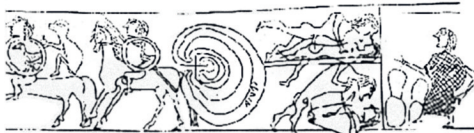

Priča s Onoga svijeta

*"Venuti od ljubavi cijelog života, umrijeti
od ljubavi u tišini, to je istinski način voljenja."*

(Tashiro Tsuramoto, «Hagakure», 18. st.)

Sve je izgledalo drugačije dok je sjedio uz nju i držao je za ruku. Slika svijeta se izmijenila i oni su sada bili na neki način odvojeni od njega, kao da su postojali tek u jedinstvenoj i posve osobnoj nebeskoj simfoniji predviđenoj samo za one koji su posjedovali čisto srce. Bilo je to mjesto gdje su nestali svi oblici patnji, a kolosalni bezdan želja sagorio je odmah, čim su prekoračili prvi prag koji je razdvajao prijašnju sudbinu od ove konačne slobode. Arkadije prihvati ruku dođe Marije kao dugo očekivanu gestu ljubavi i suosjećanja u nepomućenom spokoju i izvornoj vedrini. Nakon nekog vremena, u kojemu su samo sjedili jedno uz drugo, povela ga je prema proplanku predviđenom za njihovo nebesko vjenčanje, ono koje im je igrom sudbine izmaklo u prijašnjem svijetu okrutnosti i bola. San koji su sanjali tako se obistinio kao potraga za Istinom. Velika rijeka Jordan, koja je obično tekla nizvodno noseći tisuće kapi prema Mrtvom moru i stvarala ljude, promijenila je ovdje svoj smjer. Ona je sada tekla uzvodno, prema božanskim principima stvaranja. Svadba Arkadija i dođe Marije bijaše baš po svemu jedinstvena.

Slika 6. Etruščanski friz na vazi iz Tragliatelal, oko 620. pr. n. e., koji prikazuje vojnike, pjesnika, labirint i ljubavnike.

Oproštaj od Arkadija

*Lomeći grane sunčeva sjaja
 Koraci zvijezda ukradu san
 A riječi, prosanjane i još snene
 Ispod kapka oka snove poklanjaju.*

(Prva Valerijeva dogma o lingvistici snova)

Vijest o Arkadijevu odlasku zatekla je Korta na parobrodu koji je plovio iz Venecije prema Sjevernoj Africi. Mlada je noć razlila zvijezde nebom, dok je vjetar lijeno nosio poneki oblak. Nebo je spomenik posebne vrste, daleko i nepoznato, ali tako lijepo i pristupačno duhu da su upravo na njemu počivale brojne rajske slutnje i vizije obogaćenja ljudske duše. Gledajući u te daljine toliko bliske mašti i snovima, među zvijezdama on ugleda na tren neko lice satkano od zvijezda i oblaka, privid koji potom odmah nestane. Ono ga podsjeti na lice starca kojega je jednom sreo i koji mu je rekao da se zavjeti mogu ispuniti i na drugom mjestu ako ovaj život koji sada živi za to ne bude dovoljan. A ovdje, na pučini, poruči mu ta vizija kako je Arkadije sada s njime i s njom, i da postoji onaj udaljeni otok na koji svi plovimo i koji je naš osobni Fudaraku, boravište preminulih s onu stranu svih voda, da je to mjesto one tajne i mistične čežnje druge obale. Korto se dugo zagleda u pučinu opraštajući se u sebi od Arkadija i maštajući kako je eto svaki otočić možda taj mitski, o kojem mu je govorila Avalokitešvarina vizija i da će baš sada na prvom idućem otočiću ugledati Arkadija i njegovu dođu Mariju kako zagrljeni i sretni šeću žalom, bos i opet mladi, puni ljubavi i istinske radosti zavjetovane u vječnosti.

Izgubljen u tim snatrenjima, Korto nije bio svjestan koliko je već vremena prošlo, i tek prvi tanki rub bjeline na istočnome nebu prene ga i nagovijesti zoru. Možda je to prilika, pomisli on znajući za pradavno vjerovanje da su utopljenicima bezrezervno otvorena rajska vrata, da sada zakorači preko ruba broda, i preda se vodama koje bi ga odnijele na taj otok gdje neumrli žive oslobođeni od svake patnje. Istodobno, znao je i za posvemašnju jalovost takvog čina, pa se s ljubavlju oprusti od Arkadija uvjeren da će doći dan kada će ga u nekom od rajeva, bilo da su oni na nebu i zvijezdama, bilo pak da su na udaljenim obalama mitskog otoka, opet sresti i s njime se smijati i živjeti. Očito, labirint životnog udesa ne može biti potpun i riješen bez izlaza u to drugo stanje osobnoga svijeta, i sigurno zato, život je posve neposredna avantura.

- Ideš u mome smjeru jer se nadaš da je Ona sada tamo, daleko na jugu – poruči mu lastavica sletjevši na brodsku ogradu i prenuvši ga iz misli. Pogleda ga i nakrivi glavu, pa zamaše krilima i odleti.

Duša je kao ptica. Leti između neba i pučine, traži svoj usud i predstavlja iskrenu pretpostavku za događaj koji se naziva ljubav. Korto mahne ptici, Arkadije se nasmiješi u svom rajskom snu, i novi dan dođe na Zemlju.

Veliko ogledalo ljubavi

*"Odrazi na površini mirne vode, prvog prirodnog ogledala,
dijele svijet. S jedne strane skup opipljivih predmeta, prostor
za naše voljne napore, a s druge – slike, naopako, varljivi
svijet koji dah vjetra, pad lista izobličie i uništavaju.
Ogledalo izaziva prva metafizička pitanja, dovodi u
sumnju svjedočanstvo čula, postavlja problem iluzija."*

(Pierre Mabille, "Ogledalo čudesnog")

Ponekad je prilika da upravo ljubav može biti put koji izlazi iz svijeta netrajnosti i veže dušu i cijelo biće za onaj ideal spašenja koji stoji daleko ponad svakog udesa ili banalne i lebdеće nestalnosti. Pogotovo se takva sudbina ljubavi nazire onda kada se prekorači prag smrtnosti i u onome drugome vidi dio velike i prave prirode oslobađanja od svih vrsta uvjetovanosti naizgled stvarnim mislima i pričama, i kada se na neki način snagom vlastita čuvstva prijede s one druge strane ogledala i uroni u inače tajanstvenu i neprekinutu nisku istinskog postojanja. Korto je s godinama postajao sve svjetliji tih životnih okolnosti, i upravo zato, njegova je ljubav bila nepokolebljiva i prava. Svakim danom ona je u njemu ponovo započinjala, bivala svježijom i jačom, nadilazeći opći kotač zaboravljivosti i ponavljanja onog već dovršenog i tromog taloga duše koji označava tolike padove i zavjete predane tek jedino smrti i beskorisnom ništavilu. Ostvarenje ljubavi predstavlja smisao života i u sebi posjeduje iskrnu besmrtnosti kakvoj se nadao i koju je želio. San i java miješali su se prožeti strastima i nadanjima, vizijama i pogledima uprtim prema kraju čežnje i početku onog toliko željenog osvita sreće i ispunjenja. Sljedeći snove, Korto je proživljavao sve dimen-

zije vlastita uvjerenja i nadanja, lutajući u vječnoj potrazi za onim čarobnim i možda posve nestvarnim ali željenim bićem koje vrijeme pretvara u vječnost a misli uzdiže k zvijezdama i njihovu zagonetnom počelu. Pogled u noćno nebo bio je za njega pogled u ogledalo vlastite nutrine, putokaz koji postoji od pamtivijeka i na temelju kojeg je izgradio pismenost vlastitih osjećanja, gramatiku ljubavi koja nepogrešivim znakovima upućuje k predjelima u kojima duša pronalazi to čuveno blisko biće koje je nadopunjuje i s kojim ustvari postoji neko srodstvo koje se ničime ne može objasniti doli tek onom svetom riječi ljubav.

U jutarnjim snovima, onima koje dolaze s prvim suncem, Udovica Maglenih Lanterni sanjala je zvijezde i njihov svijet. U tim snovima, koji su se ponekad ponavljali, naročito u ranoj jeseni još toploj i okupanoj svjetlom zrelog sunca, zvijezde bi joj pričale svoje snove i tješile je mislima koje su nadomještale nesavršenost pojmljene nestalnosti prolaznog svijeta (ukija). Upravo taj unutarnji dijalog koji se zbivao u području između sanja i svemira kolebao je u njezinoj svijesti temelje poimanja svijeta netrajnosti i bio izvorom nade da je moguće živjeti drugačije i bolje vidjeti Put koji joj se ponekad činio tek kao nestvarna slutnja, kao mit izgubljen nekada i negdje onkraj staze koja vodi uz rijeku života uskovitlanu brazcima i virovima stalnog rađanja i umiranja. To je otvorilo mogućnost da u sebi iz slutnje uronjene u nestvarnost izgradi mogućnost poimanja nade, da svoju sudbinu predoči kao lutanje u potrazi za ljubavlju i dokorači na prvu stepenicu osjećanja vječnosti. Gledajući zvjezdano nebo, ležeći na šljunčanoj plaži krajem rujna na Pelješcu, prože je osjećaj da gleda u samu sebe i svoju sudbinu. Jedna zvijezda iznenada

jače zabljesne i njezina svjetlost ovi Udovicu Maglenih Lanterni, a u dalekom hramu lanterna isposnika vječnosti iznenada pojača svoj plam. Svijet kao da na trenutak zastade, i u tom moru svjetla na zaigranom nebu nutrine ona vidje sebe kao u ogledalu od izglučana kamena i sve joj na trenutak postane toliko jasno i shvatljivo da se sam razum prostre među zvijezdama kao da su one prirodna i prava prostirka njegova dobro znana ležaja. No, već u idućem času, svega nestade i ona bi sama, otvorenih očiju prema nebu u daljini obavijena toplom noći i sa znamenom zabilježenim u duši, s prisjećanjem koje će se s vremenom malo po malo otkrivati kao vodič, putokaz u lutanju koje slijedi.

- Jutro je već reče Korto i ustane iz kreveta, krene prema prozoru te odmakne zavjese, a rano sunce sramežljivo okupa sobu.

- Osjećam se kao da imam novo tijelo reče Udovica Maglenih Lanterni, pa se onako gola ispruži i istegne na postelji. Oči su joj bile krupne i sjajne, a svjetlo ih još više istakne.

- Imaš divne oči primijeti Korto, zadrhtavši od snage tog prizora.

- I ja sam tvoje sanjala. Možda i više puta reče Udovica podlaktivši se kako bi se bolje naslonila na jastuk.

- I što je bilo u tom snu? zainteresira se on.

- Ne sjećam se baš svega, no on je bio neka vrsta putokaza. Možda sam zbog njega sada s tobom ovdje reče i nasmiješi se, istovremeno shvaćajući da ga prema njemu ne privlači tek tijelo i žudnja, već i još njoj slabo razumljiva ali snažna bliskost.

- Možda je i ovo tek san primijeti Korto, pa se vrati do kreveta i legne uz nju.

Probudio se kasno toga dana. Sunce je išlo k svome zenitu i živost luke brujala je vrevom i zvukovima mora koje je zapljuskivalo obalu. Ustane i nasloni se na prozor, upali cigaretu i zagleda se daleko u beskraj tog plavetnila koje se prostiralo na horizontu njegova svijeta i pogleda s prozora sobe u kojoj je bio sam. Jesu li san i java kao pomalo iskrivljeno ogledalo jednog života u kojem u snovima živimo nadanja jave, a java pak nadopunjuje snove stamenom samoćom i čežnjom da se prerastu te ograde i zadovolje žudnje koje nas razdiru i upućuju k putovima koji vode van iz tog labirinta vlastite osobnosti i usuda. Mnijući tako, Korto navuče škure, obuče hlače i mokasinke i krene u potragu za šalicom kave.

Nebeska lutalica

Mjesec blebeće – ogovara oblake.

Tako ženska ruka milujući dira

Jezero i dol,

Usred tiha i pobožna mira.

(Li-Tai-Pei, 701-762, "Sam po noći")

Svaki isposnik ima svoju najdražu molitvu, a Kortova se jedina molitva prepoznavala kao ljubav i zanos ni s čim usporidiv. To je za njega bila osobna katarza i staza koja ga je vodila prema trenucima neopisiva ushićenja, kada se osjećao posve golim i nevinim, odlučnim da se preda u potpunosti svim tim osjećanjima i vizijama koje su ga uzdizale i činile u pravom smislu riječi dijelom jednog kozmičkog i neponovljivog života. I na javi i u snu on je bio putnik istog putovanja, lutalica i isposnik, prosjak i bogataš, sve ono različito od konačnosti i neminovnosti koja prati neprepoznavanje onog sudbinskog svjetla odrješenja od okova prosječnosti i izgubljenosti. I upravo ta iskra ljubavi, sjaj oka kao znamenja prepoznavanja i pripadnosti, bila je putokaz koji ga je upućivao na onu vječnu vatru pročišćenja i izgaranja osobnosti kako bi se preporodila u novom zanosu obogaćena novim duhovnim i tjelesnim iskustvom, u jednom novom i posebnom jutru, predvorju željenog svijeta ispunjenja i neupitne povezanosti sa srodnom i uzvišenom dušom. Snovi koji su ga povezivali s Udovicom Maglenih Lanterni s vremenom su postali praktični dio njegova života, putokaz jave i posvećeni zavjet unutarnje volje. Tražeći znakove i put do njezina postojanja, Korto je uzdizao samoga sebe, prekoračivao posto-

jeće granice i nadilazio pitanja bačenosti Usuda i svih netrajnih ograničenja. Promatrao je sebe kao vjernika vlastite ljubavi, kao isposnika koji se obogaćuje nadom i puninom osjećanja, i konačno, dolazi do tog toliko željenog cilja koji će neminovno prosvijetliti svijet njegove intime i uzdignuti ga iznad bilo kojeg sna i iznad postojeće jave, na čudesni oltar predanja i sreće obećane nekad davno, u vremenu prošlom i gotovo nezapamćenom.

Na horizontu su se pokazala svjetla luke prema kojoj je plovio njegov brod. Srce mu brže zakuca i preplavi ga treptaj nade da je ona možda tu i da je njegovu traženju, moguće, sada došao kraj. Zanosio se nadom i povjerenjem u slutnje i maštu, nestrpljivo čekajući da brod pristane i da s izlizanom torbom na ramenu siđe na obalu i krene u potragu u kojoj je bio vječno. Zapuha južnjak, zvijezde su se pomaljale na mladom noćnom nebu, a mjesec pun i sjajan krene na svoj noćni put. Korto digne glavu i pozdravi ga kao starog druga, a ovaj zaplovi dalje, kao biće osuđeno na stalnu potragu za onom zvijezdom nekad mu obećanom i zavjetovanom onom mladom svjetlu koje se ukazuje baš pred zoru na večernjem nebu kad njezin kozmički ljubavnik već zađe u drugi dio svijeta i tako i onda opet, ostane sam u nebeskom plavetnilu.

Istinita riječ

*"Um ima istu prirodu kao i prostor, on je isti kao srce,
a budući da prostor ima upravo istu prirodu kao um,
onda je on ustvari isti kao tijelo (bodhi)."*

(«Mahavairocana Sutra», Kina, 8. stoljeće)

Valerije je uvijek težio sam birati svoju sudbinu i kročiti ponad onog banalnoga i kolotečnoga svijeta, već se unaprijed odrekavši čitava kolopleta manira i ideala tog dobro znanoga kugaija. Nadahnjivala ga je ljubav koju je sanjao i živio kao zavjetno odreknuće od prolaznosti i poklonstvo k uzvišenom i gotovo božanskom osjećaju neprolaznosti koji ga je obuzimao kada god bi u mašti ugledao Nastasjine oči i njezin lik kako korača po žalu uz more opirući se svojom životnošću cijelome tomu beskrajnom plavetnilu i daljinama. Savjest ljubavna spasenja postala je njegov životni habitus, mjera koja je pulsirala u ritmu svijeta prenoseći u njegov um i čula tatraje dalekih zvijezda i događaja koji su se po nekoj nepoznatoj zakonitosti zbivali daleko od njega, a opet mu bili bliski i opsjedali ga imanentnom pravilnošću koju zapažaju tek istinski nadareni izabranici u širokoj lepezi svjetske boli i iskupljenja. Da nije bilo tako, nikada ne bi zapazio znakove koji su ga doveli do ona stanja u kojemu je svaka misao o sutrašnjici bila tek dio nekog vječnog i ljepšega svijeta, a kratkoročnost i nestalnost tek magluština koju lako može proniknuti svaki ispravni pogled, osjećaj ili misao.

- Oduvijek si bio dio moje obitelji, moj rod, ljubavnik, čak i onda kada te nisam poznavala, kada sam samo slutila da tek negdje postojiš reče mu Nastasja, spuštajući noge s

kreveta i prilazeći ormariću s kutijom u kojoj je držala gomilu starih pisama.

- A ja sam baš tebe tražio, također, znajući da jesi negdje, da ne može biti da te nema – odgovori Valerije uzimajući naočale i tražeći neki časopis.

- Imam negdje to pismo koje sam davno tebi napisala, ali ga nisam imala gdje poslati, pa sam ga odložila ovdje negdje s namjerom da ga pošaljem onda kada to saznam, mili moj – objasni Nastasja pa nastavi prekopavati po prашnjavim listićima papira u kutiji.

- Griješiš – opovrgne joj Valerije - Odavno sam dobio tvoju poruku jer sam negdje u sebi znao da nosi onu istinitu riječ koju sada živimo.

- Kako je to moguće? – začudi se Nastasja-

- Istinitoj riječi ne treba pismo da dođe do onog kojem je upućena – zaključí Valerije, skinuvši naočale i odustavši od čítanja.

Neusnuli isposnik dohvati titraj Valerijeve misli. Znao je kako je Nastasja ona okusama, onaj dio neumrle unutrašnjosti koji je oduvijek nadahnjivao njegova prijatelja. Nasmiješi se – zajedno s proljetnim suncem, a ptica sleti na granu, i spokoj bi blažen cijelog popodneva u tome dalekom kamenom vrtu na rubu svijeta.

Put u središte svijeta

*"A mi smo u tišini iščekivali da se supruzi probude.
Tako prođe oko pola sata. Onda uđe gospodin Kupidon,
pozdravi nas i odleti do supružnika zaspalih iza zavjese.
Zadirkvao ih je dok se ne probudiše. Veliko je u tom času
bilo njihovo iznenađenje, jer su mislili da su spavali od
trenutka kada su im odrubili glave. Kupidon ih upozna
jedno s drugim, pa se povuče od njih za trenutak,
i dođe k nama da se igra."*

(Kemijska svadba Christiana Rosenkreuza)

Kortov brod plovio je k središtu svijeta. Onome mjestu gdje se kao u nekom mističnome čvoru spajaju sve sile svemira s ljudskim nadama i gdje postoje nemoguće stvari. Bilo je to odabrano utopište, mjesto koje ne postoji na zemljopisnim kartama, ali za koje svako iskreno srce zna da leži u samoj biti stvarnosti. On sam, kao putnik i lualica, smatrao ga je mističnom Arkadijom, onim dijelom svijeta snova i jave u kojemu se ostvaruju sve molitve i težnje i gdje se nalaze rješenja za ona pitanja na koja nigdje drugdje nema odgovora. Zato je njegov cilj bio smješten onkraj svakog iznenađenja, kao konačno dohvaćanje onog izvjesnog postojanja što sasvim neupitno otvara vrata koja vode preko praga samoće i daju priliku da se zakorači ponad naizgled sudbinskih odrednica što se nasljeđuju već samim rođenjem. Vješto propitujući putnike i namjernike, kormilareći između morskih struja i onih životnih kako bi se izbjegli grebeni posrnuća, Korto je s jutrom ugledao pješčanu lagunu smještenu na samom rubu tog tajnog znamenja i u njoj lađu kojom je doplovila sudbin-

ska mladenka njegova konačna i veličanstvena uzdizanja u novi svijet.

Udovica Maglenih Lanterni klečala je ispred kamenog oltara oprastajući se od svog udovištva i svih prijašnjih života. Tu je pohranila svoja sjećanja i strahove, oprala se svjetlom novog Sunca koje će je od sada vječno grijati, te se okrenula i pošla natrag na obalu da dočeka Korta koji je silazio sa svoga broda. Zakoračivši na pijesak lagune u središtu svijeta Korto osjeti ogromno olakšanje i nutrina mu zatitra od tog olaknuća, pride Udovici Magleni Lanterni, prihvati njezin osmijeh svojom dušom, obgrli je očima, uze za ruku i povede prema hramu u kojem će biti obavljena ceremonija vjenčanja. Tog čina po svemu svetog i iskrenog među istinskim poklonicima ljubavi i one prave prirode svijeta koja svojim bićem hrani i uzdiže oslobođene duše do visina neba, pa i dalje od toga.

Neusnuli isposnik izvadi knjigu sa sutrama, pokloni se u mislima činu vjenčanja kojem je svjedočio i koji se odvijao u samom srcu jedne zvijezde, pa se posveti čitanju pjesme koju je nekada davno, u nekom drugom svijetu, možda baš on bio napisao:

Livada

*Žanjem svoju livadu crvenih makova
Da ostane gola i ponosna u svojoj ljepoti
Sasvim prazna i bez ikoga da smeta.
Kao prebivališta onog neizrecivog sutona
Svih boja, u kojemu se sve boje gube
A opet ostaju jer nemaju kamo otići.*

*To je livada bez putova i grebena
I bez kasnih noćnih tramvaja da joj remete san.
I na njoj nema ni zečeva niti srna,
Nema ni laneta blizanca, ali nema ni stida.
Prozvana je i jasnom poljanom
Jer u njoj ništa nije nejasno ili mutno
U njoj je sve čisto i duševno.*

Slika 7. Mapa Jerihona kao labirinta opasana sa sedam zidova i ulaza zatvorena lokotom iz Farhijeve Biblije koju je napisao Elisha ben Avraham Crescascence između 1366. i 1383. godine.

Svijet sjena

Artur se volio igrati sa sjenama koje je skupljao po zidovima kuća kada bi pokraj njih prolazio. One su bile kao ljudi koje nije poznao, gotovo nestvarne a ipak prisutne, kao neke zamagljene misli koje ti prolaze kroz glavu i koje baš nikada ne probude zrno značajnije pažnje uma da ih osvijesti i njima se bavi kao nekim pitanjem ili odgovorom. Ponekad je umišljao kako sjene imaju svoj vlastiti svijet, svoju osobnu i kolektivnu karmu, sudbinu, bogove i žrece, i da mogu samostalno vladati područjem sumraka, onih dveri koje se pojavljuju između noći i dana nakratko ih odvajajući i u sebi sadržavajući ponešto od svaka ta dva suprotstavljena i različita svijeta. S vremenom je stvorio neku vrstu panteona sjenovitih marioneta od kojih se jedna isticala upravo snagom i energičnošću svojih pokreta, kao da je riječ o nekom uznapredovalom tachiyaku koji je na neki čudesan način izbjegao drugačiju sudbinu pa sada živi samo za sebe u tim predjelima uglavnom neprimijećenim od ljudi i drugih bića svjetlosti. Doduše, mnoge bi druge sjenke tada bile klasični obrazac, likova koji po prirodi stvari moraju biti suptilniji i umiljatiji. S vremenom je Arturova igra sa sjenama uznapredovala pa je uočio kako ga umilnije sjene često pozivaju pokretima i pokazuju na stvari koje zbog prirode sumraka nije mogao dobro razabrati. Ti bi pokušaji istovremeno izazvali silan gnjev tachyakija koji bi se žestoko koprcalo i skakao po zidovima, kao da će svakog časa ispasti van iz svog sjenovitog svijeta i nastaviti postojati u svijetu svjetla odnosno mraka. U jednoj takvoj igri Artur ipak nazre orise neke osobe koja mu se ukazivala kroz sjenke. Bila je to Nepomična Gospa, sva ogrnuta sivlom i nepomična na velikome vodenom cvijetu koji

je rijeka lagano nosila nizvodno, tako da je nakon nekog vremena nestao s obzora. Kad se prenuo od iznenađenja i kada su sjenke postale samo već one otprije znane a prizori nestali, tachijaku mu pride posve blizu pa mu gotovo dodirne uho svojim sjenovitim usnicama. Prošapta mu tek jednu riječ, pa onda opet u koleričkom zanosu napravi neku akrobaciju i nestade.

Izgovarajući nembutsu u ime Nepomične Gospe, Artur požuri prema njezinoj kući, nadajući se da će stići na vrijeme da spriječi nemile slike da zavladaju njezinim umom i odriješe je svijesti nepodarene ljudskim bićima. Dugo je kucao na vrata bez odgovora, virio kroz prozore i na neki način nastojao privući pažnju. Sjedne konačno umoran na stepenice, zabrinut i zapanjen u isti čas, zdvojan što da radi i kako da ikome protumači poruku koju su mu pokazale i prišapnule sjenke. Lomeći se tako, najprje ugleda cipele a onda tek njezin lik. Uspevši se uz stepenice, Nepomična Gospa stajala je pred njim zdrava i čitava, nastojeći proniknuti očima njegove misli i slutnje.

- Sjenke se tek igraju s tobom Arture, mili moj. Plaše te i zavode – reče ona poslije, kada su razgovarali ležeći nagi u krevetu i gledajući zvijezde na nebu iznad Zagreba, a koji je tonuo u san.
- Moguće je da sam kriv jer sam se predao tom lelujanju varki koje se prostire između istine i laži, dana i noći – prizna Artur.
- Svijest je kao cvijet, po danu teži istini, svjetlu, a po noći odmoru od nje, to jest od snage dobivene svjetlošću. Sjenke su zato varljive jer nisu ni prava noć niti postoje

na svjetlu rastumači mu Nepomična Gospa, pa sjedne a njezina sjena na zidu ocrtu upečatljiv lotosov cvijet.

Artur zatvori oči i krene na put sna, kao da plovi rijekom koja ga ziba i nosi u daljine prema nekom drugom kraju svijeta.

Slika 8. Vrt života - ilustracija labirinta
Jacoba Catsa (1577-1660)

Drina

Drina je bila djevojka koja je razdvajala svjetove, osebujna granica gotovo nestvarne i blage ljepote, plavih očiju istih kao i u Korta. Imala je u sebi svu melankoliju koju donosi nostalgija za davno izgubljenim zavičajem, za svijetom koji je prošao i koji se nikada neće vratiti u svijet ubrzanih života i oskudice osjećajnosti. Njezin je pogled bio dugačak kao rijeka koja dijeli mitove i kulture, i pritome blag i sjetan, noseći u sebi svjedočenje o onom treptaju saznanja kako se minule sudbine teško ispravljaju i vraćaju u svoju istinsku prirodu. Korto se ponekad pitao da je li i ona sama mit nazvan po drevnoj rijeci međašici ili uistinu jest u nekom od zaboravljenih i izgubljenih rodovskih stabala koja se ne pamte i zato ustvari i ne postoje. Stigavši u neku zabačenu luku na Arapskom poluotoku usidri svoj brod, a kad nogom stupi na tlo pogodi ga prva slutnja izgubljena zavičaja. Klekne pa čelom dotakne kameno tlo obala i na trenutak obuže ga vizija u njegovu umu i pogleda ga onim plavim očima kakve su i njegove, lica skrivena feredžom, pa nestane, a on je klećao tamo, znojan i malaksao, pod žarkim suncem Orijenta i zdvojan u svojim mislima.

Idućega dana Korto je obilazio varoš koja se nalazila na uzvisini iznad luke. Veliki zidovi od pečene gline pomaljani u bijelo priječili su poglede u vrtove kuća, visoke kapije nisu bile otvorene strancima iz daljina, a hlad gradskog trga davale su palme posadene oko česme s vodom. Upravo kad se sagnuo da pokvasi lice, zaustavi se kraj njega nosiljka i otvori se zavjesa i on razabra svoje oči u tom licu s feredžom u koje su ga gledale blago i radoznalo.

- Ti si kao čovjek koji živi u skladu sa svetim hadisom, pa želiš da otkriješ skriveno blago – reče Drina, a uvojak plave kose izviri joj ispod rupca.

- Stvarno si to ti, izgubljena sestrice? – upita Korto.

- Naravno, ja sam ti živo svjedočanstvo da za svakim vremenom što prođe, dođe ono drugo, u nečemu gore i bolnije od prethodnog - reče mu Drina, pa krenuše k njezinoj kući.

Drina i Korto razgovarali su cijele noći o zamršenim porodičnim sudbinama, o androgenim bićima, istini i putu koja vodi do vječnih i neupitnih spoznaja o svijetu i životu, a pogledi koje su dijelili bili su bliski kao i oni sami, iako se nikada prije nisu sreli. Odlazeći idućeg jutra i usmjeravajući svoj brod prema pučini, Korto se pitao kako je moguće da je njegov svijet i njezin svijet, i da su njezine oči iste kao njegove, i je li to isto problem sudbinskog nedvojstva koje spominju mistici u svojim tajnim spisima, ili tek igra života vezana za dušu i njezine snove koji omeđuju prostore jave.

Prorokovo žalo

Ljubav je svima dostupan oblik onog nazrijetoga savršenstva duše koje kao zvijezda tinja na plavetnilu nebeskog svoda i čini ta daleka kozmička prostranstva podjednako bliskima kao što je vlastito dvorište, kuća života, i ono zaljubljenima znano i neporecivo stanje stalne sreće i ushićenja. Korto je ljubav koju je gajio prema Udovici Maglenih Lanterni baš zato doživljavao kao neku vrstu posvećene i poklonjene milosti, nešto što je protkano patinom općeljudske suosjećajnosti, ali je u isto vrijeme i izraz ukupnosti njegovih uzavrelih strasti i težnji, put savršena izbora i željene slobode u kojoj njegova volja postaje ona prava priroda vlastita bića. Uzme oblatak sa žala pa ga baci daleko u more a koje se mirno ljeskalo i pružalo u neopisive daljine, zatim sjedne i posveti misli i snove Putu na kojem se nalazio i u kojem se i kroz maštu i kroz zbilju približavao svome cilju.

- Svaki je prorok uistinu ljubavnik vječni, zapamti, stvarno vječni - dobaci mu ptica koja se netom prije spustila na valove, pa sada zaroni u potrazi za ribom. Ne našavši ništa, otrese vodu s perja i poleti put oblaka.

Ta nenadana i nagla upadica razbudi Korta pa on sada ustane i pogleda u smjeru u kojem je ptica odletjela. U isti tren, kroz igru oblaka i mora u daljini vidje oči koje traži, i ovaj put njihov ga pogled dotakne. Korto se gotovo očarano prepusti tome posebnome osjetu koji inače nastaje kada te pomno gleda neko živo biće, a tada, šum valova donese i glas, mantru:

Proročanstvo;
Probir riječi
Dok plam se pali.
Slova
Priča starih iz
Daljina,
I putom tijela
U sutonu teče
K vratima
K tajnama
K riječima.

Iako nije bio ništa manje zbunjen nego onog časa kada je otvorio oči, Korto se polako uspinjao do terase na kojoj je ponekad sjedio i razgovarao s poznanicima. Idući tako, nije se istog časa mogao sjetiti je li ikada živo ikoji prorok koji nije bio zaljubljen ili oženjen, i u kojega se, ustvari, tek potom bio razvio proročki dar. Kako bilo da bilo, zaključio da o tome mora napisati pismo Valeriju i upozoriti ga na tu činjenicu, jer izgleda da su neki proroci, baš kao oblaci, nebeska bića koja lutaju Gornjim svijetom gdje sada žive njihove ljubavi. A oni, sentimentalni kakvi jesu, još tu i tamo posjete zabačeno žalo vlastitih uspomena.

S ove strane ogledala

Plam svijeće prolomi tamu noći i Zeus ugleda vlastito lice u ogledalu koje je bilo obješeno na suprotnom zidu sobe. Iako je još bio dječak, slika u ogledalu ocrtavala je naizgled starije muško lice, s tom njegovom nemirnom kosom prepunom raščupanih uvojaka. Skrene pogled k nebu i zvijezdi za koju je vjerovao da je sada dom djeda Arkadija, i u tome smjeru pošalje pismo što mu ga je već prije bio napisao u mašti, i u kojemu se nadao kako je tamo pronašao nastavke svih onih životnih priča koje su ga opsjedale i bile vječna tema njegove intimne pustolovine i ljubavi. Zatim se okrene sebi samom, a lice iz ogledala napravi grimasu, ali se brzo uozbilji, jer Zeus je bio dijete samosvojna i snažna poslanja i nije imao smisla za nedolične stvari. Nalakti se na rub kreveta pa stade pažljivo motriti lice u ogledalu. Očito, tome je licu to bilo neugodno pa se polako počne mijenjati, nastojeći se prikriti u poljima sivila i tame koja su rubila površinu stakla i uranjati dublje u onaj svijet iza površine, da bi se s trenu na tren tek negdje pokazalo u nekom djeliću svoje prvotne pojave. Zeus se nije dao uvući u dubine onostranih predjela i njegova svijest osta čvrsto i nepokolebljivo s ove strane ogledala. U licu to izazva još veću neugodu, sada već i srdžbu, pa se na trenutke nabusito zalijetalo preko ruba, tvoreći na staklu malene kapljice koje bi brzo nestajale, a zatim bi se takav zalet ubrzo ponovio i orosio na nekome drugome mjestu. Željelo je, očito, doći do Zeusa i njegova stvarna lica, kako bi onda, u toj magiji privida i snova, upravo ono postalo njegovo pravo lice i tako zavladao tim mladim i snažnim bićem. S druge strane, u Zeusu je postojao onaj urođeni i vjerojatno karmički ratnički instinkt. Duboko u svojoj svijesti on je bio pravi lovac, oprezan

i odvajkada mudar što se tiče tih pitanja. Duboko svjestan kako je baš on gospodar života i smrti svoga plijena, vrebao je lice iza ogledala, dok nevinost njegova pogleda ničime nije odavala tu prikrivenu prirodu dječaka. Ocijeni da je došao pravi čas, pa jedna misao zablista u središnjoj točki njegova uma, a voštanica se treptajem ugasi. Nastade tama. Zeus više nije bio na krevetu, a lice, sada ispučeno i nepomično jer mu je nedostajalo svjetlo za pomak u unutrašnji prostor, zacivilo u svojoj staklenoj klopci. Zeus rukom odvrne poklopac prazne tegle, potom dohvati lice iz ogledala pa ga saspe u nju. Teglu čvrsto zatvori, podigne zavjesu i stavi na prozorski okvir, pod svjetlo zvijezda i mjeseca. Sada se tu, kao u nekoj mliječnoj svjetlosti presijavala jedna malena zvijezda, i sve je izgledalo kao da je prijašnjega popodneva Zeus skupljao krijesnice po poljima kako bi mu, eto, u dubini noći bile društvo i tjerale mrak.

Jutro porodi dan i on se kao svjetlo osvježenje životnih sila nadvi nad svijet i ljude. Zeus se probudi kasno, lijeno se protegnuvši i nasmiješivši se već čistoj okolini što mu je svjetlo zabljesnulo oči i rastjeralo sanje. U malenoj tegli na prozoru bio je mali komadić ugljena, a uz njega kamačak. Zeus ih uze i odmah odnese u vrt u kojemu je uređivao jednu cvjetnu gredicu, pa ih složi u zidić napravljen nekad davno prije, od istih takvih kamenih i ugljenih komadića.

Riba i more

"Hajdete za mnom, učinit ću vas ribarima ljudi!"

(Isus Nazarećanin, "Evangelje po Marku", 20.)

More je medij koji povezuje svijet duša sa svim zemljama na svijetu. Istinski je izvor života koji pročišćuje tijelo i vraća univerzalnu nevinost, otvara putove k izvornoj sreći i donosi osjećaj one srdačne bliskosti duša kojom se moreplovac veseli kad na obzoru jutra ugleda tanku zelenu liniju nove obale i ljude iz tuđine koji mu mašu i pozdravljaju ga kao davno izgubljena rođaka. Korta je more vezivalo svim svojim čarima. Svaka mu je plovidba bila kao ponovno krštenje, svako more bilo mu je ona mitska božanska voda kojom mistici prosvjećuju svoj duh i dosežu iskustva s kraja svijeta, istog onog kamo žude doći i oni nadahnutom i neponovljivoj sudbinom zavedeni mornari. Mnoge su lualice beskrajnim plavim pučinama svoje pustolovine naglašeno tumačile kao jedno posebno stanje svijesti koje je neponovljivo i neprocjenjivo kao i samo iskonsko prapočelo svijeta. Zato je Korta ponekad obuzimao osjećaj gotovo nadnaravne uzvišenosti i čistoće. On je bio vjesnik dalekih pogleda i misli u udaljenim krajevima do kojih je doplovio, istodobno otvoren za saznanja i poruke tog drugačijeg i njemu novog svijeta. Bacanje sidra u luci u koju je prvi put stigao bio je pravi obred vlastite pobjede, proslava milosti mora, a i odbljeska prisjećanja na ona već posvuda zamrla vremena kada su morem stizali uzvišeni darovi svetosti i mita.

Kako god bilo, Korta je ne s malom dozom osobne svečanosti

proslavljao svoj dolazak u malenu afričku otočku luku okićenu plavim morem i dugim bijelim lukobranom, kada ptica koja nadleti njegov brod ispusti ribu iz kljuna koja padne na palubu, pa se klikćući udalji pod oblake. Ne misleći ništa, Korto zgrabi još živu ribu, pa je baci natrag u more i njegove dubine.

Iste noći, nakon obilaska luke i povratka na brod, Korto usni san u kojem mu je priču ispričala jedina od riba koje nisu bile nijeme od čitavoga jata što mu prođe kroz snove. Već u samoj klici iz koje je izniklo sve što postoji, postoji i znamenje koje povezuje bliske duše, te kako je tu, u tom još nenazrije-
tom stanju koje će se tek samooploditi tajna prave ljubavi i same svijesti. Riba mu reče kako je njegovo traganje za ljubavlju ustvari svojevrsni povratak na sam početak, pa onda otpliva dalje u neki drugi san, u neko drugo more.

Nekoliko godina poslije, Korto je doplovio do oduvijek privlačnih obala Indije, pa šecući prašnjavim ulicama grada, ugleda drevnu skulpturu boga ribe.

- Tko je to? upita bjelokosa starca koji je polugol sjedio u sjeni ovećeg kamena.
- To je bog Vishnu, sam Matsya avatar, kao što već znaš odgovori mu starac, a njegove se ribolike oči sklope i on istog trenu više ne bi na tome mjestu.

Korto se počеше po glavi. Izgleda da su neiscrpna čudesa u tom šarolikom podneblju Indije, pomisli, pa se prisjeti svog sna i krene ulicom što je vodila iza drevnog spomenika prema

luci. More se uzibalo i vjetar pojačao, i ljudi počеше ulaziti u kuće kako bi izbjegli nevrjeme što se sprema. Pritisne jaknu rukama na grudima, pa krene brže, da i njega ne zahvati baš na otvorenom. Žureći tako kroz taj iznenadni metež, primijeti njezinu siluetu kako zamiče u neku sporednu ulicu i ide prema onom kraju grada koji se blago uspinjao prema palačama i hramovima. Poviče za njom, ali vjetar odnese njegov glas, a on produži korak, potom potrči ne bi li je stigao. Njezin sari lelujava je na vjetru i pripijao se uz vitko tijelo. Korto je stigne i uhvati za rame. Okrenuvši se prema njemu, pokaže mu svoje lice, lice ribe sa okruglim i staklastim očima i ispučenim nijemim ustima. Korto zastane, krik izbije iz njegova tijela, a i on se stropošta u uskovitlanu prašinu puta, obeznanjen u nevrjerci. Nevrjeme pogodi grad. Korto umre od tuge i svijet ude u noć.

Stotinu godina poslije, jedno je jutro bilo mirno i posve idilčno. Brod se polako i lijeno mreškao na valovima mora. Korto se probudi, a ptica koja proleti pokraj broda ispusti ribu iz kljuna, i ona, još živa, padne na palubu. On ustane i baci je natrag u more, koje je odmah primi u svoje plave dubine.

- Kao da sam to već negdje i nekad sanjao! začudi se Korto, pa ode pristaviti kavu i zapaliti prvu jutarnju cigaru.

Slika 9. Crtež ribe kao simbol inicijastičke tajne.

Ognjište

Čežnja je kao tok rijeke koji neumitno putuje prema ušću u neku drugu veću rijeku, more, ocean. Za Valerija to je bila i mjera prolaznosti, posebno u ono doba kada ju je osjećao snažnije, jer je bio odvojen od svojeg stvarnog ili zamišljenog ideala ljubavi i pojma potpunosti. Nevoljko se prisjećao tog stanja rastrganosti vlastitoga bića i nemirnih snova u kojima je sebe vidio kao stranca koji luta u potrazi za domom, onim mitskim i neumitnim ognjištem koje ispunjava dušu prepoznatljivim svojstvima blizine ostvarenja snova i tako krijepi svaki vid osobnosti. Podigne glavu i pogleda u daleku crtu gdje su se u daljini stapali more i nebo, a znajući da iza tog prvog praga radoznalosti postoji opet sljedeći, kao kakva prekrasna varka koja privlači nepronađene snove k daljnjoj potrazi prema vlastitom ispunjenju ili dokinuću. U mašti pomiluje Nastasju, a ona se nasmiješi u tom snu koji je sanjala i u kojem gotovo da nije postojalo ništa što bi je moglo odvojiti od Valerija i ostvarenja njezina bića. Potom se okrene na ležaju, a spoznaja o bolesti njezina tijela i neumitnosti koja je pred njom rastrgne opnu sna, a i ona sneno zajeca od tuge. Istodobno, na nekoj dalekoj poljani koja je bliješala u sjaju ranog sunca Neusnuli monah posveti svoju svijest pitanju o samom smislu vječnosti, tom idealu nade da je nestvarnost konačna. Valerije prihvati njegovu misao promatrajući crvenilo sunca koje je zaranjalo u more, pitajući se što donosi idući dan, noć, ono vječno Sutra koje tako često proigrava nadu na usnama. Nastasja sklopi ruke na grudima. Sada nije osjećala to strano tkivo koje je oduzimalo život i na bolan način nadržastalo maštanja o sreći i životu, pa se u sebi duboko pokloni onim zamišljenim dverima moleći za još jedan

treptaj, za još jedan ljekoviti doticaj onog tajnog čula koje joj je u mladosti lepršavo pomoglo da nadrate sve postojeće ograde i preporodi svoju osobu u tu čežnjivu sliku željene žene, u milost jedne željene ljubavi i onaj tako uzdižući sjaj mašte koji bliješti u nadvremenosti.

Valerije je svoj dom doživljavao kao svojevrsni obredni početak koji uistinu produžuje život i budi usnule snage svijesti i duha. Što je drugo ognjište nego simbol one vječne iskre života, plam vječne svijeće u tami i iskrena radost domaćina koja ga prožima sa svakim novim danom, suncem i životnom ljubavlju. Legne u postelju kraj Nastasje a ona se privi uz njega, a i sve tog trena stade i nestade, i samo oni su bili živi i pravi ljudi u cijelom kozmosu osjećajnosti i strasti, u tom vrtlogu koji nadmašuje igre zvijezda i oblaka, u svemiru lišenom svake samoće i podijeljenosti bića, u trenutku iz mašte ili snova koji neponovljivo prostruji tom sobom, kućom i životom. I kada se sve stiša i stvari ponovo ožive, suza s njezina oka pade na njegova prsa. Negdje daleko, Neusnuli monah ubaci kladu u ognjište vječnosti i vatra pročišćenja prože onu široku rijeku svijesti koja oduvijek kao čežnja teče k beskonačnom oceanu koji omeđuje svijet.

Gospodar obzora

Artur je bio gospodar obzora koji se prostirao pred njime za sunčana samoborskog jutra u rano proljeće. Stajao je na uzvišenju kraj starog čardaka i gledao u dolinu u čijoj se daljini vidjela rijeka i grad, a iza se nazirala Medvednica slična nekom golemom praiskonskom humku sa svojim šumovitim kosama i malim oblacima koji su, gledajući ovako iz daljine, naoko doticali njezine vrhove. Sva ukupnost njegova bića pretvorila se u taj pogled usmjeren u daljine obasjane suncem, i on sam kao da je bio tamo i doticao krošnje drveća, krovove kuća i ono životno bilo svijeta koje za svakog izlaska sunca ponovo obnovi svoje snage i oživi to daleko ljudsko vrelo nebrojenih sudbina i života prije usnulih i omadijanih pod pokrovom noći i tame. A sada je jutarnje sunce sve to promijenilo, a i kap rose s bršljana koji se pleo po starom zidu kuće padne na njegov dlan. Ovlaži njome usne i cijelo njegovo biće tog trenu zadrhta i rastrese se prijašnjih dojmova. Artur osjeti taj zov iz dubina tla što je prodirao kroz zemlju i stabljiku biljke, hranio je i umivao nestrpljivo svakoga jutra čekajući Sunce i njegovo svjetlo, i taj sjaj koji život izmiče iz tame povezujući ga s kozmosom i svijetom vječnim i nepreglednim. Stajao je tako ukopan u vlastito korijenje istodobno opet prožet vizijom cijelog jednog života čiji su obzori nadahnjivali njegove misli i stremljenja, punili njegovo biće ljubavlju i srećom i težnjom da preraste okvire dosegnutih vidika i preda se novima, još daljima i još ljepšima no što su bili ovi prijašnji. Ako je ikada postojala ona mistična os koja je povezivala najdublje dno svijeta s njegovim vrhuncima, s palačom u kojoj stoluje Sunce i gdje se sve duše prije ili poslije dođu ogrrijati u njegovoj toplini, to je tog trenutka bio

sam Artur, a duboko predan istinskom obzoru svoga svijeta i vlastitoj nutрини, koja se sada i ovdje s njime miješala kao rijeka što protječe kroz stoljetne doline čineći svojim tokom čitav labirint meandara, vrtloga i zamki što se zajedno ipak puno bolje sagledavaju s vrhunaca, gdje su obzori bliski duši, nego iz nizine životnih prilika.

Mnogo godina poslije, vraćajući se s jednog svjetskog putovanja, Artur se ponovo zatekao na istome mjestu. Čarolija se pojavila kao sjećanje, kao pomisao na ono obilježje koje jednom stekneš i odonda ga zauvijek nosiš u životu, preplavivši ga sjetom i osjećajem povratka vlastitim izvorima i onome otkuda je potekao. I svi obzori života tako su za njega imali to jedinstveno ishodište, taj samo njemu znani pogled i doživljaj koji ga je uzdigao i nosio kroz vrijeme i snove u tu budućnost vlastitog izrastanja i lutanja. To je sjećanje ono posebno znamenje koje ga je uvijek vodilo do vlastitog doma, do onog zamišljenog prozora iz mladosti s kojega duša još uvijek promatra svijet, a i koju prošlost ili budućnost ne odnose na neko drugo mjesto, u neku drugu ulicu, na neki tuđi vidikovac. I sada, opet ovdje, Artur se ponovo uvjeri kako je još uvijek gospodar obzora, dapače, da taj, njemu tako drag i poseban, neće baš nikada i nikako izgubiti. I tada dođe noć.

II. Ključevi čitanja Arkadijskog brevijara

Abelard, Petar (1079 – 1142) Iako rođen u Bretagni, Abelard, kao jedan od prvi profesora i intelektualca rane renesanse, pripada pariškom krugu pisaca i pjesnika koji su se nazivali goliardima (najvjerojatnije po fran. gula, tj. gubica). Mnoge zbirke pjesama stavljaju se pod skupni naziv tog svojevrsnog kružoka pisaca – Carmina burana, što je ujedno i djelomična inspiracija kompozitoru Carlu Orffu za istoimene kantate. Abelard je aktualizirao problem univerzalija i pokrenuo skolastičku dogmu. Znamenita je njegova ljubav prema Heloisi i njihova prepiska, zbog koje su ga njezini rođaci kastrirali, pa su oboje ljubavnika završili razdvojeno, svako u svome samostanu.

Ahura Mazda – Indoeuropsko božanstvo sunca slavljeno na području drevnog Irana, a koje se spominje u Avestama i čija je liturgija objašnjena u "Jasni" – Knjizi sjaja. Kod Zoroastrijanaca on predstavlja boga stvoritelja koji se još nije sam do kraja stvorio ali je zato stvorio sve što postoji. Isti se pojam, odnosno ime, može tumačiti i kao "prostirka mudrosti". Ahura Mazda je bog 101 imena, pa se tako na perzijskom naziva Homuzd, kod Mongola on je božanstvo Qormusta Tengri, a kod budista smatra se Šakrom. Itd.

Amida Butsu (sanskrt. Amitabha), buda Amida ili buda Beskrajne svjetlosti koji obitava u Čistoj zemlji što je mahayan-ske legende smještaju na zapad.

Apeiron – Jedno od počela svijeta (arhe) u predsokratovskih mislilaca koji su izveli više teorija o biti svih stvari. Anaksimandar u 6. st. p. n. e. stvara kozmološku predodžbu o apeironu kao počelu koje je omogućilo da se iz primordijalnog

kaosa izdvoji i postane sve što jest. Apeiron se još smatra i eterom, božanskim i kozmičkim elementom koji je prisutan svuda i u svemu.

Argonauti Družba grčkih junaka predvođena Jazonom koji moraju obaviti zadatke koje im je zadao kralj Pelije iz tesalskog grada Jolka. Plovidba i pustolovine Argonauta bile su pune opasnosti pa svjedoče o jednom snažnom pustolovnom duhu u samom osvit Europe. Jazon, na kraju Argonautike, postane lualica koji umire u nesretnom slučaju havarije vlastite lađe na suhom, iste one što ga je prije nosila u neslućene opasnosti preko debela mora.

Argonautika Ili "Ep o Argonautima", koji je na osnovi narodnih predaja, legendi i priča napisao Apolonije Rodski (305-235. p. n. e.), upravitelj legendarne knjižnice u Aleksandriji. Osim već znamenitih motiva, kao što su zlatno runo i brod Argo, ovdje se susreće čitav niz mitopoetičkih sadržaja koji su bitno odredili putove književnosti i mašte sve do naših dana. Tu se prinose žrtve tajanstvenoj maloazijskoj božici Hekati, zaštitnici čaranja, spominje rijeka Ishtar, a koja teče kroz zemlju Skita sve od daleke Hiperboreje, ali i vječna rijeka Ocean, a koja se prostire oko čitavoga svijeta pa ga je upravo zato i moguće oploviti u istinskoj pustolovini.

Arijadna - Simbol misterija ljubavi koja je prenesena u Kozmos. Nakon što ju je Artemida pogodila strijelom da je riješi okova Dionizovih, bogovi je smjestiše kao zvijezdu u sazviježde Zmije, a Tezej ju je tako mogao vidjeti i voljeti na noćnome nebu. Inače, pomoću klupka niti Arijadna je omogućila Tezeju da izađe iz labirinta, nakon što je savladao Minotaura.

Fulkaneli daje dodatno tumačenje ovog pojma, pa kaže: "Glagol aryo (grč.) izražava dizanje jedne zvijezde koja izlazi iz mora: otuda je aryan, zvijezda koja izlazi iz mora, diže se. Aryan ili Arijana, jest dakle Orient s permutacijom vokala."

Artemida - v. Demetra.

Azra - Kulturni bend iz Zagreba koji se uzdigao početkom osamdesetih, nazvan je "Azra" po istoimenoj pjesmi njemačkog romantičkog pjesnika i novinara Heinricha Heinea (1797 - 1856):

Azra

*Kraj tanana šadrvana
Gdje žubori voda živa
Šetala se svakog dana,
Sultanova ćerka mila.*

*Svako večer jedno ropče
stajalo kraj šadrvana,
Kako vrijeme prolazilo;
Sve je bljeđe, bljeđe bilo.*

*Pitala ga jednog dana
Sultanova ćerka mila:
"Kazuj robe, odakle si,
iz plemena kojega si?"*

*"Ja se zovem El Muhamed
iz plemena starih Azra
Što za ljubav glavu gube
I umiru kada ljube."*

Bašča Nastaje u najranijim poljodjelskim kulturama, a neke od njih zauzimaju simbolički prostor svetog područja koje "čuvaju" idoli Velike Majke, božice koja nadgleda cikluse života i smrti. One su tako ne samo mjesto na kojem se stvara život već i element misterije nastanka tog života, najranija labirintska predodžba nužno povezana s kozmičkim i svjetskim prilikama, boginjama i opstankom zajednice. Mnoge kasnije čuvene bašče, perivoji i vrtovi tek su daleka mimikrija tog ranog kulta koji je vezao zemlju za nebo.

Bijeli starac (Cagan ubugun), popularno božanstvo u Mongoliji, centralnoj i istočnoj Aziji. Kod Tibetanaca poznat je kao Pehar, kod Kineza kao Shou Sin, a u Japanu Fukurokodzu ili Dzirodzin. Kraj Ulan Batora postoji istoimeno brdo, a Burjati ga nazivaju Burin-han, a moguće je da je kod Ojrata on predak Kalmika. On je šamanističko božanstvo određenih mjesta, šuma i polja, koje je zaštitnik stoke, prirode i plodnosti, te se često prikazuje okružen različitim životinjama. Među kanonima lamaizma postoji posebna sutra pod nazivom "Kađenje i darovanje Bijelome starcu". A.M. Podznjejev objavio je puni prijevod sutre iz biblioteke urginskih Hutuhta pod naslovom "Sutra o Cagan ubugunu".

Blizanac "Ja sam duša i njezin blizanac. Moja duša se pretvara u blizanca." Tako tvrdi za sebe Kecalkoatl, bog sunca kod Maja, kojega je po legendi rodila djevica Čimalman oplodena dahom najvišeg boga.

Bodhi (Pali, potpuno poznavanje tj. potpuna spoznaja). Riječ koja označava pročišćeno biće (odnosi se na tijelo i na svijest) koje je doseglo oslobođenje (mokshu). Poslije se

pojam tumači u theravada budizmu kao cilj svakog sljedbenika bude (brahmacarija), a u mahajani pretpostavlja doseganje pročišćena pogleda na svijet i čovjeka kao ostvarenje dharme (potpune istine odnosno prave prirode).

Bushido – Doslovno: Put ratnika. U doba vladavine Tokugava postaje općerašireni pojam koji se odnosi na moralno uzdizanje borilačkih vještina; discipline, tehnike, samoprijedora, odanosti i uzdignuća ponad smrti. Nakon Hagakure (1716) poprima tvrdokorniju verziju.

Christian Rosenkreuz – Mitska ličnost klasicističke mistične tradicije u Europi, ponajviše povezana s djelovanjem luteranskog propovjednika Johanna Valentina Andrea, a na čijoj su legendi zasnovana sva kasnija bratstva Ružinog križa, to jest Rozenkreuzeri. Andrea je u svojoj knjizi "Fama Fraternitatis" godine 1614. opisao kako je istina da postoji tajno bratstvo namjernika koje se sprema ostvariti ideale zapisane u knjigama pronađenim uz tajanstveni grob zagonetnog Rosenkreuza, a u kojima se opisuje vizija Raja, idealno mjesto zajamčenih vjerskih sloboda i ljudskih prava i u kojem svi vjeruju u vrhovno biće.

Činkon (jap. chinkonshai), ritual pomoću kojeg svećenik ili žrec umiruje duše pokojnika, a izvodi se plesom, sviranjem i recitiranjem. Potiče iz šintoističke tradicije, a ponekad se upotrebljava i za umirivanje duša predmeta ili prirodnih sila i pojava, najčešće ujesen i zimi.

Eros – Grčki bog ljubavi čije ime znači "požuda". Nazivan je još i "osloboditeljem" (eleutherios), a sin je Afrodite i Hefesta.

Pjesnikinja Sapfo opisuje ga kao okrutnog prema svojim "žrtvama", ali istovremeno kao prelijepog dječaka s krilima, lukom i strelicama s kojima može, ako njima nekog pogodi, u tome izazvati mahniti ljubavni žar.

Demetra Kći Reje i Krona, ustvari prastaro predheladsko božanstvo ratarstva u kojem Maria Gimbutas vidi rudimente neolitskog kulta Velike božice, odnosno njezina trojstva: Demetera Artemida - Hekata. Bježeći od Posejdona i njegove požude, ona se u Arkadiji sakrila među konje pa se potom često prikazivala s konjskom glavom. Što se tiče geneze tog višeslojnog i trojnog božanstva, tragovi vode do linearno označenih figurica iz vinčanske neolitske kulture. Kompleksni karakter Velike božice američki arheolog D. Griffen pronalazi u simboličnim svetim životinjama koje je tvore medvjedica i ptica. Princip božanstva zaogrnut je medvjedom maskom ne samo zato jer se vjerovalo kako Božica može uzimati oblike drugih bića, što je vjerojatno odraz ranijeg i možda još aktualnog animizma i dijakronične svete metempsihoze (seljenja duša). Medvjed odnosno medvjedica vjerojatno je simbolična predodžba prirode: rođenja i smrti, koja se sada nameće kao element koji simbolizira moć prirode, njezinu pojavnost ali i prolaznost (vraćanje istog), a što se uočava i iz kasnijeg grčkog mita o Artemidi u kojem božicu u liku medvjedice "ubija" brat jedne od malenih svećenica njezina kulta. Upravo zato u njezinom hramu u Brauronu u Mikenima malene djevojčice u dobi od pet do deset godina postaju svećenicama kulta Artemide. Poznate i kao arktoi (medvjedice), svojim plesovima i igrama oponašaju u procesijama "ubojstvo Božice" svete medvjedice, kako bi time štovale svevišnju žrtvu. To miješanje thieromorfnih i antropomorfnih osobina božanstva susre-

ćemo i u razvijenim religijama u kasnijim vremenima (Grčka, Egipat, Indija, Babilon...), što samo potvrđuje pradavno porijeklo kulta koji se transformirao u velikim civilizacijama shodno svim drugim značajnim društvenim i kulturnim promjenama. Značajno je kako je Artemidino svetište u Brauronu (ranije Vrauron) najstarije grčko svetište i nalazi se u Istočnoj Atici na lokalitetu drevnijeg neolitskog naselja. Pretpostavlja se da se štovanje Velike božice vršilo na tome mjestu i prije 2000. p. n. e, dakle u predheladičkom periodu. Grčke legende kažu da ga je osnovala Ifigenija, kćerka mikenskog kralja Agamemnona. Poslije pada Mikene svetkovine su prekinute, ali se Hram obnavlja u petom stoljeću prije Krista, kada je izgrađen i veličanstven prilazni plato i čuveni "Trijem medvjeda" kojim se ulazi u svetište. Artemida, kćerka Zeusa i božice Leto, sestra je blizanka Apolona. Ona je ujedno i lunarno božanstvo ali i božica proljeća, kada se u travnju odvija procesija u njezinu čast. Zaštitnica je nevinosti, simbol plodnosti i proljeća, a njezina uloga i legende o njoj bile su rasprostranjene cijelom drevnom Grčkom i šire te često obojene lokalnim koloritom i raznovrsnim pričama. Kao kultne životinje vezane uz Artemidu pojavljuju se još divlje prase i jelen, koji je bio sporan u njezinom angažmanu u Trojanskom ratu.

Dogen (1200 – 1253) Japanski plemić iz Kyota koji je sa 13 godina odabrao isposnički život i postao jedan od najvećih učitelja zen budizma. Godine 1223. postaje u Kini učenikom u sekti Soto, koja je prakticirala meditaciju u sjedećem položaju (zazen). Nakon što je doživio satori, vratio se u Japan i prenio učenje Sotoa. Napisao je više rasprava o zazenu i probuđenju koje je tim putem dostupno svima, bez obzira na

dob, spol ili društveni položaj. "Čista zemlja, to je naša zemlja viđena čistim pogledom i kadra da se voli takvom kakva jest." (Dogen)

Donji (zagrobni) svijet – Već prva pokapanja u doba protolika kada su pokojnici pokapani kao da sjede, ili umetani u kamene grobove s udlagom da ih zemlja ne pritišće, govore o tome da se prema mrtvima odnosilo kao prema "živim mrtvacima", a brojni rituali i običaji sahrane svjedoče pak o težnji da se od najranijeg doba kod preminulih održi privid života. U kasnijim kulturama stvoreni su čitavi podzemni svjetovi u koje odlaze preminuli ljudi, bogovi i demoni, a neki zapisi, kao što je "Egipatska knjiga mrtvih", osobit su putokaz o tomu.

Dostojevski, Fjodor Mihajlovič – Ruski pisac (1821 – 1881), koji je izgradio vlastitu poetiku snova u svojim romanima, često ističući dualizam dobra i zla kao imanentnih predodžbi koje određuju čovjeka i njegovu sudbinu. Nakon "lažnog smaknuća" 1849, ruske carske vlasti protjerale su ga u Sibir, od kuda se vraća u Petrograd 1860. godine i nastavlja pisati. Potom na neko vrijeme odlazi u Europu, druži se sa Bakunjinom, a poslije piše svoje velike i značajne romane "Zločin i kazna", "Zli duši", "Braću Karamazove" i druge.

Drina (lat. drinus) granična rijeka između Srbije i Bosne i Hercegovine duga 346 kilometara, a za stanovnike tih područja ima gotovo mitski karakter. Ovu pojavu tematizira Ivo Andrić u svom romanu "Na Drini ćuprija", a također napomenimo kako se i jedan jedinstveni leptir koji živi u Južnoj Aziji naziva istim imenom, tj. Drina donina.

Eshatologija (grčki: eshatos, posljednji i logos, zakon, nauk), mišljenje koje se bavi samom biti postojanja. U hinduističkim i budističkim učenjima ovaj pojam pretpostavlja niz reinkarnacija kojima je cilj da se uklope u samo biće i tako ga dovedu do onakvog poimanja istine kakvom više nije potrebno preporadanje kao osnovno svojstvo spoznajnog procesa. U zapadnoj tradiciji ovaj pojam je univerzalan u tom pogledu što se odnosi na cijeli svijet, njegovo stvaranje i Sudnji dan, a za čovjeka je vezan uz sakramente krštenja i pomasti prije smrti, posljednji sud i život vječni nakon smrti.

Eunuh Priča o Eunuhu prenesena je najvjerojatnije u kasnija doba iz kulta Velike Majke Kibebe i Atisa, mitskog frigijskog škopca koji je nježnik izgubio (posve simbolično) ispod stabla bora. Zsigurno je taj kult u vezi i sa starijim simbolima i obredima plodnosti, a u kršćanstvu svoje prve napomene stječe u razmišljanjima sv. Pavla o imanentnoj griješnosti tijela nasuprot transcendentne univerzalnosti duha. Shodno tome, Tertulijan ističe da se ejakulacijom gubi i dio duše, a Klement Aleksandrijski misli kako je lučenje sperme slično bolesnom napadu padavice. Jedna od prvih žrtava te nove razine grješnosti bila je neoplatoničarka Hipatija, za koju se smatralo kako je Platon u tijelu Afrodite, a bila je i jedna od prvih žena koja se bavila znanošću. Fanatici su je okrutno pogubili 415. godine u aleksandrijskoj crkvi Cezarionu, i njezino raskomadano tijelo bacili u vatru. Kasnija dogmatična vizija svete muževnosti, iako se Crkva načelno protivi kastraciji, u glavnom inkvizicijskom priručniku Malleus Maleficarum ističe kako su blaženi oni koji su sebi odstranili "đavolske organe".

Frula – Kultni muzički instrument pastira na Balkanu, povezan na kulturni i simbolički način s brojnim narodnim tradicijama i pučkim misterijama. Zanimljivo je kako je najstariji nalaz tog puhačkog instrumenta, tipičan za kasnije šamane i vračeve neolitskog i kasnijih doba, pronađen u pećini Divje babe u Sloveniji i pripada pećinskim ljudima neandertalcima. Ova pretpotopna frula napravljena je od kosti, ima dvije rupe za izmjenjivanje tonova, a procjenjuje se kako je stara između 42.000 i 82.000 godina.

Fudaraku (sanskrt, potalaka), u tradiciji mahyane planina ili otok, sveto mjesto na kojem stanuje bodisatva Avalokiteshvara (Kannon bosatsu). U Japanskoj tradiciji taj otok je smješten u vodama nedaleko poluotoka Kii, i bio je predmetom kulta brojnih redovnika koji su se ubijali utapanjima kako bi potom vječno živjeli na njegovim obalama.

Garuda (sanskrt. garuda, pali. garula) mistična ptica koja je u prethodno vrijeme shvaćana i kao "sunčana ptica" i otjelovljenje nebeskih sila, a kasnije postaje hinduističko i budističko božanstvo. Garuda kao pojam također označava u civilizaciji indijskog potkontinenta i astronomski pojam za sazviježđe Orla. Ptice su zasigurno jedan od najstarijih totemskih i religijskih simbola, kao i zmije, pa po V. N. Toporovu taj antagonizam između nebeskih i htonskih božanstava susrećemo već u spomenicima i ostavštini paleolita. To je očevidno i u starom indijskom mitu o borbi Garude sa zmijama, koji tematizira stalnu borbu nadzemnih i podzemnih sila, svjetla i tame. U tradiciji sjevernog budizma susrećemo lik božanstva Krishne-Garude koji ima odlike čovjeka i ptice, a u kljunu drži zmiju, dok mu je kruna od lotosovih listova ukrašena simbo-

lima Sunca i Mjeseca. Ta nebeska simbologija iz drevnih dana kod Mongola se naziva soenbo i povezana je s narodnom predajom po kojoj je tom narodu otac Mladi mjesec a majka Zlatno sunce, i stoga se nalazi i na zastavi te države. U Nepal i Tibetu isti se znak naziva swajabuhu, i uz kalež (avan) simbolički predstavlja prvobitnu kozmičku supstanciju (adibudu).

Genji Monogatari "Povijest Genjia" je knjiga dvorske dame Murasaki Shikibu iz 11. stoljeća, koja na više od dvije tisuće stranica opisuje život i pustolovine princa Genjija i njegovih nasljednika, kao fenomenalno svjedočanstvo o značenju civilizacije japanskog carstva.

Gordijski čvor Čvor koji je u gradu Gordiji u Frigiji uz rudo svojih kola zapetljao kralj Gordije. Legenda o tome kaže da će onaj koji ga raspetlja, zavladata Azijom. Aleksandar Makedonski pokušao ga je raspetljati, a kada nije uspio, izvadio je mač i prerezao čvor te postao vladarom Azije. Ovaj izraz koristi se za naizgled nerješiv problem koji se ipak ispravnom odlukom lako rješava.

Gospodar obzora Harakhate, tj. Horus obzora. Egipatski bog sunca Horus koji simbolizira rano sunce, a kasnije se stapa s božanstvom punog sunca Khepri, pa oni zajedno čine sjedinjeno božanstvo, Ra-Harakhate. Njihova snaga potječe od također sunčanog božanstva Atuma (Ukupnosti) koji vlada "svime što raste".

Hadis kudsî Prorokov sveti hadis o stvaranju svijeta doslovno kaže: "Bijah skriveno blago, poželjeh da budem spoznat, pa stvorih Svijet."

Hagakure "U sjenci lisnatih grana", zbirka od tisuću i tri stoline natuknica i zgodica koje je zapisao Tashiro Tsuramoto (1687 - 1748), na osnovi pripovijedanja samuraja Yamamota Tsunetoma (1659 - 1700). Ova razmišljanja daju tumačenje Bushida i objašnjavaju ratnikovu riješenost straha od smrti.

Heba (Hebat, Hepa, i Kheba), božica majka i božica Sunca i ljubavi koju su štovali Hurijsci u Jeruzalemu u predžidovskom periodu oko 2500. g. p. n. e. U kasnijim periodima također se javljaju njezini sljedbenici. Posebno u amarnskom periodu (oko 1300. g. p. n. e.) kada tim područjem vlada kralj Abdi Heba čije ime možemo prevesti i kao "Sluga Hebe", odnosno sluga Božice ljubavi.

Hijerogonija U mističnim predodžbama stvaranja Sunčeva sustava ovaj se pojam odnosi na poredak stvaranja koji je imanentan božanskom Logosu. Istovremeno, on se ogleda u dijalektici između Trojstva (fizičkog, mentalnog i astralnog) čovjeka i samog Logosa (tetraedar).

Hitobashira Ljudski stup odnosno temelj. Misli se na žrtvu danu moćnim dusima i božanstvima zemlje kako bi se izgradio neki most, nasip ili palača.

Honen (1133 - 1212) - Od svoje osme godine, iako samurajskog podrijetla, proučava učenje tendaija na planini Hiei, a potom 1175. godine osniva sektu Čiste zemlje koja se zasniva na vjeri i nadi da će se stalnim ponavljanjem Amidina imena vjernik na kraju preporoditi u Čistoj zemlji bez ikakvih dodatnih rituala, meditacija ili askeze. (v. Jodo)

Hsiang i ming - Konfucijeva nominalistička koncepcija spoznajne logike koja pretpostavlja da sve što ima oblik mora imati i ime. Nadograđuje je Mo Ti logičnim stupnjevanjem pojmova (ming) i ideja (hsiang) u 5. st. p. n. e.

Ida i pingala U jogi to su nervi kanali u čovjekovu tijelu koji povezuju mistične energetske čakre i omogućuju da kroz njega struji kozmička energija prana. Ida predstavlja ženski princip strujanja tih energija i s njom je povezana simbolika Mjeseca i rijeke Ganges, dok je pingala muški princip istog poretka, simboličko Sunce i rijeka Yamuna.

Imbe (imibe) Japanska kovanica. Imi znači tabu, a riječ ba porodicu odnosno korporaciju. Na japanskom dvoru od četvrtog do sedmog stoljeća jedna obitelj koja se bavila pitanjima vjerske čistoće šinta imala je prezime Imbe.

Indrabodi Najbogatiji kralj bez očiju i bez nasljednika koji je vladao u zemlji Urgyen, između Afganistana i Kašmira i kojem se pripisuju zasluge za inkarniranje Lopona Rimpoc-hea (Padma Sambhave) u tom svijetu.

Inga Imanentni zakon uzroka i posljedice omiljen u budizmu. Svaki postupak, pa čak i misao ima svoje posljedice, pravednu naknadu, bilo dobru ili lošu, koja će neminovno uslijediti za svako biće.

Inicijacija Ritual kojim se učenik uvodi u neko tajno znanje ili praksu. U tim obredima, na simboličan način umire "staro" tijelo i duh upućenika da bi se izgradilo novo, koje će biti sposobno nadići kotač stalnog rađanja i umiranja, odno-

sno, zadobiti svetost što ga od tada dijeli od profanog svijeta. "Ja sam svojim učenicima pokazao načine kako da polazeći od ovog tijela stvore jedno drugačije tijelo", kaže sam Gautama Buda (v. Maddhima nikaya II.).

Ippen Shonin (1239-1289) Pobornik sekte Tendai koji se potom posvetio učenju Čiste zemlje, te kao putujući propovjednik prakticira pjevani i plesni nembutsu. Umro je u ekstazi, a posljednje riječi bile su mu: "Ne želim nikakve pogrebne obrede, moje tijelo darujte divljim zvijerima."

Istinita riječ vidi; Shingon.

Izanagi Bog koji se pojavljuje u osvitlu stvaranja svijeta zajedno sa svojom sestrom i suprugom Izanami, a što je opisano u Kojikijima (712.). Izanami, budući da je na svijet donijela tajnu vatre, umire, a Izanagi silazi u podzemni svijet da je pronade. Kada ugleda leš, Izanagi se uplaši i pobjegne iz podzemnog svijeta te prolazi obred čistoće (ritualnog pranja).

Jasna Poljana Mjesto u pokrajini Tula, Rusija, gdje je 9. rujna 1828. rođen romanopisac i kršćanski anarhist Lav Nikolajevič Tolstoj.

Jodo Pojam koji znači "Čista zemlja" u svetim knjigama mahajanske budističke tradicije. Pretpostavlja postojani svijet u kojem je sve savršeno, mjesto gdje žive bude i bodisatve i gdje se odlaze preporoditi oni kojima je na samrti na usnama bilo Amidino ime. Mitska zemlja koju je stvorio Amida kako bi u njoj obitali svi koji su ga iskreno zazivali tijekom života.

Jordan (heb, nehar hayarden, tj. čvor). Biblijska sveta rijeka koja teče dužinom 320 kilometara Arapskim poluotokom od Jordana preko Palestine do Izraela i svojim tokom, između ostalog spaja Galilejsko jezero s Mrtvim morem. Predstavlja mjesto hodočašća jer je u njoj Ivan Krstitelj krstio Isusa, a uzvodno njezinim tokom može se možda ponekad stići do mjesta koje Knjiga postanka (13.10.) naziva "Božjim vrtovima".

Jusuji ojo "Smrt utapanjem". U jednom dijelu japanske budističke tradicije vjeruje se kako smrt utapanjem gotovo automatski vodi u ponovno rođenje u Čistoj zemlji. Osnova ovog vjerovanja objašnjena je u raspravi o Amidinoj milosti bonze Genshina "Ojo yoshu" ("Osnovna načela napuštanja života").

Kaidan (jap. složenica od riječi kai onostrano, tajnovito, i dan, pripovijetka). U japanskoj književnosti ovaj pojam odnosi se na fantastične priče (često horore) o drugim svjetovima, utvarama i tajnim moćima. Pojavljuju se u periodu edo kao oblik narodnih priča, ali brzo ulaze u književnost. Prva zbirka kaidana jest Tonoigusa, zvana još i Otogi Monogatari, napisao ju je Ogito Ansei 1660. godine. Uz ove priče vezana je i društvena igra popularna među samurajima toga doba, poznata pod nazivom hyakumonogatari kaidankai, koja se sastojala od niza simboličkih i obrednih evokacija duhova i nadnaravnih bića, a služila je kao svojevrsni test hrabrosti među ratnicima.

Kako dolje, tako gore Paradigma svete povijesti koju pronalazimo u brojnim učenjima i tradicijama svetog, po kojoj

"doljnji svijet" u svemu oponaša život uzvišenog i svetog "gornjeg svijeta", pa se zato "doljnji život" i može tumačiti poznavanjem sveze povijesti čovjeka i boga.

Kami Šintoistički pojam koji se odnosi na bogove, duhove ili sile koji vladaju prirodnim i društvenim svijetom, i koji su predmet različitih kultova i obreda (kineski shin).

Kannon "Onaj koji čuje naše pozive", japanska inačica budističkog božanstva čudotvorne pomoći, ujedno bodisatva iz Lotosove sutre, to jest Avalokiteshvara. Pretpostavlja se kako on utjelovljuje pojam uslužne samilosti i često se brka s kultom bude Amide čiji je pomoćnik.

Kliment Aleksandrijski (u. 217.), rodom je iz Atene, a oko godine 190. izabran je za voditelja aleksandrijske katihumenske škole. Predstavlja kršćanstvo kao istinsku gnozu, a filozofiju pretpostavlja kao pripremu za razumijevanje Svetog pisma nasuprot Tertulijanu koji u njoj vidi "majku svih hereza".

Kojiki Japanska "Kronika drevnih djela" pisana kineskim pismom i dovršena 712. godine u kojoj se nalaze mitovi o stvaranju svijeta, legende i rodoslovi vladarske obitelji.

Kundalini (ili u nekim tekstovima Čandalī) božica (Shakti, Ishvari, Arundhati), odnosno mistična energija koja se u jogičkim tekstovima opisuje kao "ženka zmije" a počiva u središtu tijela svakog bića. Njezinim buđenjem i putem kroz čakre na tijelu, što je u tantričkim školama često praksa seksualne prirode, jogi stječe izbavljenje (mukti).

Labirint Građevina iz antičkog doba koja je mitskom dimenzijom svoje prirode utjecala na sva kasnija razdoblja ljudske duhovnosti. Istodobno, simbolika labirinta svjedoči o aktualnosti tajne, daje smisao inicijaciji i predstavlja bitnu ikonografiju brojnih mističnih tradicija i učenja. Najstariji labirint predstavlja palaču u kojoj su pokapani faraoni egipatske XII. dinastije u gradu Havari u sklopu kojega je bio izgrađeno i veliko umjetno jezero (Moeris). Tako labirint ustvari postaje znak za uzvišenu kuću, odnosno palaču. Demitologizacijom labirinta ulazimo u prostor jezika kao instrumenta traženja istine i priče kao tajne, pa tako sada misterijom riječi pokušavamo razriješiti tajnu misterije samoga bića. Spomenimo da je godine 1902. Arthur Evans otkrio onaj najpoznatiji labirint u Knososu, te je nazvan Absolum, a slično tome, riječju Apsolutno, alkemičari nazivaju kamen mudrosti.

Lada nošena vjetrom Priča u pedeset prvom poglavlju Genji Monogatarija. U njoj se priča o neuspjelom samoubojstvu djevojke Ukifune koja je bila klasični obrazac ženskih vrlina. Ne želeći da zbog nje i naklonosti prema njoj dođe do sukoba između dva princa, Ukifune se odlučuje počiniti samoubojstvo: "Ma što učinila, uz koju god stranu stala, sumnje nema da bi se dogodilo nešto ružno. Jedino moj nestanak može donijeti mir. U prošlosti ima već dovoljno primjera djevojaka koje su se bacale u vodu samo zato što im dva muškarca iskazuju podjednaku naklonost. Kako bih mogla žaliti da uništim ovaj život kada će mi on donijeti žalost i brige..." Tako se ona, morena tim brigama, za jedne oluje uputila prema rijeci ne bi li se u nju bacila i dokončala patnju i nedoumice, međutim, lutajući duh jednog pokojnog redovnika

egzorcista opsjedne Ukifune na tom putu prema smrti. Tu se u priči pojavljuje bonzo Kannon koji odluči nagraditi Ukifune zbog njezine ispravne samopožrtvovnosti, pa je premješta čarolijom u jednu daleku palaču gdje je idućega jutra pronalaze monasi. Oni istjeruju zlog duha iz Ukifune i odvođe je u svoj manastir. Tamo njezina ljepota opet dovodi u kušnju jednog časnika koji onuda slučajno prolazi, no Ukifune svjesna svoje situacije, odreže dugu kosu i zaredi se kako bi izbjegla ponavljanje vlastita žrtvovanja.

Legenda o danu zaljubljenih Kineska legenda opisuje kozmološku prirodu vječne ljubavi. Ona priča kako je jednom davno živio neki pastir Niulang, a na nebu ga je predstavljala zvijezda Altair. Jednom prilikom kod nekog gorskog jezera ugleda sedam božanskih sestrica kako se kupaju, pa im sakrije odjeću kako bi ih vidio gole i uživao u njihovoj ljepoti. Kada su božice vidjele da im nema odjeće, odluče da najmlađa među njima, Zhinu (Vega), izađe iz vode i nađe gdje im je odjeća. No, kako ju je pastir Niulang sada vidio голу, po običajima toga doba, ona mu je morala postati suprugom. Iako im je brak bio sretan, Zhinuina majka, božica neba, strašno se razljutila kada je saznala da se njezinom kćeri oženio običan smrtnik. U svom bijesu ona ih razdvoji rijekom na nebu (Mliječna staza) i time osudi na vječnu samoću. Zhinu sada na nebu plete vječnu mrežu, a Niulang je promatra iz daljine i čezne za njom brinući o njihovo dvoje djece (zvijezde Beta i Gama Aquilea). Ptice zemaljske koje su i stanovnici neba, kada su saznale za prirodu ove tužne i naprasito prekinute ljubavi, odlučile su da jedanput godišnje polete tako visoko i naprave most kako bi ove dvije zaljubljene duše barem tada bile zajedno.

Leptir i svijeća Popularna sufijska pjesnička alegorija koja se pojavljuje krajem prvog tisućljeća i koja tumači da isto kao što leptir privučen svjetlošću svijeće sagorijeva, tako i čovjek privučen svjetlošću istine sagorijeva svoje tijelo kako bi se stopio s božanstvom (monistička verzija).

Li Tai Pe (701. - 762.) Jedan od najslavnijih kineskih pjesnika koji nosi porodično ime Li, ali i Tai Pei, što znači Velika Svjetlost, a koji je dobio po jednoj sjajnoj zvijezdi koja je opčarala njegovu majku još u doba prije njegova rođenja. Od mladosti pustolovna duha, putuje i piše pjesme koje ga zarana učine poznatim pjesnikom. Godine 744. ulazi u važnu Akademiju Han Lin ali kasnije pada u carsku nemilost, pa je 758. osuđen na smrt. Kazna mu je zamijenjena progonstvom, ali nakon godine dana bijaše pomilovan. Umro je 762. u gradu Tang Tu. Godine 759. car Kien Lung objavio je njegove pjesme u 36 knjiga i tako ta fantastična djela sačuvao za buduća pokoljenja.

Logogram Rani oblik simbolične "pismenosti" koji obiluje porukama za koje možemo pretpostaviti da su vezane uz sam centralni kult neolitskih vjerovanja - "misterij stvaranja", dakle, u onu vječnu tajnu koja je oduvijek vezana uz ideju plodnosti, cikličkog kretanja prirode i kozmosa, a predstavljena je čak i nebeskim tijelima (npr. vučedolski kalendar, lunarni ili solarni karakteri ranih kultova, personificiranje zvijezda kao božanskih i nadnaravnih simbola). Moć kreativizma neolitskog čovjeka neosporivo je vezana uz primjenu gline odnosno proizvodnju keramike. Koliko god da je poljodjeljski način života u tom razdoblju uzdigao ljudsku zajednicu od ovisnosti o lovu i seljenju za plijenom uzduž i

poprijeko stare Europe, uporaba keramike omogućila je znatno jednostavniji i brži način rješavanja brojnih praktičnih stvari. Glina i lončarstvo predstavljaju se kao plastika neolitskih kultura i temeljito nadopunjuju društvenu i proizvodnu sliku tadašnjeg svijeta. Osim toga, glina kao materijal znatno lakše oblikovan od kamena, omogućio je ne samo nove uporabne predmete već i nove načine izražavanja duhovnih sadržaja ondašnjih zajednica i čovjeka kao pojedinca. To se očituje već u samoj plastičnoj formi gline i ponuđenim grafizmima. Nije na odmet domisliti kako se u tijeku procesa izrade glinenih predmeta čovjek najvjerojatnije identificirao sa samim demijurgom, stvarateljem, te je izrada kulturnih figurica ne tek djelo majstora ili žreca već i izraz svetog i božanskog. Na taj način i te su figurice same po sebi magijske i svete, a njima se pridaju sva moguća duhovna obilježja karakteristična i za kult plodnosti i Veliku božicu. Simbolički, ti "zapisi" predstavljaju i svjedočanstvo o viđenju "velikog mitskog vremena" (vječne drame) sjedinjene u to doba sa životom svakog pojedinca i u sebi sjedinjuju ne samo kozmološko-antropološke i thieromorfne atribute već upućuju i na snažan i kompleksan kult misterija vegetacije i cikličkih promjena u prirodi i svijetu. Doduše, novija istraživanja neandertalske kulture u Krapini pokazuju da su i ovi davni praljudi koristili simboličko označavanje na kamenu, vjerojatno zbog istih ili sličnih kulturnih i simboličkih ili ritualnih motiva.

Ma'at Ili Mayet, odnosno Muh-ath, drevno egipatsko božanstvo pravde i morala otjelovljeno u ženskom božanstvu koje u jednoj ruci drži mistički štap a u drugoj ankh. Ona je ženska varijanta boga Totha, a u svojoj knjizi "Logika" opisuje ju Platon.

Mahavariocana sutra - "Velika knjiga istinite riječi" koju je kineski predstojnik Hrama plavog zmaja, budistički učitelj Huiguoa, oko 800. godine preveo na kineski jezik, a u Japan ju je prenio bonzo Kuaki. Tamo ona postaje temeljno djelo mistične i ezoterične tradicije tantričkog budizma Shingon Mikkyo (Tajno učenje mantre).

Makoto (jap. iskrenost). Pojam koji se odnosi na čistoću srca potkrepljenu djelima i ponašanjem. Sličan pojam čini osnovnu vrlinu i kod Konfucija, a u Japanu je ugrađen u ratnički kodeks Bushido.

Mandala (sanskrt. krug). Mistični dijagram nacrtan na platnu ili svili, koji svoje korijenje ima u ranim megalitskim i graditeljskim kulturama nalik na labirint koji tako može biti shvaćen i kao mandala. Kroz razvoj mandala, od onih prvih u kojima su korišteni tek kamenčići i stupe, pa nadalje, možemo pratiti razvoj ideje o osmišljavanju kozmosa i svijeta kojem je u središtu univerzalna tajna (Purusha, Vishnu, Minotaur ili kasnije neki od Buda). Kod mnogih ezoteričnih budističkih škola mandala je oblik imitiranja ili življenja kozmičkih čakri i energija, osnovni element tjelesne i duhovne meditacije i simbol emanacije svevišnjeg. Mandale rađene u pijesku simboliziraju također i prolaznost svijeta, oponašaju tok svjetskih voda, i pretpostavljaju da postoji ono sveto središte (npr. Arkadija) koje, kad je jednom pronađeno, ostaje jedino vječno i konačno. Nebeski dijagram mandale pak, svoje moguće izvorište ima i u pretpotopnim metalnim građevinama na Tibetu koje su, po svoj prilici, prvobitno bile namijenjene misterijskim obredima i promatranju Neba. Tako se mandala kao područje gdje žive bogovi naziva kod

Mongola i hoto mandala, odnosno naglašava se da se radi o nečemu što je hoto tj. grad, i predstavlja obavezni atribut svake inicijacije u više sfere.

Matsya avatar Po hinduističkim vjerovanjima to je prvi od deset avatara, (Dashaavatara) boga Vishnua, kakvim se on upriličava u doba Sata yuge, odnosno u Zlatno doba čovječanstva, prije nešto manje od milijun godina. Vishnu je prvi od svetog trojstva hinduističkih bogova ranog panteona, kako ga slave vedske himne: Vishnu, Brahma i Šiva.

Miko Djevojke ili žene šamani koje su u obrednoj praksi shinta, u mističnome transu mogle su općiti s kamijima (duhovima pokojnika, prirode ili stvari), i izvoditi kultne plesove (kagura).

Muga Pojam koji odgovara sanskrtskom anatmanu, ne-ja, ne-biće, dakle, nijekanje neizmjerljivog i trajnog jastva. Isto tako, kao praksa oslobođanja od svakog oblika egoizma smatra se i vrlinom nad vrlinama.

Nazaret Grad na sjeveru Izraela u kojem je Isus po predaji proveo najraniju mladost i koji je onda imao oko tisuću duša. Konvencionalno, smatra se kako se zbog toga Isus naziva Nazarećaninom. Zanimljivo je kako podrijetlo imena Nazareta po Euzebiju potječe od riječi netser koja znači „klijanje“. Istodobno, apokrifno "Evangelje po Filipu" navodi riječ Nazara odnosno „istina“. Drugi izvori pak navode kako je simbol sekte Nazarenaca bila riba, to jest "nazorei". Na arapskom jeziku nazarani su male ribe pa bi slijedom toga Isus Nazarećanin barem tim putem bio povezan s tom zagonetnom zajednicom i simbolikom.

Nedvojtvo Iako se ono može označiti i kao monizam, radi se o problemu supstancijalne jednakosti između svijeta i njegova tvorca koji ima brojne varijante. Napomenimo kako je sufijsko učenje o "jedinosti bića" (vahdat al-vudžud) ustvari povezano s vedantinskim pojmom advaita koji označava nedvojtvo.

Nembutsu Obredno prizivanje Amide (Bude) koje su u Japan u devetom stoljeću prenijeli pobornici sekte Tendai. Kasnije je bonzo Honen ustvrdio kako je čak obično izgovaranje «poštovanja Amidi», dovoljno da se poklonik ponovo rodi u Čistoj zemlji.

Nepomično središte Pojam koji se u budizmu simbolizira smrću samog Gautame koja nije imala nikakav žrtveni ili ritualni karakter. Naime, Buda je postigao stanje u kojem je, da je želio, mogao živjeti i milijune godina. Međutim, kako je on ostvario svoj životni cilj, odlučuje se umrijeti, te kaže učenicima: "Sve što postoji osuđeno je da na kraju ne postoji. Dakle, budite pažljivi i budni." Potom ulazi u stanje usredotočenosti i snagom vlastita uma gasi vlastito postojanje. Njegovo tijelo nasljednici potom predaju plamenu kako bi izbjeglo iduća rođenja.

Neretva Rijeka koja svojom dužinom od 225 kilometara teče iz Bosne preko Hercegovine do Jadranskog mora. Prastara prometnica koja je s obale vodila u srce Balkana i bila most za brojne kulturne i civilizacijske utjecaje na tome prostoru. Stari most na Neretvi u Mostaru srušen je 1993. godine, ali je obnovljen i pripada svjetskoj kulturnoj baštini.

Ognjište U simboličkom smislu predstavlja centar kozmosa i svojevrsno kućno sunce. Istodobno, ono je temelj doma zato jer svjedoči o moći gospodara vatre, dakle, o tajni otetoj od bogova i višnjih sila, koja je sada u funkciji obitelji, potrebne topline i pripravljanja hrane. Istodobno, ognjište simbolički korespondira i s alkemijskim atributima kao što je alkemijska peć koja je nužna za pripravu eliksira života.

Okusama U prijevodu "osoba unutrašnjosti", ustvari izraz koji se koristi za pojam supruge.

Ototačibana Legenda koja tematizira žrtvu i samoubojstvo prisutno od ranog doba u japanskoj tradiciji. "U prinčevoj se pratnji na brodu nalazila jedna žena koju su nazivali princezom Ototačibanom. Bijaše ona kći gospodara Oshijame iz klana Hosumija. Ona se obrati princu riječima: - Digao se vjetar, valovi su se razbješnjeli. Vaša lađa tek što nije potonula. Sve je to djelo boga mora. Molim vas dopustite da vaša prosta sluškinja uđe u more kao otkupiteljica za velebni život vaše Visosti. - Tek što je završila sa svojim riječima, Ototačibana uroni u valove, bura sa smjesta stižala i lađa je sretno stigla do druge obale."

Pancho Villa, Francisco Meksički revolucionar (1877. - 1923.), rođen kao seljačko dijete u mjestu Rio Grande pod imenom Doroteo Arango. Nakon izbijanja revolucije protiv diktatora Porfirija Diaza 1910, organizira vlastitu partizansku vojsku i pomaže vođama pobunjenika Franciscu Maderi i Emilijanu Zapati Salazaru. Poslije se sukobljava s generalom Victorianom Huertom i bježi u SAD. Potom se vratio i poveo novu revoluciju koja je zahtijevala potpunu preraspodjelu

poljoprivrednog zemljišta. Ubijen je iz zasjede 1923. godine.

Prenošenje svjetiljke Simbolizira tradiciju Bodhidarme koji je po legendi donio budizam iz Indije u Kinu. Ovaj pojam tako govori kako se radi o prijenosu duhovnog znanja koji je posebne vrste i zbiva se bez svetih knjiga i nezavisno od riječi ili slova. Prijenos kojeg simbolizira prosvjetljujuća svjetiljka usmjeren je izravno na ljudski duh i upućuje na svijest o svojoj pravoj prirodi i doživljavanju Budnosti.

Psiha - Duša koja je kod starih Grka predstavljana djevojkom koja je svojom ljepotom izazvala zavist božice Afrodite. Da bi je kaznila, ona nagovara svog sina Erosa da je pomoću svojih moći natjera da se zaljubi u neku rugobu. Međutim, nakon što ju je vidio, Eros se sam zaljubljuje i oni se počinju vidati svake noći uz uvjet da mu Psiha nikada ne smije vidjeti lice. Jedne noći ona prekrši obećanje, upali svijeću i pogleda ga. Eros je napušta, ali ga zaljubljena Psiha posvuda traži. Eros na kraju od Zeusa dobije dar besmrtnosti za Psihu. Njihova kći dobila je ime: Naslada.

Radnička udruženja Simbolički izvor ovih inicijastičkih grupacija koje su svoju kulminaciju doživjele u brojnim političkim previranjima XX. vijeka, predstavlja udruženje Le Compagnonnage, red osnovan navodno još u doba izgradnje Solomonova hrama. Njegova dijakronična aktualnost povezana je, dakako, s misterijom koju nosi u središtu svoga kulta, i promoviranjem kasnije univerzalnog okultnog četvorstva: znati, htjeti, smjeti i šutjeti.

Ratri Još i Ratradevi. Indijsko božanstvo neba koje se po-

javljuje u Vedama i predstavlja božicu noći. Njezina sestra je Ushina (Ushas), božica zore.

Rudra Etimološki ova riječ može se prevesti kao "Crveni", on predstavlja Rg-vedsko božanstvo koje je kasnije tumačeno kao "ranija inkarnacija Shive", a štovali su ga prvi pustinjaci Aranyaci koji se pojavljuju u postvedskom razdoblju. Rudra je bog groma, oluje i vjetera, te moguće i lova jer se pojavljuje s lukom i strijelom, istovremeno on je i božanstvo krava, ovaca i konja, a često se pojavljuje i u zvjerskom obličju. U kasnijem periodu, posebno na Tibetu, Rudra se odnosi na biće ili bića koja imaju demonska obilježja. Zanimljivo je da, kao osnivač taoizma, Lao Tse (oko 640 g. p. n. e.) za putovanja Tibetom dolazi u kontakt s mnogim indijskim i šamanističkim simbolima i predodžbama, pa i sa mitom o Rudrama.

Rumi, Dželaludin Sufijski mistik i čuveni pjesnik rođen 1207. godine u Afganistanu, u mjestu Balkhu. Nazvan je i Mevlana, što na farskom znači "naš vodič". Pred mongolskim hordama izbjegao je u Anadoliju, u njezin središnji dio to jest Rum, pa zbog toga dobija i ime Rumi. U istoj pokrajini u gradu Konya umro je godine 1273. Pripadnici bratstva Mevlavija (derviši koji se okreću) utemeljenog na mistici ovog pjesnika poslije su se proširili širom Otomanskog carstva, a dosta rano svoje tekije osnivaju u Plovdivu, Saloniki, Skoplju, Beogradu, Pečuhu i Sarajevu. Njihov utjecaj na duhovni život Balkana bio je značajan, a to se može vidjeti po značajnim literatima sultanata s ovih područja, kao što su to Habiba Dede (1643), Fevzi Mostarac (1707) i Fadil paša Šeferović (1882). Mevelevihane su raspuštene nakon zatvaranja središta u Konyai, a po naredbi Kemala Atatürka.

Samoubojstvo udovice Susreće se u raznim kulturama, često kao izraz "duboke ljubavi". U Kini je taj ritual smatran vrijednim svake pohvale, a u čast samoubojstva udovice koja s mužem odlazi u zajedničku grobnicu, a često su podizani slavoluci i drugi spomenici. U Indiji žrtvovanje udovica obuhvaćeno je pojmom "sati", u doslovnom prijevodu "vjerna žena".

Savitar Rg-vedsko rano božanstvo Sunca (za podneva postaje Vishnu), koji je ujedno i bog rasta odnosno stvaranja, a kao i sva nebeska božanstva (deve), djeluje u skladu s vječnom kozmičkom silom koja je mjera svijeta i kozmosa, rtom (logosom).

Sendatsu Doslovno "vodič". Ponajprije se ovaj pojam odnosi na titulu koju zadobiva onaj u hijerarhiji asketa jama-bushija koji može nadgledati praksu trpljenja i izdržljivosti (shugendo).

Shikido ogami Djelo Fudijomto Kizana (1626–1704) iz godine 1678. koje se prevodi pod naslovom "Veliko ogledalo puta ljubavi", a raspravlja o zakonima o raznovrsnim zalozima (shinju) koje ljubavnici daju jedni drugima.

Shingon Budistička sekta iz devetog stoljeća koju je nakon povratka iz Kine osnovao Kukaj (774-835). Njezino ime Shingon doslovno se može prevesti kao "istinita riječ" odnosno mantra. Ovo složeno ezoterično budističko učenje svoju obrednu praksu zasniva na nizu ceremonija s mantrama, mudrama, mandalama, te na askezi i meditaciji, učenjima koja su u Kinu došla iz Indije a potom i do Japana.

Shiniju U prijevodu "dno srca", zalag koji se odnosi na dvije stvari: prvo je shvaćanje povezano sa svakim objašnjenjem ili činom koje ide k tome da spozna i prikaže istinitost osjećanja, a drugo se odnosi na ritualno samoubojstvo potaknuto ljubavnom strašću. Ovaj izraz svoj vrhunac dostiže u književnosti 18. stoljeća, gdje se naziva još i joshi, to jest, smrt iz strasti.

Shinran (1173–1263) Učenik majstora Honena (1133-1212) i osnivač sekte Jodo shinshu (Istinska sekta Čiste zemlje). Od godine 1207. bio je u progonstvu u Kantonu, no kasnije se vratio u Kyoto. Njegova doktrina naučava o vjerskom spasenju i ponovnom rođenju u "čistoj zemlji" (ovdje i sada) milošću samoga Amide, onako, kako je to sadržano u njegovu prvome zavjetu.

Shinto Doslovno, "Put bogova". Japanska animistička religija ispunjena bezbrojnim kultovima prirodnih sila i drugih predmeta. Poslije prožima i brojne budističke prakse i motive.

Shoen okagami Doslovno "Veliko ogledalo naslada", književno djelo pisca Ihara Saikakua iz godine 1684., napisano kao nastavak djela Koshoku Ichidai Otokoua "Život jednog poklonika ljubavi", nastalog 1682. godine.

Smak Svijeta Kultna knjiga Dragoša Kalajića koja se odnosi na fenomene koje je opisao Rene Genon u svome djelu "Mračno doba". Radi se o cikličkom kretanju povijesti u kojem se smjenjuju yuge, «doba», od onog zlatnog iliti primordijalnog pa do željeznog ili kali-yugeu, a kojoj mi živimo. Genon kaže:

"Tako stvarno mogu postojati 'krajevi svijeta', jer postoje ciklusi različitih trajanja, sadržani na poseban način jedni u drugima, a da se isti pojam analogno tome može primijeniti na sve stupnjeve i sve nivoe tih ciklusa."

Smrt Po tumačenju učitelja Dogena, "smrt je ništavilo koje ne postoji".

Soto shu Japanska zen sekta koju je osnovao na povratku iz Kine učeni svećenik Dogen 1227. godine. Ovo zen učenje, zajedno s učenjem Rinzai, predstavlja središnju zen tradiciju u Japanu, iako za razliku od Rinzaija ne pridaje preveliku pažnju koanu u meditaciji već se više orijentira meditaciji bez misli (mokusho-zen).

Stupa (pali, na sanskrtu dagoba, «humak»), budistički monument prvotno građen od blata i gline u obliku brda ili humka, a kasnije i od kamena, te na kraju kao prava građevina. Po predaji, Budino tijelo spaljeno je nakon njegova "odlaska" u polju kojeg je omeđivalo osam stupa. Stupa simbolički predstavlja Budino tijelo u meditaciji, a isto tako simbol je i pet elemenata: zraka, vode, zemlje, vatre i etera. Nalazimo ih posvuda po Istočnoj Aziji, a pronađene su i na zapadu.

Sun Tzu (Može i Sun Wu). Kineski vojskovođa i pisac znamenitog djela o vojnoj strategiji i doktrinama "Umijeće ratovanja", koji je, po svojoj prilici, živio u petom stoljeću prije naše ere, i za kojeg se misli kako je potomak utemeljitelja kineske kraljevine Wu, Sun Quana. Njegovu biografiju donosi povjesničar Sima Quian (2. st. pr. n. e.), no unatoč tome ima

i razmišljanja koja idu za time da je on mitska ličnost i da je knjiga "Umijeće ratovanja" djelo nekolicine filozofa i mudraca iz tih davnih dana. Godine 1972. u grobnici nedaleko od mjesta Linyi pronađeni su dijelovi knjige "Umijeće ratovanja" ugravirani u bambusovo drvo, i time otvorili mogućnost spekulacijama kako je ovo djelo nastalo tek negdje u 2. stoljeću p. n. e.

Sura - "Surah", sūrah, plural "Suar", arapski termin koji se u književnom pogledu odnosi na nešto (znak ili natpis) prikazano na ogradi ili zidu. Utjerati, urediti, dovesti u red. Istim terminom nazvana su poglavlja Kurana koje se dijele na medinske i mekanske sure.

Sveti Jeruzalem Nebeski princip kojemu je grad Jeruzalem sa Svetim grobom kao svjedočanstvom Uskrsnuća tek zemaljska inačica, ali i putokaz krajnjeg posvećenja. Evoluiranje te ideje snažnije susrećemo u posebnim labirintskim misterijama tijekom srednjega vijeka koje se nameću pod opsežnim motivom: "Put u Jeruzalem", bilo da se radi o stvarnom hodočašću ili da je riječ o pjesničkim i književnim izričajima. Jeruzalem postaje cilj, svojevrsna "božja postaja" u koju poradi spasenja duše i vlastita samootkrovenja nastoje doći mnogi, istodobno, to je grad za koji se vodi Sveti rat, mjesto inicijacijskog značenja već otprije označeno simbolom hrama (palače, labirinta) onog Solomonovog. Sve te značajke poslije se još reflektiraju u ljubavnoj trubadurskoj književnosti o traženju Svetog grala. Refleksije tog mita nalazimo i u arhitekturi. Tako primjerice pišući znamenitu "Povijest katedrale u Poitiersu", dakle one u gradu u koji je svojedobno bio izgnan papa Klement V., opat Auber kaže; "Ovaj labirint, koji još nosi

naziv dedale, meandre, ili put za Jeruzalem, u obliku mramornih ploča utisnutih u pod, predstavljao je u sredini glavne crkvene lađe nisku kompliciranih zaokreta odnosno prividno simetričnih prolaza. Ipak, oni su toliko isprepleteni kombinacijama linija da, ako se jednom uputite njima, izlaz nalazite samo ako prinudno nastavite put ili ako se vratite natrag."

Svetkovina lanterni Tradicionalno kinesko slavlje buđenja proljeća koje traje petnaest dana prvog mjeseca lunarnog kalendara. Započinje Novom godinom a završava upravo svetkovinom lanterni, što je istodobno i kineski dan zaljubljenih, kada djevojke zapisuju svoja imena na mandarinama koje bacaju u rijeku kako bi ih "ulovili" oni koje one sanjaju. U Japanu postoji inačica ovog praznika po solarnom kalendaru, a naziva se Tanabata.

Tachiyaku glavna uloga u tradiciji kibuki teatra. To je muška uloga koja je uvijek puna energije koju izražava i u dobru i u zlu. Njegova suprotnost je druga uloga, odnosno naimiame, koja je manje energična, a više nježnija i čeznutljivija.

Taden Metafora iz budističke književnosti koja doslovno glasi "polje cinobera" (polje crvena cvijeća, makova), a odnosi se na dio tijela ispod pupka u kojemu je smještena jedna od ezoteričnih točaka tijela (hare), istovjetna s pojmom "alkemijske peći" u tradiciji europske alkemije.

Tendai Budistička zajednica što ju je utemeljio bonzo Saicho (767.-822.) nakon što se vratio u Japan iz Kine. Ovo učenje tako svoje korijenje ima u kineskoj budističkoj sekti Tiantai koja se bazira na učenju iz Lotosove sutre u kojoj se tematizira

jedinstvo apsolutnog s fenomenalnim svijetom. Ujedno, to je najprilичniji predstavnik ezoterijskog budizma koji se stoljećima nadmetao s također ezoteričnim učenjima Shingona.

Tezej (Theseus) atenski kralj, sin Posejdona, odnosno Egeja i Etre, čije ime doslovno znači "institucija", odnosno "organizacija". Uz njega se vežu mnoga slavna djela opisana u klasičnim pričama grčke starine, a među najslavnijima je podvig ubojstva Minotaura čarobnim mačem i izlazak iz labirinta pomoću klupka vune što mu ga je dala Arijadna. Tezej se kao junak podvrgao obredu očišćenja od krvi svojih žrtava na Zeusovu oltaru, te je tek tako očišćen otišao u Atenu jednom od svojih očeva, kralju Egeju.

Tumo Tibetanski izraz za unutarnje sagorijevanje, odnosno vatru koju u tijelu jogija izaziva Kundalini, odnosno Čandali prilikom buđenja: "Susret lotosa i munje zbiva se u središtu, uslijed njihova sagorijevanja vatra zahvati Čandali. Požar zahvati kuću Dombi; uhvatim Mjesec i ulijem vodu. Tako nema tu više ni plamena ni dima i put se prostire k Nebu ponad planine Meru." (v. Nevadra-tantra)

Ubijanje kralja Ubijanje kralja koji pokazuje znakove starosti ili iznemoglosti prisutno je u mnogim kulturama pretpovijesnog svijeta, često je obavljano na posvećenim mjestima, svetim gajevim ili šumama, a upućuje na smrtnost uzvišenog i božanskog jer su od najranijih vremena vladarski atributi bili povezani s magijskima i vjerskima. Tako je posjetiocima Krete još početkom naše ere pokazivan grob Zeusa, gromovnika s Olimpa i vrhovnog boga. (Vidi: sir James George Frazer, "Zlatna grana")

Udovica, udovištvo Simbol udovice prisutan je u temeljnim jogijskim tekstovima, u njima ona predstavlja stanje odvojenosti Šakti od Jednoga (Šive), i simbolizira stanje podvojenosti. Tj. dvije rijeke. (Hathayogapradipika, III.)

Ukiyo (ukijo) Izraz iz budističke tradicije u japanskom srednjem vijeku, a označava "plutajući svijet", svijet prolaznosti odnosno samsaru. U razdoblju edo bio je prenesen na pojam svijeta putenih zadovoljstava i raskalašenosti. Tako nastaje i japanska književnost koja se bavi tom temom (ukijo-zoši).

Vadžrahara - (sanskrt. vajrahara). Po tibetanskom tumačenju božanstvo Vadžrahara je mistični "nositelj žezla", što bi upućivalo na to da se radi o gotovo transcendentnoj muškosti koja se u tantričkim obredima budi u posvećenika nakon višegodišnje askeze. Ujedno, to je i hinduistički simbol za transcendentnu prirodu samog boga Šive, oploditelja i put kojim on i Šakti dolaze do stanja svetog "nedvojstva". Ova tantrička simbologija i praksa poslije je inkorporirana u čitav kompleks mahajanističkih svetih predodžbi. Na Tibetu, buda Vajrahara jedan je od svetog trojstva lamaizma koji simbolizira moć odnosno snagu, dok sveti Manjshuri simbolizira suosjećanje a buda Avalokitešvara mudrost.

Vjernici ljubavi Ezoterijsko bratstvo iz srednjega vijeka zasnovano na hermetizmu i kabalističkim tradicijama. Guenon smatra kako je prikaz njihova ezoterizma ponajbolje opisan u djelima Dantea Alighierija, pa tako piše: "U XXIV. i XXV. pjevanju Raja, nalazimo trostruki poljubac Princa Ružinog Križa, pelikana, bijele halje kakve imaju i starješine iz Apokalipse, štapiće pečatnog voska, tri teološke vrline masonskih

Kapitulara (Vjera, Nada i Milosrđe); naime, simbolični svijet Ružinog križa (Rosa candida iz XXX. i XXXI. pjevanja) prisvojile su Rimski crkva, kao figuru Spasiteljve Majke (Rosa mystica iz litanija) i Tuluska crkva Albižana) kao i tajanstveni model generalne skupštine Vjernika Ljubavi. Te metafore već su koristili Pavlini, preteče katara u X. i XI. stoljeću."

Wu yi Pojam koji dotiče i kineski mislilac Wang Yang-Ming (1472-1528) u komentarima Li Ciju-Yuenovih "Zakona vlastita srca", a odnosi se na neodvojivost stvarnosti (wu) od djelatnosti misli i volje to jest duha (yi). (Npr. "Kad ne bi bilo duha određene vrste, ne bi mogao ni postojati duh te vrste.")

Zadimljeno ogledalo Ogledalo od opsidijana iz kojega je, vječno mlad bog vraćanja Teskatlipoka, proricao i čitao ljudsku sudbinu. Istovremeno, to je i značenje njegova imena.

Zamotuljak unutrašnjosti Babilonska simbolička deskripcija labirinta, koja po Mariu Prazzu «sugerira naručje», a «njegova veza s pećinom očigledno ima značenje ženskog pola, mjesta grijeha i poništavanja; ali kako se ovo objašnjenje izmiruje s drugima koja u labirintu prije pronalaze simbol zamke koju su primitivni lovci koristili za hvatanje plijena, u igri koja je bila povezana s magijskim prikriivanjem tehnike korištene u lovu. To je simbol zatvora koji je trebao spriječiti mrtve da pronađu put života.»

Zeus Grčki bog munje, gospodar Olimpa, sin boga Krona i božice Ree koji se oženio boginjom Herom. Njegovo božanstvo simbolizira u širem indoeuropskom kontekstu pojam Nebeskog oca.

Zlatni cvijet U alkemijskoj taoističkoj simbologiji pojam koji se još naziva i "Veliko jedno". Odnosi se na mistično i spolno sjedinjenje dva suprotna spola (muškog i ženskog), koja su reprezentirana kozmološkim principima yina i yanga, i koja tim putem postaju jedno novo oduhovljeno biće (tj. kwei odnosno grom). Klasični taoistički tekst koji govori o ovim pitanjima preveden je s kineskog i objavljen u knjizi *Introduzione alla Magia* godine 1954, pod nazivom "Tajna zlatnog cvijeta".

Zrak Često se opisuje kao agens ljekovitog svojstva, pa i više od toga. "Tražite svježi zrak šuma i polja i usred njih naći ćete anđela zraka. Skinite svoje cipele i svoje odijelo, i dozvolite da anđeo zraka zagrlji cijelo vaše tijelo. Zatim dišite dugo i duboko da bi anđeo zraka prodro u vašu unutrašnjost. Zaista vam kažem, anđeo zraka će izbaciti iz vašeg tijela sve nečistoće koje ga prljaju iznutra i izvana." ("Evangelje mira", iz rukopisa s obala Mrtvog mora).

Yakuo-bosatzu Bodhisatva Bhaisajya-raja koji se spominje u Lotosovoj sutri. U nekom od prijašnjih života dobrovoljno se spalio kako bi unaprijedio svoje karmičko poslanje.

Yin yang (kineski. yin je tamno, a yang svijetlo); dvije suprotne ali komplementarne kozmičke sile koje prožimaju cijeli univerzum i svako živo biće, a razvile su se iz kineske magijske i šamanističke tradicije.

O autoru

Marijan Grakalić (1957.) je pisac i novinar koji smrtuje u labirintu Zagreba sazdanom od zbilje i snova, čežnji, sjena, mjesečina, slutnji i svega onog što nalik nesvodivom razlomku svijesti ne sputava životnu i autorsku originalnost. Možda baš zato za njega sve postaje nadnaravnim, nezaboravnim ili tek neizbježivim, pa tako i novinarstvo ili književnost, lijevanje kositrenih figura, teorijsko istraživanje alternativnih pokreta i lirski pjesnički izražaj. Iako se bavio mnogim zanimanjima, privrženost pisanju kod njega je naime, fatalna. Štoviše, teško je reći da bi Grakalić u suvremenoj hrvatskoj književnoj produkciji trebao predstavljati novo ime, jer on je u njoj odavno prisutan, u mjeri u kojoj se opseg i raspon njegova publicističkog rada i zanimanja podudaraju i isprepleću sa širokom paletom književnih tema i preokupacija, dakle, manje-više totalno.

Ostanimo načas pri publicistici: bavio se on u svojim ogleđima i istraživanjima mutnim političkim zakulisjem ili vjerskim zagonetkama, izazovima okultnog ili naprosto melankoličnim ispraćanjem jednog vremena koje neumitno tone pod zelenom prašinom zaborava, jedna konstanta u Grakalićeve pisanju više je nego zamjetna: ono što vrijedi da bude zabilježeno otkriva se isključivo u sintezi neposredne stvarnosti i one druge, magijske realnosti, kao svojevrsna „treća stvarnost“, sračunata da pronalazi klicu začudnosti u svakodnevnom, a u onom što nazivamo začudnim čvrsta jamstva naše životne normalnosti. U domenu takvog „magijskog realizma“ nedvojbeno spadaju i Grakalićeve novele pri čemu

odmah valja upozoriti da njihova magičnost i često isprazno semantičko čarobiranje raznih suvremenih poetika nipošto ne predstavljaju istu stvar. Grakalićev izraz je jasan, kao što je, uostalom, jasan i u Borgesa, ne erektira žučljive bodlje prema mrskom „logocentrizmu“, već naoko nepretencioznom smisljenošću uvlači u posvećen besmisao poetske igre, ne mari za artifičijelno konstruiranje i destrukciju razlika, razlika i drugih posuđenica iz palete instrumenata kojima suvremena teorija spoznaje i tumači svijet, nego ih suvereno upisuje tamo gdje treba, dakle, u labirint kakav je i ovaj "Arkadijski brevijar". Očit je dubok trag odrastanja u kući njegova oca, također Marijana Grakalića (1931. -1997.), novinara i pjesnika koji je desetljećima skupljao knjige stvarajući golemu, sada već nestalu biblioteku. Odrastanje u takvom stvarnom i zamišljenom labirintu stvari i značenja, naslova i likova, djela i saznanja, nije ustvari niti moglo rezultirati drugim no što je knjiga kao što je ovaj brevijar.

Studirao je na Sveučilištu u Zagrebu, a jedan je od pokretača časopisa "Zoon Politikon " (1978.). Pisao je u Quorumu, Pitanjima, Poletu, Danasu, Večernjem listu, Odjeku, Startu, Mladini, Vjesniku, Večernjem listu, Nonu i drugim dobrim listovima i časopisima osamdesetih. Od godine 1989. pa do 1993. bio je glavni urednik neovisnog mjesečnika "Azur journal" i istoimene nakladničke kuće, gdje kao urednik potpisuje brojna izdanja domaćih pisaca i publicista. Kratko vrijeme radi u "Mladosti" i "Globusu", da bi potom dizajnirao trgovinu (galeriju) "Arkadija" koja se bavila raznovrsnim mitopoetičkim artefaktima. Danas piše kolumnu "Radio Gornji grad" koju objavljuje portal "Moj Zagreb.info".

Objavljene knjige: "Ljubljanski proces", Emonica, Ljubljana 1988., "Gospa iz Međugorja", Vjesnik, Zagreb 1989., "Nesretna fortuna", AŠ Delo, Beograd 1989., "Domovinski rat - interwiewi", Azur, Zagreb 1993., "Duhovnosti novog doba", Reta, Zagreb 1995. "U pandžama pohotnog Zmaja", (roman) Venerus, Rijeka 2011, i sada "Arkadijski brevijar" Hipnotika d.o.o. Zagreb.

Indeks

Abelard 127
Abelard, Petar 127
Ahura Mazda 127
Amida Butsu 127
Apeiron 127, 128
Argonauti 128
Argonautika 128
Arijadna 128, 158
Artemida 128, 129, 132, 133
Azra 129
Bašča 38, 41, 130
Bijeli starac 53, 130
Blizanac 130
Bodhi 104, 130
Bushido 131, 147
Christian Rosenkreuz 131
Činkon 91, 131
Demetra 129, 132
Dogen 133, 134, 155
Donji svijet 134
Dostojevski 71, 134
Drina 74, 112, 113, 134
Eros 88, 131, 151
Eshatologija 135
Eunuh 42, 43, 91, 135
Frula 136
Fudaraku 96, 136
Garuda 136
Genji Monogatari 137
Gordijski čvor 30, 137
Gospodar obzora 123, 124, 137

Hadis kudsî 137
Hagakure 95, 131, 138
Heba 138
Hijerogonija 138
Hitobashira 138
Honen 138, 149
Hsiang i ming 139
Ida i pingala 139
Imbe 9, 139
Indrabodi 139
Inga 139
Inicijacija 139
Ippen Shonin 93, 140
Istinita riječ. See Shingon
Izanagi 140
Jasna Poljana 140
Jodo 138, 140, 154
Jordan 95, 141
Jusuji ojo 141
Kaidan 141
Kako dolje, tako gore 141
Kami 84, 142
Kannon 136, 142, 144
Kliment Aleksandrijski 142
Kojiki 142
Kundalini 20, 142, 158
Labirint 7, 9, 20, 28, 30, 38, 95, 97, 124, 143, 147, 156
Lađa nošena vjetrom 90, 143
Legenda o danu zaljubljenih 144
Leptir i svijeća 79, 145
Li Tai Pe 145

Logogram 145
Ma'at 53, 146
Mahavariocana sutra 147
Makoto 147
Mandala 34, 147, 148
Matsya avatar 119, 148
Miko 148
Muga 148
Nazaret 148
Nedvojtvo 149
Nembutsu 110, 140, 149
Nepomično središte 149
Neretva 73, 149
Ognjište 121, 122, 150
Okusama 105, 150
Ototačibana 150
Pancho Villa 150
Prenošenje svjetiljke 151
Psiha 151
Radnička udruženja 151
Ratri 34, 151
Rudra 152
Rumi, Jelaludin 152
Samoubojstvo udovice 153
Savitar 34, 153
Sendatsu 153
Shikido ogami 153
Shingon 140, 147, 153
Shiniju 154
Shinran 154
Shinto 154

Shoen okagami 154
Smak Svijeta 37, 154
Smrt 31, 39, 41, 64, 91, 93, 141, 145, 154, 155
Soto shu 155
Stupa 49, 155
Sun Tzu 155
Sura 156
Sveti Jeruzalem 27, 156
Svetkovina lanterni 157
Tachiyaku 109, 157
Taden 157
Tendai 140, 149, 157
Tezej 67, 128, 158
Tumo 86, 158
Ubijanje kralja 158
Udovica 8, 25, 46, 49, 60, 64, 82, 83, 84, 86, 88, 89, 90, 91, 99,
100, 107, 153, 159
Udovištvo 26, 47, 159
Ukiyo 159
Vadžrahara 159
Vajrahara 159
Vjernici ljubavi 159
Wu yi 86, 160
Yakuo-bosatzu 161
Yinyang 161
Zadimljeno ogledalo 160
Zamotuljak unutrašnjosti 10, 11, 160
Zeus 44, 63, 116, 117, 160
Zlatni cvijet 86, 89, 161
Zrak 26, 33, 39, 52, 161

